

„A versaillesi rendszer torzszülött fattyúja”

Lengyelország lerohanásával kezdődött 70 évvel ezelőtt a II. világháború

József Pilsudski, akinek meghatározó szerepe volt a lengyel állam 1918-as helyreállításában, 1934-ben, egy évvel a halála előtt szűkebb körben megjegyezte: „Attól tartok, hogy tíz év múlva már nem lesz Lengyelország.” Ott év kellett ahhoz, hogy aggodalma beigazolódjék.

A Németország és Szovjet-Oroszország (a későbbi Szovjetunió) közé beékelődött Lengyelországot kezdetektől fogva létében fenyegette nyugati és keleti szomszédja. Az általuk tető alá hozott, katonai együttműködést is burkoltan magába foglaló 1922-es rapallói megállapodás intő jel volt a lengyel politikai elit számára: a német–orosz közeledés felmérhetetlen veszélyt jelenthet... Ezért kristályosodott ki az az elv, miszerint Lengyelországnak külpolitikailag egyenlő távolságot kell tartania minkét hatalomtól. Amennyiben ugyanis kettejük közül valamelyik mellett a másik ellenében elkötelezné magát, az függetlensége végét jelentené.

A lengyel vezetők annak dacára, hogy 1920 késő nyarán és kora őszén győztes háborút vívtak a bolsevik hadsereg ellen, tisztában voltak azzal, hogy Lengyelország egy kirobbanó fegyveres konfliktus esetén, mind Németországtól, mind a Szovjetuniótól vereséget szenvedne. Ennek elkerülése céljából kötöttek katonai szövetséget az 1918 utáni legerősebb európai katonai hatalommal, Franciaországgal, majd később – egy esetleges szovjet támadás elhárítására – Romániával. Pilsudski ugyancsak a fent jelzett külpolitikai elv jegyében kötött megneemtámadási szerződést 1932-ben a sztálini Szovjetunióval, majd két év múlva Hitler III. Birodalmával.

A müncheni egyezmény után a náci politika Lengyelországot is engedményre akarta kényszeríteni. Hitler 1939. január 5-én Berchtesgadenben személyesen találkozott a Franciaországból hazatérő lengyel külügyminiszterrel, József Beckkel, akitől az iránt érdeklődött, Lengyelország beleegyezne-e abba, hogy Danzig Szabad Várost a III. Birodalomhoz csatolják, s a lengyel korridor fölött extrritoriális autópályát és vasútvonalat építsenek. Beck közölte, hogy ennek jóváhagyására ne számítsanak a németek. Ugyanezt mondta a hónap végén Varsóba látogató Joachim von Ribbentrop birodalmi külügyminiszternek is.

1939 márciusában Hitler, a nyugati hatalmak tiltakozásával mit sem törődve, bekebelezte Csehszlovákiát, s támogatta az önálló Szlovákia létrejöttét. Válaszul a brit kormány áprilisban katonai garanciát vállalt Lengyelország függetlenségének megvédéséért. Hitler ezzel párhuzamosan rendelte el a Wehrmacht főparancsnokságának, hogy dolgozza ki Lengyelország katonai lerohanásának tervét. Azzal tisztában volt, hogy azt csak abban az esetben hajthatja végre, ha vagy a keleti, vagy a nyugati határát biztosítja.

Május 5-én Sztálin leváltotta nyugat-barát külügyi népbiztosát, a zsidó származású Makszim Litvinovot, s helyébe megbízható emberét, Vjacseszlav Molotovot nevezte ki. Litvinov elmozdítását Hitler biztató jelnek vette. A szovjetek és németek között folyó különböző szintű gazdasági-kereskedelmi tárgyalások alaphangja az volt, hogy nincs kérdés, amiben a két fél ne tudna megállapodni.

A szovjet–német kapcsolatokban bekövetkező minőségi változást bizonyítja az is, hogy Hitler, aki augusztus 26-ra tűzte ki Lengyelország megtámadását, egy héttel azelőtt személyesen kérhette Sztálintól, hogy sürgős ügyben azonnal fogadja külügyminiszterét. A szovjet pártvezető eleget tett a kérésnek. Az eredmény: a német-szovjet megneemtámadási szerződés megkötése és a Lengyelország felosztását tartalmazó titkos záradék aláírása augusztus 23-i dátummal. Ekkorra már Hitler befejezte haderejének mozgósítását. Több hullámban 1,600.000 katonát küldhetett Lengyelország ellen 1800 korszerű repülőgéppel és 2800 tankkal. A támadás eredetileg kitűzött napját azonban váratlanul el kellett napolnia szeptember 1-jére. Augusztus 25-én ugyanis Londonban – brit kezdeményezésre – katonai szövetséget kötöttek Lengyelországgal, ahol ezt követően elrendelték az általános mozgósítást. Megkésve. Emiatt szeptember 1-jéig csak 1,000.000 lengyel ölthetett egyenruhát. Rendelkezésére 400 clavut harci repülőgép és 870, jobbára csak felderítésre alkalmas könnyű tank állt. Ráadásul a tervek szerint a hét lengyel hadseregnek az egész 1600 kilométer hosszan kanyargó lengyel–német határt védenie kellett volna. Belső védelmi állásokat alig építettek ki. Két nap múlva a lengyel hadsereg minden vonalon visszavonulóban volt. Szeptember 6-ra a lengyel hadvezetés már a legcsekélyebb befolyással sem volt a hadi események alakulására. Az egyes hadosztályok, dandárok, csapattörzsek közötti együttműködés apránként megszűnt. Varsó arra számított, hogy a szeptember 3-án Németországnak hadat üzenő Anglia és Franciaország pár napon belül megindítja a támadást nyugat felől a III. Birodalom ellen.

Hitler biztos volt benne, hogy ez nem következik be. Franciaország kizárólag védekező háborúra készült 1928 óta, s vakon bízott a Maginot-vonal bevehetetlenségében. Az egyébként erős és jól felszerelt francia hadsereg, amelyt a sebtében átdobott brit hadsereg is támogatott, még csak azt sem kísérte meg, hogy a Siegfried-vonalat tessék-lássék bombázza. Ma már tudjuk, hogy védelmére a Wehrmacht nem rendelkezett kellő erővel.

A dél felől, Felső-Szilézia, Morvaország irányából és az 1939 márciusában megalakult önálló Szlovákia területéről támadó német déli hadseregcsoportokat a szlovák hadsereg három

gyalogoshadosztállyal (Janošik, Škultéty, Rázus) és egy gyors csapattal (Kalincák), mintegy 50.000 emberrel támogatta. A semleges Magyarországgal szemben ezáltal remélte Tiso kormánya az első bécsi döntés területi változásait a maga javára módosítani. Amit valóban elért, az az volt, hogy a Magyarországtól 1918 után Lengyelországhoz csatolt Észak-Árva és Észak-Szepesség az önálló Szlovákia része lett.

Sztálint az első napoktól kezdve táviratokkal sürgette Berlin, hogy indítsa meg az ígért támadást kelet felől. A szovjet diktátor csak akkor mozdult meg, amikor meggyőződött az angolok és franciák passzivitásáról. Szeptember 17-én hajnalban Molotov jegyzékben tudatta a lengyel nagykövettel, hogy miután a lengyel állam széthullott és kormánya külföldre menekült, „bevonul Nyugat-Ukrajnába és Nyugat-Belaruszba szláv vértestvéreik védelmére”. A jegyzéket a lengyel követ, Wacław Grzybowski nem vette át. A lengyel kormány és hadvezetés ugyan egyik rossz döntést a másik után hozta, de szeptember 17-én reggel még lengyel területen tartózkodott. Varsó hősi elszántsággal védte magát, a lengyel hadsereget nem verték tönkre, s kellő ereje maradt ahhoz, hogy a jóindulatú semlegesnek vélt Szovjetuniónak, a szövetséges Romániának és a barátian semleges Magyarországnak vetve hátát, Lembergben mint központban berendezkedve, még két–három hónapig védekezzen. Ezalatt Franciaország és Anglia rákényszerült volna Németország megtámadására. A szovjet katonai beavatkozás ezt a lengyel tervet keresztülhúzta.

A lengyel vezérkar a hadüzenet nélküli szovjet támadás megindításakor olyan parancsot küldött a keleti határon álló lengyel haderőnek, hogy csak akkor bocsátkozzék harcba a Vörös Hadsereggel, ha közvetlenül támadás érné. Ennek ellenére több tucat kisebb-nagyobb ütközetre került sor a lengyelek és 600.000 emberrel, 5000

Buddhista szerzetes Bhutánban

tankkal, 3000 repülővel támadó szovjet hadsereg között. Grodnót és Vlnát a Vörös Hadsereg csak több napi ostrom után tudta bevenni.

Szeptember 28-án Varsó kapitulált. Ugyanezen a napon érkezett ismét Moszkvába Ribbentrop, hogy megállapítsák a Szovjetunió és a III. Birodalom között húzódó közös határt, a korabeli propaganda szerinti „európai békehatárt”. Egy hónappal később Molotov büszkén jelentette be a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsában, hogy Lengyelországból, „a versaillesi rendszer torzszülött fattyújából semmi sem maradt”.

Lengyelország sohasem kapitulált: folytatta a harcot szárazföldön, levegőben, vízen. Jalta után is... Különféle eszközökkel... Egészen a Szolidaritás 1989-es győzelméig.

KOVÁCS ISTVÁN

Eltérő szándékú közös nyilatkozat

Szlovákia és Magyarország kormányai makó-jezrusálemi távolságra kerültek egymástól. Ezért is kimondottan mosolygásra készítetnek az utólagos vélemények, vajon melyik fél tett szert előnyökre a másikkal szemben. Azok, akik nem voltak közvetlen résztvevői, netán alakítói a 2009. szeptember 10-i miniszterelnöki találkozáznak Szécsényben, legfeljebb a különböző nyilatkozatokra, netán háttérinformációkra támaszkodhatnak véleményük megalkotásában. Mivel messzemenően nem az észérvek, hanem irracionális előítéletek uralják a politikai mezőnyt, egészen természetes, hogy a véleményalkotás ahhoz igazodik, kinek hova húz a szíve. Ez az azonban nem sokra mehetünk.

Bármennyire is járatos bárki közösen elfogadott nyilatkozatok elbírálásában, ezt csakis a tárgyalások problematikájából és légköréből lehet megközelíteni és levezetni. Ebben a viszonylatban van súlya az egyes pontoknak vagy éppenséggel súlytalannak a megállapítások és ígéretek.

A szécsényi találkozót mindenekelőtt a magyar köztársasági elnök augusztus 21-i komáromi „incidense”, de még inkább a szeptember 1-én életbe lépett szlovák nyelvtörvény indokolta. Előbbiről inkább a jövőre vonatkozóan fogalmazódott meg valami kétoldalú sajnálkozásfésülés, ami senkit sem mire sem kötelez, mert ugyebár körültekintőbben készítik majd elő az ilyen „gyalogtúrákat” esetleg valamelyik másik Duna-hídra terelik, s ha akkor is mellémennek a dolgok, újabb – minden következmény nélküli sajnálkozásnyilatkozatot adnak ki.

A nyelvtörvénnyel kapcsolatosan a nyilatkozat 5. pontjaként az alábbi szándék fogalmazódott meg: **A két Fél elfogadja az EBESZ Kisebbségügyi Főbiztosának a Szlovák Köztársaság módosított államnyelvtörvényével kapcsolatban megfogalmazott véleményét és valamennyi ajánlását, és üdvözlí a Kisebbségi Főbiztos szándékát, hogy aktív közreműködő és megfigyelő szerepet játsszon ajánlásainak megvalósítása során mindvégig. A szlovák oldal megerősítette, hogy szorosan együttműködik a Főbiztos Hivatalával a változtatások megvalósításában. A Felek felgyorsítják a nemzeti kisebbségekkel foglalkozó kétoldalú vegyes bizottság keretében ezen célok érdekében elvégzendő munkát. A vegyes bizottságot rendszeresen összehívják, üléseire a Fe-**

lek megállapodása szerint a Főbiztos Hivatalának képviselői meghívást kapnak.

A találkozót megelőzően szlovák részről ismételtén elhangzott az a vélekedés, hogy a nyelvtörvény meghozatalát kizárólag belügynek tekintik, s nem tűrnek meg semmiféle külső beavatkozást. A fentebbi kitétel így bizonyos engedménynek is tekinthető. Nos, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) nem is várattot magára sokáig. Főbiztosa, Knut Vollebaek egy héttel Szécsény után tárgyalt mind a magyar, mind pedig a szlovák féllel, diplomatikusan, kétoldalúan. Állásfoglalása a kérdésben olyan, mint amilyen, azaz mindegyik fél kapott valamiféle kapaszkodót, jelesen a szlovák kormány. Vollebaek félre nem érthető módon kijelentette: minden országnak jogában áll nyelvtörvényekkel védeni érdekeit, s ez nem ellenkezik a nemzetközi normákkal. Igaz, tette hozzá, a kisebbségeknek joguk van nyelvük használatára. Az EBESZ-hez hasonlóan nyilvánvalóan EU-nak sem áll érdekében vélt pártoskodással tovább növelni a feszültségeket, ezért azt tartja jónak, ha távolságtartóan úgy tekint és kezel kényes ügyeket, mintha nem is venné észre őket. A Metternich-i időből ismert a szólam: legfőbb polgári erény a nyugalom. Ettől eltérni kockázatos, mert felborulhat a rend, s ennek kezelésére, helyreállítására nincsenek jogszabályok; sem az EBESZ-nek, sem az EU-nak sem készsége, sem pedig képessége nincs ahhoz, hogy hatásosan bele nyúljon vitás ügyekbe. Knut Vollebaek ennek megfelelően lépett fel, kijelentve, nem vállalkozik a közvetítő szerepre, magyarok és szlovákok egymás közt oldják meg nyitott kérdéseiket.

Végeredményben úgy lehetne összegezni, hogy a szlovák fél többszörös lépéselőnybe került, míg a magyarnak csupán a reakció, a szlovák lépésekre kiereszködött reagálás, jobbára védekezés marad. Nem ártana felismerni, hogy kizárólag jogi, tárgyalásos alapon, erkölcsi érvekkel keresni az igazságot és méltányosságot csak akkor célravezető, ha ehhez kodifikált törvényrendszer áll rendelkezésre, és megfelelő erő, hatalom örködik alkalmazása, végrehajtása felett. A szlovák-magyar viszály illetén nem csupán bilaterális ügy, hanem az Európai Unió egész felépítésének és cselekvőképességének problematikáját

Folytatás a 2. oldalon

Megsebzett ünnep

Nehéz ünnep, vérben született. Sokak számára félig vállalt csak, pedig az a szép benne, hogy 1956 forradalmát ezer irányból táplálta patak, s hogy sokféle szándék, vágy egyesült benne. Nem igazán az éppen hatalmon levők ünnepe, hisz arra figyelmeztet, hogy a hatalom múlandó, s hogy a fölséges nép fenntartja magának a jogot „forradalomcsinálásra”. „Akadályt” jelentenek a túlélők is, a legendateremtés akadályát, akik létükkel figyelmeztetnek arra az adósságra, amivel tartozik nekik a tétován rendszerváltott társadalom.

1848 után alig húsz év múlva már elkezdődhetett a forradalom és szabadságharc fölélesztése, 1956 ötven év múltával is alkalmat adott a hatalom erőftogatására.

Valahogyan nem volt szándék szembenézni a hirtelen ráncszakadt félmúlttal, leszámolni annak eltipróival, s eltélni gyilkosait.

Nem az áldozatok tehetek arról, hogy a gyilkosok megöregedtek, s süttétek magukat a verőfényben. Arról sem, hogy Vida bíró békében botozgatott 1989 után Budapest utcáin.

Ha környékünk nagy tragédiájára gondolunk - a magyaróvári vérengzésre - még fájóbb az adósság. Száznál is több lemészárolt ember, nő,

fiérfiak, diákok. Húsz évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy első fokon ítélet születessen a lakta-nyaparancsnok ellen! Arról folyt a vita 1998-ig, hogy vajon a genfi konvenció hatálya alá tartozik-e embereket lemészárolni október huszonharmadika és november negyedike között.

Az ítélet első mondata fénylik 2001-ből: Dudas István bűnös, emberiség ellen elkövetett bűntettben. A feltáráns elmaradt, a tömegsírra rátemkeztek, s ma sem tudjuk, hányan fekszenek benne. Az évenkénti megemlékezésekre a napi politika árnya vetül, s az ember keserűen gondol arra, semmit nem tanultunk a múlt bűneiből.

Itt van előttünk Mosonmagyaróvár másik nyitott sebe, a mosoni zsidóság sorsa, az elfelejtett régmúlt. Feltáránsának ma is ezer akadálya van, nyilvános helyen emléktábla nem őrzi emléküket, s a valahai gettó falára felhelyezett emléktábla is az egyik közintézmény aulájában látható, mert a házban lakók leszerelik azt. Nem lett skandalum, a szőnyeg hatalmas, sok minden el-fér alatta.

Itt állunk 2009 októberében, bokáig avarban, s járjuk a temetőket, kicsi mecsekeket gyűjtünk. A megsebzett ünnep tiszteletére.

BÖRÖNDI LAJOS

Határok nélkül

A VASFÜGGÖNY LEBONTÁSÁNAK 20. ÉVFORDULÓJÁRA

2009. AUGUSZTUS 17–20-ÁN NÉGYNAPOS RENDEZVÉNSOROZATot szervezett Sopron megyei jogú város önkormányzata és a Páneurópai Picknick '89 Alapítvány. Augusztus 17-én történész konferenciával vette kezdetét a megemlékezés, ezt emlékkonferencia követte augusztus 18-án kedden, augusztus 19-én, szerdán pedig jubileumi ünnepség keretében Sopronpusztán az emlékparkban felavatták Melocco Miklós „Áttörés“ c. szobrát; este Európa-koncert volt a Fertőrákosi Barlangszínházban Szokolay Sándor: Nyitány-fantázia, op. 185 ősbemutatójával. Délután Solyom László köztársasági elnök Fertőrákosen fogadta az ausztriai magyarok képviselőit. A negyedik nap szórakoztató zenei programok várták az érdeklődőket Sopron Főterén.

A BÉCSI MAGYAR NAGYKÖVETSÉG ÜNNEPI RENDEZVÉNYE szeptember 7-én az Eisenstadt/kismartoni Esterházy kastélyban bombasztikus méreteivel zárta le a megemlékezések sorozatát. Az osztrák és magyar parlament elnöknője, Barbara Prammer és Szili Katalin nyitotta a felszólalók sorát, akik között mindkét ország kormányainak miniszterei is jeleskedtek, természetesen nem hiányzott Hans Niessl Burgenland tartományfőnöke sem. Kiemelt jelentőségű volt Hans-Dietrich Genscher volt német külügyminiszter és Pozsgai Imre volt magyar államminiszter személyes jelenléte és emlékezése az 1989. augusztus-szeptemberi eseményekre. Genscher újólág köszönetét fejezte ki Magyarországnak a kelet-német

menekültek kiutazásának engedélyezéséért.

A pécsi Pannon Filharmónikusok hangversenye tette ünnepélyesebbé, az éjszakába nyúló megemlékezést a tűzijátékkal és fogadással.

60 ÉVES A CSEMADOK

A CSEMADOK Országos Tanácsa Művelődési Intézete és Galántai Területi Választmánya 2009. szeptember 16-20. között rendezte meg a XIV. Kárpát-medencei magyar kulturális napokat. Ezek keretében mintegy záróműsorként ünnepi megemlékezésen ülték meg Pereden a szövetség fennállásának 60. évfordulóját, amelyre nem csak Szlovákiából, hanem Magyarországról is nagy számban összesereglettek. Képviselték magukat a Kárpát-medencéből a magyar kisebbségek művelődési szervezetei, intézetei Kárpátaljáról, Erdélyből, Szerbiából, de Ausztriából is.

Hrubík Béla elnök ünnepi beszédében higdant, ugyanakkor határozottan beszélt a múlttól, nem kerülve meg a jelen nehézségeit. Ott-honhoz hasonlított a CSEMADOK-ot, „ahol nincs nyelvtörvény, nincs megszorítás, nincs gyalázkodás, nincs gyűlölet, nincs megalkuvás.“ A CSEMADOK: „A mi akaratumk. A mi alázatumk. A mi értékünk.“ „Ha mi nem hisszük el, hogy még van magyar jövő, akkor életünk utolsó morzsáit éljük fel. Mert a jövőt mi építjük magunknak.“

A „reménykedőknek és a hitben megőszülteknek” köszönetképpen díszoklevelet és emlékrömet nyújtottak át. A szlovák, magyar és európai himnusszal ért véget az ünnepi ülés, majd ünnepi műsor, s befejezőként ünnepi vacsora következett.

Szent István-ünnepség Bécsben

A Bécsben élő magyar katolikusok minden évben megrendezik a hagyományos Szent István-ünnepséget, amin a helybeliek mellett anyaországi, de a Kárpát-medence más tájain élő magyarok is résztvesznek. Az idén augusztus 29-én a bécsi Szent István-székesegyházban gyűltek össze a sok más hívő mellett Dunaszerdahelyről, Bakáról, Dercsikáról, Felbárról, Csallóköz-nádasdról, Légről, Naszvadról, Ógyalláról, Felsőszelihől, Izsáról, Csicsóról, Zséréről és a többi Zobor vidéki faluból is érkezett zárandokok. Jelen voltak a bécsi magyar nagykövet mellett a Máltai-, a Szent György- és a Vitézi Rend képviselői is. Az ünnepélyes nagymise alatt a bécsi Széchenyi István cserkészcsapat tagjai és a soproni huszár hagyományörzők álltak díszőrséget. Dr. Németh László SVD, nagybecskereki püspök főcelebráns tartotta a szentbeszédet.

Prédikációjában a püspök méltatta Szent István király személyiségét és életművét, a magyar államiság megeremtését. Első királyunk nem homokra, hanem sziklára épített. “Ezen a sziklán még mindig létezik Magyarország és létezik a magyar nemzet ugyanott, ahol ősapáink bejöttek és jobb jövőt kerestek saját gyerekeiknek. Hihetetlen teljesítmény, ha arra gondolunk, hogy István törvényt adott a magyaroknak, de közép-európai szemmel nézve is az első uralkodó volt, aki a magyar népnek nem csak törvényt adott, hanem gondoskodott arról is, hogy ezt az emberek

meg is tartsák. Ebben segített neki az Egyház.” Politikai döntéseiben kapcsolatot keresett Bízánccal, Rómával és a Német Császársággal, az akkor három mérvadó nagyhatalommal. Istvánnak misszionárius volt saját hazájában. Értékrendjében nagy hangsúlyt fektetett a nevelésre és a családra. A nyelvről elmondta a püspök, hogy az meghatározza az ember öntudatát és értékrendjét. Buzdított mindenkit, hogy gyakorolja a magyar nyelvet. A szlovákiai nyelvtörvénnyel kapcsolatosan leszögezte: Nincs olyan hatalom, amely eltörölhetné a nemzeti identitást, a nemzethez való tartozást, ha csak mi magunk nem hajlunk meg a nyomás alatt. A magyar nemzet ezer éven keresztül bebizonyította, hogy igenis meg tudja őrizni nyelvét, kultúráját.

Az ünnepi nagymise végeztével a Pápai-, Székely- és Magyar Himnusz eléneklése után Szent István karsont-ereklyéjét körmenetben átvitték a Máriapócsi Szűzanya oltárképhez, ahol a jelenlevők kifejezték hódolatukat. Ezt követően az érseki palota udvarába szeretetvendégségre vonultak át a megjelentek. A szentmisére mintegy ezerötszáz zárandók érkezett Bécs szívébe. A Székesegyház előtti téren, illetve az érseki palotában magyar néptánc és népdal bemutatóra került sor, melyen számos felvidéki, magyarországi, erdélyi és ausztriai néptánc és népének együttes lépett fel.

Elismerés Tőkés Enikőnek

Ausztriában 2008-ban „MIA AWARD” névvel országos női díjat hoztak létre. Ezt a kitüntetést olyan migrációs háttérrel rendelkező nők kaphatják, akik öt kategóriában a magánúton való tanulás, a szakmai felkészültség, az egyesületi (közösségi) munka terén sokat és eredményesen tevékenykedtek, illetve alkottak az integráció ügyében. Országos viszonylatban három személyt javasol a Standard c. napilap, a Woman magazin, a Caritas, a Wirtschafts-

kammer, ORF, Microsoft, OMV zsűri, Kapsch, Österreichische Lotterie képviselőiből álló zsűri. Az idén a kiválasztott személyek egyike az Erdélyből ide származott Tőkés Enikő, a Felső-ausztriai Magyar Kultúregyesület elnöke.

A családnak 16 éves fia a sport terén mutat fel szép eredményeket: Csongor eddig 29 megyei, országos és nemzetközi sportversenyen szerzett érmelet.

TÁMOGATÁSI KÉRELEM

Támogatási akciónk beindítása óta – ide értve az Őrség naptárunk révén átutalt adományokat, a Bécsi Napló 2009/3. számában közzétett 43.702,81 Euro összeg 2009. szeptember 21-ig az alábbi hozzájárulásokkal növekedett:

Dombi Csaba	20,—	Pogány Géza	40,—
Fettik Gábor okl. mérnök	15,—	Dr.Ráduly Ferenc Előd	100,—
		összesen:	175,—

A támogatások eddig befolyt teljes összege 43.877,81 Euro.

Hálás köszönet mindazoknak, akik támogatásukkal lehetővé teszik a Bécsi Magyar Otthon fenntartását, amely a legkülönbözőbb rendezvények, társas összejövetelek mellett egyben a „Bécsi Magyar Iskolának” is otthonul szolgál.

Deák Ernő elnök, Radda István főtítkár, Kántás János pénztáros

További támogatások az alábbi bankfolyószámlára utalhatók át: P.S.K., A1010 Wien, Georg Coch-Paltz 1., Zentralverband Ungarischer Vereine und Organisationen in Österreich, kontószám 7255731. Bankleitzahl/ Bankirányítószám 60000, IBAN: AT 556 000000007255731 BIC: OPSKAT WW

A „Bécsi Magyar Iskola”

A Bécsi Magyar Otthonban, Bécs I., Schwedenplatz 2/I. em. szeretettel várja a 2009/10-es tanévben régi és új diákjait, óvodásait.

Oktatási napok: **kedden** – szeptember 15-től első osztályosoknak, **szerdán** – szeptember 16-tól a második osztálynak, az 1. osztályos gimnazistáknak (ötödikeseknek), és 3. osztályos gimnazistáknak (hetedikeseknek), **csütörtökön** – szeptember 17-től a harmadik osztályosoknak, negyedik osztályosoknak és 2. osztályos gimnazistáknak (hatodikosoknak). Mind a három napon 16.30-tól 18.30-ig tart a foglalkozás.

Szombati oktatás szeptember 26-tól délelőtti 10.30-tól 12.30-ig, délután 13.30-tól 15.30-ig. Az óvodások, előkészítő -első és a 7–9 évesek cso-

portja délelőtt, a nagyobbak délután vesznek részt a tanításon.

Újdonság: csoport indul a magyarul nem tudóknak hetente (pénteken) vagy kéthetente (szombaton) igény szerint, Ringató-csoport 0–3 éves korú kisgyermekeknek és várandós kismamáknak szeptember 26-tól minden második szombaton 10 órától.

Iskolán kívüli programok: kirándulás, szavalóverseny, Mikulás, karácsony, farsang, húsvét, gyermeknap, nyári tábor.

Tanév közben is bármikor lehet csatlakozni.

Felvilágosítás: www.becsimagyariskola.at

Jelentkezés a 0664 51 36103-as telefonszámon Mentsik Szilviánál.

Nyári cserkésztábor (Kastl/Németország)

A HÁRSHEGY CSERKÉSZPARK Nürnberg és Regensburg között fekszik a Kastl nevű falucsakában. Egészen 2006-ig ott működött a bentlakásos Magyar Gimnázium is, ami azóta, ötven évig tartó kiváló munka után, nagy sajnálatunkra bezárt. 1992 óta létezik a falucska szélén a Külföldi Magyar Cserkészeknek 10 hektáros erdős-mezős telkük kis cserkészházzal. Ez a tanya alkalmanként 30 gyereknek ad helyet. A kies cserkészpark nagyon alkalmas arra, hogy a cserkészek zavartalanul élvezhessék a természetben való életet. Kevés kivétellel minden nyári tábor itt tartanak. A cserkészpark persze minden más magyar szervezetnek és családnak rendelkezésére áll és egész évben kibérelhető.

A Külföldi Magyar Cserkészeknek is a nyári tábor az év fénypontja. Az idei nyári tábor augusztus első hetében elsősorban vezetőképző tábor volt. Ezt a folyamatos utánpótlás biztosí-

tása miatt kétfévente szervezik meg Természetesen nem csak vezetőképzés folyik a táborban

Vannak kiscserkészek is akik ott tanyáznak a cserkészházban, és a 10-14 éves cserkészeknek is mindig van szokásos cserkésztábor, ahol sok élményben részesülhetnek.

A táborra hét országból (Ausztria, Németország, Svájc, Svédország, Magyarország, Szlovákia, Egyesült államok) több mint 150 cserkész és vezető érkezett. 40 őrsvezető és 14 segédtsízt részesült kiképzésben. Összesen 30 kiképző és vezető irányította a 8 altábor (segédtsíztí, kiscserkészsegédtsíztí, fiúőrsvezetői, lányőrsvezetői, kiscserkészőrsvezetői, mintatábor, kiscserkészanya és törzs). Idén újra sikerült egy állandó törzset összetoborozni ami 12 cserkészből állt. A segédtsíztí banketten és tisztí fogadalomtételen több mint 50 cserkésztiszt vett részt.

JABLONKAY PÉTER, kerületi parancsnok

Magyar Örökség díj

A MAGYAR ÖRÖKSÉG ÉS EURÓPA EGYESÜLET ÁLTAL FELKÉRT BÍRÁLÓBIZOTTSÁG ÖTVENHATODIK ALKALOMMAL DÖNTÖTT A KI-OSZTÁSÁRÓL. Az oklevelek ünnepélyes átadására 2009. szeptember 19-én került sor az MTA dísztermében

Díjazottak:

CSÍK ZENEKAR népzenei megújító művészete (Laudátor: Kelemen László),

BALASSAGYARMAT hősie és sikeres küzdelme az idegen megszállás ellen (Laudátor: Tyekvicska Árpád), GÉRECEZ Átilla, az 1956-os forradalom mártír költője (Laudátor: Pozsgai Zsolt),

BÁNSZKY Pál művészettörténész közösségteremtő és múzeumépítő munkássága (Laudátor: Kő Pál szobrászművész, egyetemi tanár), BALÁZS János, a hazai cigányság festőklasszikusa (Laudátor: Szuhay Péter néprajzkutató, főmúzeológus), FÁBRY Zoltán írónak a felvidéki magyarság megmaradásáért folytatott küzdelme (Laudátor: Bíró Zoltán irodalomtörténész), DÖBRENTEY Ildikó és LEVENTE Péter nemzedékeket nevelő művészetpedagógiai munkássága (Laudátor: Takács Vera rendező, dramaturg).

KISEBBSÉGI DÍJ

A bécsi Szt. ISTVÁN EGYLET áldozatos tevékenysége, különösképpen határon túli szegénysorsú magyar gyermekek és fiatalok továbbtanulását biztosító ösztöndíjak folyósításának elismeréseként Kisebbségi Díjban részesült. A díj átadására augusztus 20-én került sor Budapesten az Országházban. A kitüntetést az egyesület képviselőjében Dr. Gálffy István vette át.

Eltérő szándékú közös nyilatkozat

Folytatás az 1. oldalról

veti fel. Még nagyobb probléma, hogy hiányzik az a jogi eszköztár, alkotmány, amely a tagállamokra nézve kötelező erejűen írná elő nem utolsósorban a nemzeti kisebbségi ügyek szabályozását.

Ezt tudja Szlovákia, s ezért elemében, kamaszos erejében érzi magát, ezért hetykélkedik. Meg azért, mert azt is tudja, mennyire gyenge a magyar fél, hiszen humánus, emberjogi érveken, állítólagos európai normákra való hitakozásokon kívül nem te-lik többre. A magyarok állítólag különösen érzékenyek a történelmi tapasztalatokra. Ha ez így van, nem ártana jobban elmélyülni a leckékben és végre okulni belőlük, azaz sem tatár, sem török, de még a szovjetek sem voltak arra figyelemmel, vajon igazságtalanságot követnek-e el „szegény magyarok” ellen. Ugyanebben a vonatkozásban hasztalan Trianont emlegetni, vagy netán bizonyos mártír érdemekben reménykedve igazságot szolgáltató jóvátételről ábrándozni. Csak az kézzelfogható, amit saját kezével szerez meg és tart kezében az ember.

De ne kalandozzunk el elméleti messzeségekbe. Tudjuk, az új magyar kormány határozottabb arc-
céllel lépett színre, és kezdetben történetesen a szlovák szomszéd-dal szemben is bátrabb hangot ütött meg. Várható lett volna tehát több határozottság, nagyobb következetesség, keményebb kiállás Szécsényben. Igen ám, de miként, milyen esélyekkel foglalták ezt írásba? Tapasztalat szerint a híres-nevezetes alapszerződéseknak sincs foganatja, ha a másik fél fütyül a megállapodásokra.

Az EU-parlament magyar képviselőinek a szlovák

nyelvtörvénnyel kapcsolatos fellépése kellő hatást, – szlovák részről – felháborodást váltott ki. Akciójuknak mindazonáltal megvan az a lélektani hozama, hogy az országhatárokat átvélvő összefogás hosszú távon erősíti az összetartozás érzetét, és a cselekvőképességet. Ugyanakkor elbizonytalanít Balázs Péter külügyminiszter post quam (szeptember 16.) hozzáállása: egyik oldalon biztatja a szlovákiai magyarokat nyelvük használatára, a másikon viszont arra figyelmeztet, nem szabad provokálni Szlovákiát, tiszteletben kell tartani a szlovák állam területi integritását, határait, szuverenitását, mert erre minden állam igényt tart. Kitért arra is, hogy mostantól kezdve nem a nyelvtörvény szövegének elvi értelmezése a fő cél, hanem a konkrét esetek kezelése.

Ebben a vetületben tehát már szó sincs azon elvárásról, hogy a szlovák kormány vonja vissza a nyelvtörvényt, de azért beszéljenek csak nyugodtan anyanyelvükön a szlovákiai magyarok, akkor, amikor a szlovák parlament megerősítette a nyelvtörvény megszögi ellen hozott büntetés alkalmazását. Amíg a szlovák fél határozott és provokál, a magyar fél meghátrál és újfent megerősíti tárgyalási készségét, sajnos odáig menve, hogy nem lenne meglepő, ha egy szép napon egyenesen megtisztelőnek venné, hogy szóba áll vele a szlovák fél. Azt szokták mondani, minden sebet begyógyít az idő. Igen, erre is lehet pályázni, amikor majd a sebek hordozói már nem lesznek, mert a folytonos meghátrálásban nem marad más hátra mint a nyelvcsere, amikor már nincs min és miért vitatkozni.

DEÁK ERNŐ

IDEGEN EMBEREK

Hanák Tibor emlékének – (1929–1999)

Ha az író számára csak az elképzelhető legnagyobb nehézségek árán feloldható nyelvi probléma nem lett volna, Déry mellett Márai lett volna az a magyar író, aki létrehozhatta volna a valódi világtörténeti közegben elkészülő szintetikus karakterű polihisztorikus regényt. A harmincas években a nemzetközi polihisztorikus regény megszületésének közegében működő mindkét magyar íróra jellemző az, amit Márai úgy fejezett ki: „Sohasem készültem arra a bizonyos ‘nagy könyvre’”. Mivel azonban a magyarra módosított polihisztorikus alapkarakterű korösszefoglalást mindketten meghírdették és több ízben meg is tervezték, a nagy regényre való rákésülés hiánya az írókat *saját* legnagyobb terveikkel szembenesíti.

Az *Idegen emberek*, Márai legnagyobb polihisztorikus regénykísérlete sajátos*kettős* írói-szociológiai arcél kialakásához vezet. Nála a két arcél nemcsak két korszakot jelent, de egyben két *szellemi-geográfiai* teret is.

A *keleti* és a *nyugati* életrajz kettőssége önmagában korántsem csak az emigránsokat jellemző probléma. *Minden itthon maradt értelmiséginek is megvolt minden korszakban a maga nyugati életrajza* - a két együttlétező párhuzamos életrajz tehát még csak nem is sajátosan irodalomtörténeti probléma.

A „*nyugati*” Márai kulcsmotívuma a polihisztorikus korszakban az *idegenség*, szemléletmódja alapvetően *prezentista*, problematikája elszakad az emlékekben megmerevedő múlt determinációitól, szereplőinek világa aluldeterminált, magatartása értékkereső, dimenziói nyitottak az utópia felé, azonosulásai alapvetően a húszas-harmincas évek átmeneti világának nemzetközi meghatározásait hordozzák. Megmutatkozik az *Idegen emberek*-ben a világrét és az emberét való közvetlen felelősségérzet, a holisztikus problémák egyenként és egészükben való egzisztenciális átélése, a világ sorsával való azonosulás, a történelem nagy mélypontjai (elsősorban az I. Világháború) utáni *újjáépítő* gondolkodás.

A hazatérő, majd az *Egy polgár vallomásai*-ban megnyilvánuló „*keleti*” Márai önként és büszkén vállalt identitása a *polgár*, szemléletmódja alapvetően *történeti*, a jelent a történelem folytatásának látja, szereplőinek világa történetileg és lélektanilag *túldeterminált*, alapattitűdje nemcsak egyszerűen értékörző, de *értéktudatosan értékörző*, *utópiája az ábrázolt világnak a történelemben* egyszer már megvalósult *optimumával* egyenlő.

Nyugaton a jelennek nincs történelmi vetülete, legfeljebb csak mindenkor meghatározott történetfilozófiai értelemben, Keleten a történelemben mindig vannak már régen meghaladottnak gondolt megoldatlan funkciók. Márai Nyugaton megalkotja a maga szája íze szerint való polihisztorikus regényt, e egyszerű kísérletet, az *Idegen emberek*-et. Keleten megalkotja az *Egy polgár vallomásai*-t, ami a szó szoros értelmében, műfajilag is valóban *vallomás*.

A modern eszmei irányzatokhoz való viszonyt mindig sokszor emeli témává Márai. A polihisztorikus regény eszmei komponensek iránti bizalmatlanságának releváns indíttatását is megfogalmazza a következő szöveg: „A szocialisták, kommunisták, esztéták és a gótikus skulptúra gyűjtői megtanítottak használható jelszavakra, de közben úgy éreztem, a valóságról nem tudok meg semmit. Éreztem, hogy vissza kell térnem a földre. A magam eszközeivel, a magam módján kell szert tennem a tapasztalatokra. A valóság valahogy mindenütt volt és egyszerre: a könyvekben s a szalokban éppen úgy, mint a prostituáltakban, a fácérkatonákban, akikkel éjszaka söröztem a Stettiner Bahnhof környékén, szállásadó házigazdáimban, az újdonsült weimari miniszterekben, akik ‘sörestélyek-re’ invitáltak, mint a ‘külföldi sajtó’ tagját..Riadtan és elszántan vetettem magam az áradásba. A ‘*Valóság-ra úgy gondoltam, mint valamilyen végtelen lecke-re, mely elől nem szabad hanyagon kitérni, de aztán, ha munkára kerül a sor, nagyjából mégis csak el kell felejtetni.*’.

Mindebből következik, hogy a polihisztorikus regény *minimalista* változatának megjelenése Márainál az előzetes tudás és érzékelés viszonylagos stabilitására megy vissza. Nem inog meg a tudat sem a szerzőnél, sem a szereplőkben, *egy, az emberi történelemben már éretté vált tudat-képlet kerül bele ebbe az emberi történelemben még soha létre nem jött szituációba*.

Az *Idegen emberek* elemzésének és ábrázolásának végeredménye sajátos, történetileg megalapozott emberi léthelyzet, az *új idegenség* diagnózisa. Az új idegenség (hasonlatosan a nagy példa, Hermann Broch „*új magányosság*”-ához) nem a jelenségek rövid szemrevételezése után megfogalmazott címke, *de az ember létállapotának összefoglalása az új történelmi korszakban*.

Az új idegenség, úgy is, mint végeredmény, úgy is,

mint kritérium, nem feltétlenül a szóban forgó történelmi folyamat közvetlen *eredménye*. E tekintetben Márai elemzése az igen hasonlóknak tűnő végeredmény ellenére is erőteljesen eltér Hermann Brochéól. *Márai nem azt állapítja meg, hogy az értékek szétesésének eredménye új magányosság, ő azt mondja ki, hogy teljesen új érték- és történetfilozófiai helyzetben a helyzetnek ezt a teljesen új mivoltát egyértelműen érzékelő főszereplők sem képesek meghaladni amúgy már meghaladott létkereteik meghaladott maradványait, ők sem képesek saját létükben valóban megvalósítani azokat az új életformákat, amelyek szükségszerűségéről a maguk szintjén nemcsak meg vannak győződve, de amelyek jegyében útkeresésüket már javában folytatják is. Ha tetszik, az ő idegenségük nemcsak következménye a nagy világtörténelmi átrendeződésnek, de annak akadályja is*.

Az új idegenség tehát nemcsak a nagy világtörténelmi átrendeződésnek eredménye, de annak feltétele, sőt akadályja is, olyan meghaladhatatlan maradvány, *reziduum*, amely belülről hiúsítja meg az új életformák felvételét. Mindez nem jelenti azt, hogy Márai főszereplője és regénybeli hasonmása ne szeretné újrafogalmazni e világtörténelmi összefüggésben saját identitását. A talán legteljesebb módon ezt a következő szöveg mondja ki: „Nem szabad arra gondolnom, hogy miért vagok itt. Én magyar vagyok, s ez itt Páris, elengedtem magam, s már most zuhanok, s ha közben meg is fogódzom valahol, nem szabad gyáván visszamásznom többé a felszínre, meg kell várnom, amíg talajt érek. Igaz, hogy ezek csak szavak, mint: gyáva-ság. De visszamenni most már nem tudok többé, vagy itt jutok előre, ebből az életből kifelé, vagy itt maradok. Nem mondhatom, hogy nagyon mulatságos vagy kényelmes ez az élet, termékenynek se nevezhetem ezt a tevékenységet, de ez most már az én életem és nem mehetek előre sehová.”

Márai főszereplőinek „*idegensége*” tehát nem abban van, hogy ne élnek át az emberiség új helyzetét, de abban, hogy nem akarnak végigmenni ezen az úton. *Nem úgy válnak „idegenné” a főszereplő (és egymás) számára, hogy nem próbálnak meg új módon élni, de úgy, hogy - mint azt Márai a tengerparti jelente-ekben a legnagyobb írókra emlékeztetve mutatja be - bizonyos határhelyzetekben feladják kísérletező életmódjukat*.

Királyi hivatlnok Punakából

Az új idegenség képlete természetesen nemcsak abban az összefüggésben vizsgálható, amennyiben az Márai protagonista-attitűdjétől eltér. Az új idegenség dantei bugyrainak valamely végpontján megjelenő *reziduális* mozzanatok nem jelenthetik azt, hogy Márai ne adta volna Eva és Emile történetével az új idegenség, ha tetszik, az azóta már többszörösen instrumentalizált kijelentéssel az (egzisztenciális) *el-idegenedés* mélyreható ábrázolását, azt a tiszta képletet, amikor minden lényeges szereplő az idegenségtől és csak attól szenved, miközben a közös, együttes szenvedés tudata korántsem segíti őket abban, hogy *enyhíteni tudjanak ezen a specifikus szenvedésen*.

Mindezt Márai a huszadik század legnagyobb írói teljesítményeinek szintjén, szívszorító szerelmi történetben képes megmutatni. A magyar emigránst és a breton asszonyt a tömeg és a történelem a szó szoros értelmében egymáshoz sodorja Párizs zsúfolt kávéházaiban, szerelmük szépsége megoldani látszik a megoldhatatlant, a test, a tudat és a szív csodaszzerű megoldását azonban egy pillanat alatt szétrobbantja az idegenség mindaddig láthatatlannak megmaradó logikája.

KISS ENDRE

Nyelvtörvény és civil társadalom

A szlovákiai nyelvtörvényt, amely az Európai Unió eszméivel és gyakorlatával szembeszegülve korlátozza a magyar nyelv használatát, széleskörű felháborodás követte. Amikor a közel négy évtizedes múltra visszatekintő Anyanyelvi Konferencia nevében mi is felemeltük szavunkat, mozgalmunk erendően elkötelezettségét fejeztük ki és legfontosabb feladatának: a magyar nyelv védelmének tettünk eleget. Annak idején mi is némi bizakodással tekintettünk a szlovákiai és a romániai magyar politikai pártok kormányzati szerepvállalására, jóllehet volt bennünk némi (mindenképpen megalapozott) gyanakvás amiatt, hogy véleményünk szerint a magyar kormányzati szerep mindkét országban kifejezetten azt a célt szolgálta, miszerint a pozsonyi, illetve a bukaresti kormányhatalom meg kívánta nyugtatni az Európai Unió vezető hatalmait és testületeit afelől, hogy a kisebbségi magyarság alkotmányos jogai minden esetben érvényesülni fognak, és Szlovákia, illetve Románia teljes mértékben méltó arra, hogy az unió tagja legyen. Sajnos, gyanakvásunkat messzemenően igazolták a közelmúlt szlovákiai és romániai fejleményei – és most egyértelmű brutalitással a szlovákiai nyelvtörvény, amely az anyanyelvhasználat korlátozásának, következképp az erőszakos asszimilációnak az unióban eddig példátlan és minden tekintetben az unió alkotmányával és szellemiségével ellentétes politikáját vezeti be. (Máskülönben, mint tudható, a szlovák nyelvtörvény ellentétes az ottani alkotmánybíróság korábbi döntésével is.)

A szlovák nyelvtörvény mindenesetre politikai vizsga elé állította mind a magyarországi politikai életet, mind az Európai Unió intézményeit. A magyarországi politikában most szinte először fordult elő, hogy valamennyi parlamenti párt, amelyeknek országgyűlési frakciója van, együttesen tiltakozott egy szomszédos ország kisebbségpolitikájának demokratikus deficitje ellen. Mindenesetre a magyarországi nemzetpolitika továbbra is összehangolásra szorul, és a magyar nyelv érvényesülése ellen intézett támadások további parlamenti és politikai konszenzust követelnek.

Fájdalmas tapasztalataim értelmében az EU, amely a közép-európai országok felvétele előtt kemény követelményeket állított fel (nem csak gazdasági, hanem emberjogi tekintetben is), a csatlakozás után kevesebb figyelmet fordít éppen az emberjogi (kisebbségi jogi) követelmények érvényesítésére és nem vállalkozott arra, hogy folyamatosan ellenőrizze (monitorizálja) a következmények teljesítését ígérő országok kisebbsé-

gi politikáját, illetve nyelvpolitikáját. Nagyon remélem, hogy a szlovákiai nyelvtörvény nem fogja elkerülni az uniós intézmények figyelmét, és határozott döntésre kényszeríti az unió vezető szerveit.

Olyan kisebbség- és anyanyelvvédelmi kérdésnek, mint amilyen a szlovákiai magyarok nyelvhasználatának jelenlegi (erősen szűkítő) szabályozása, valójában három nagyobb körben kellene válaszra találnia. Első természetesen a politika, második a tudományosság (nyelvtudomány, kisebbségtudomány, jogtudomány, szociológia), harmadik pedig a civil társadalom. Meg lehet állapítani, hogy politikai téren a magyar politikai közélet a rendszerváltozás óta eltelt két évtized leforgása alatt igen sokat mulasztott ennek a súlyos kérdésnek a kezelésében. Alig néhány esetben reagált azokra a jelenségekre, amelyek a magyar kisebbségi közösségek folyamatos jogfosztása körül tapasztalhatók voltak, még arra sem vállalkozott, hogy a szomszédos kormányokkal megkötött ún. „alapszerződések” megvalósítását nyomon kövesse, és a tapasztalható jogsértésekre érdemben reagáljon. Mindez két-ségtelenül felbátorította azokat a politikai erőket, mint most Szlovákiában, amelyek az „alapszerződések” amúgy sem vették komolyan.

Ennek a mindinkább erőre kapó (a közép-európai nemzetek megbékélését, az Európai Unió szellemiségének és erkölcsi-politikai normáinak érvényesülését akadályozó), teljesen ésszerűtlen indultnak a nemzetközi diplomáciában és különösen az uniós országokban példátlan következménye az a diplomáciai botrány, amelyet a magyar köztársasági elnök komáromi látogatásának megakadályozása okozott. Ilyen barátságtalan és durva intézkedés még sohasem fordult elő az uniós országok viszonylatában. Mindez nagy vizsgálja lesz a szlovák politikai életnek, amelynek végül is hitelesen meg kell magyaráznia azt, hogy a korábbi egyeztetés ellenére miért akadályozta meg Sólyom László komáromi látogatását, vizsgálja lesz a magyar diplomáciának, amelynek feladatai közé tartozik az ország méltóságának védelme, és vizsgálja lesz az uniós intézményeknek, amelyek felelősek azért, hogy a közösen elfogadott alapelvek (például a határok szabad átlépése) minden tekintetben érvényesüljenek.

A (szlovákiai) magyar közéletnek és a magyar diplomáciának is van némi felelőssége ebben az ügyben:

ahelyett, hogy megpróbálta volna csillapítani a szlovák nacionalizmus indulatait, bizonyos mértékig feltüzelte azokat. Először is nem kellett volna megakadályozni a szlovákokat abban, hogy Komáromban felállítsák Ciril és Metód emlékművét. Jól tudom, hogy a két szláv (egyébként származására nézve thesszaloniki görög) hittérítő alakja ma (Szlovákiában) nem a keresztény vallás (térítés), hanem a szlovák identitás szimbóluma, ennek ellenére nem tartom szerencsésnek, hogy emlékművük felállítását a városvezetés megakadályozta. Másodszor: Szent István szobrának avatására meg kellett volna hívni a szlovák köztársasági elnököt és talán ott, a szobor mellett kellett volna elmagyarázni neki a „nyelvtörvény” képtelenségeit. Elvégre első királyunk a szlovákoknak is uralkodójuk volt, és éppen a Szent István-i örökség tanúsítja azt, hogy egy országban több népnek és nyelvnek is helye van. Persze a pozsonyi kormány a lehetséges magyar gesztusok ellenére is viselkedhetett volna úgy, ahogy most viselkedett, mégis: a magyar magatartásnak mindig azt kellene hangsúlyozni, hogy stratégiáját nem a szlovák- (vagy román-) ellenesség, hanem a nemzeti önvédelem határozza meg. Még akkor is, ha minden elemi igazságérzetünkkel ellenkezik az a trianoni döntés, amely erős magyar többségű területsávot és több magyar várost szakított el a magyar államtól, és juttatott méltatlan kisebbségi körülmények közé.

A Kárpát-medencében élő magyar kisebbségi közösségek védelmének van politikai, tudományos és „civil társadalmi” eszközrendszere. A tudományosság, tehát a történetírás, az irodalomtörténet, a szociológia, a jogtudomány, a nyelvtudomány – és a mindezekből táplálkozó, rájuk épülő „kisebbségtudomány” kétség-telenül sokat fejlődtek a mögöttünk álló két évtizedben, nem csak Magyarországon, hanem a kisebbségi magyar kultúrák körében is. Nem csak kibontakoztak, hanem felelősséget is vállaltak a magyar kisebbségi közösségek szolgálatában, miként tette a Nyelvtudományi Intézet által rendezett akadémiai konferencia is. A tudományos munka azonban nem való és nem képes arra, hogy hatékony módon befolyásolja a politikai döntéseket. Számos olyan igencsak megalapozott történelmi ismeretről tudunk (mondjuk, a szlovák nemzet kialakulása vagy a román etnogenezis tekintetében), amely határozottan ellentétes a forgalomban

lévő és nagy népszerűségnek örvendő, emellett államilag támogatott nemzetstratégiát megalapozó „tudományos” elmélettel, mégis a tudomány és az áltudomány (a nemzeti mítosz) küzdelmében a hatalom és a közvélemény az utóbbit támogatja.

A harmadik nagyobb cselekvési kört a „civil társadalom”: a közvélemény, a kulturális szervezetek és mozgalmak, az egyházak tevékenysége jelenti. Éppen a magyar nyelv védelme körül ennek a „civil szférának” lehetne és kellene nagyobb szerepet adni. Például azokra a magyarországi kulturális szervezetekre gondolok, amelyek a nyilatkozatot adtak közre a szlovákiai nyelvhasználati törvény ügyében. Ezek a „civil szervezetek” azonban a korábbi várakozásokkal és reményekkel ellentétben nem megerősödtek, hanem meggyengültek a mögöttünk álló másfél évtizedben. A magyarországi (de így van ez a szlovákiai, az erdélyi és a többi magyar nemzeti közösség esetében is) „civil szervezetek”: társadalmi mozgalmak, kulturális egyesületek, szakmai intézmények nagyon meggyengültek – éppen annak következtében, hogy a pártpolitika, a pártélet, a pártérdek meghatározó módon települt rá ezeknek a „civil szerveződéseknek” a tevékenységére.

Civil szervezetnek, mint amilyen az anyanyelvi mozgalom is, vajmi kevés lehetősége van arra, hogy érdemben hatni tudjon olyan kormányzati politikára, amely szembefordult a demokratikus berendezkedés és az európai együttélés alapelveivel. Mindazonáltal fel kell emelni szavunkat: tiltakozni és pörölni kell, már csak saját identitásunk és „arcunk” megőrzése végett is. Az Anyanyelvi Konferencia – A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága, miközben természetesen továbbra is baráti kapcsolatra törekszik a szomszédos népek: szlovákok és románok kultúrájával és ennek képviselőivel, illetve mindenkivel, aki számára fontos a közép-európai nemzetek barátsága és együttműködése, ezúton is kifejezésre juttatja azt az elkötelezettségét, miszerint mindenhol és mindenkor fennhangon tiltakozik azok ellen az oktalan és zsarnoki intézkedések ellen, amelyek anyanyelvünkre, a kisebbségi sorban élő magyarság jogos anyanyelvhasználatára és anyanyelvi kultúrájára támadnak. Ezzel a tiltakozással kulturális, nemzeti és európai küldetésünk parancsainak teszünk eleget. Szeretnénk hinni, hogy az emberi jogok védelmére szerveződő erők le tudják fogni a „nyelvrendőrök” kezét.

POMOGÁTS BÉLA

NEMZETKÖZI SAJTÓSZEMLE

Összeállította: Fetes Kata

KURIER (AT)

37. Ütügyi Konferencia

A Közlekedéstudományi Egyesület Közúti Szakosztálya és a Magyar Közút Nonprofit Zrt. szervezésében Sopronban tartották a szakma hagyományos rendezvényét.

Az idén is sor került magas színvonalú szakmai előadásokra, és már az első napon élénk eszmecsere alakult ki a résztvevők között.

Megnyitó beszédében dr. Fodor Tamás Sopron polgármestere hangsúlyozta a közlekedés, az utak fontosságát a település, a régió és az ország jövője szempontjából. A nyugat-dunántúli régiónak, akár csak az egész országnak érdeke, hogy a térség minél előbb rácsatlakozzon az osztrák oldalon már megépült autópályákra. A személy-, és áruszállítás, valamint a közlekedési infrastruktúra fejlesztésében meg kell jelölni a prioritásokat. A közlekedési stratégiának a változásokhoz kell alkalmazkodnia. A fejlesztéseket halaszthatatlanná teszi az EU-integráció.

A szekcióülések témái között szerepeltek tervezési kérdések, az igazgatás, a vagyonkezelés- és gazdálkodás jogi kérdései; mint például: az országos forgalomszámlálás, a kerékpárutak fejlesztése, az utak zajvizsgálata, az elektronikus díjszedés.

A technológiai, kutatási, építési és minőségellenőrzési kérdések körében az útburkolás aktuális kérdéseit vitatták meg. A harmadik szekció forgalomtechnikával, forgalombiztonsággal, intelligens közlekedési rendszerekkel foglalkozott, Itt számos témakör között a jelzőlámpás körgeometriájú csomópontok lehetőségei, a közúti baleseti statisztikák alakulása, "az önmagukat magyarázó utak", az <utvonalterv.hu> portál bemutatása is szerepelt.

Jelentősen emelkedett a gépjárműforgalom Sopronban. Ezért az elmúlt hónapokban körülbelül 1 milliárd forintot költött a város önkormányzata útfelújításokra. Ezek a javítások jobb teszik a város közlekedését.

LE FIGARO • fr (FR)

A munkahelyen a németek vitatkoznak a leg-többet

Munkapszichológiával foglalkozó európai kutató intézet kilenc országban végzett felmérései azt mutatják, hogy a németek átlagosan heti 3 óra 20 percet vitatkoznak a munkahelyükön. A felmérés ellentmond a közhiedelemnek, miszerint a németek fegyelmezett alkalmazottak.

Alig 5 perccel maradandn mögöttük az írek, akiknél szintén gyakori a munkahelyi konfliktus. Az amerikaiak követik őket a sorban 2 óra 50 perccel, majd a franciák, az angolok és a dánok következnek 1 óra 50 perces heti vitaidővel. A legbékésebbek a hollandok. Ők csupán heti 55 percben adnak hangot véleményük különbözőségének.

A felmérések során 5 ezer alkalmazottnál vizsgálták, mennyi az az idő, melyet munkaidejükön a nézeteltérések miatt nem tudnak munkahelyi feladataik elvégzésére fordítani.

A viták oka túlnyomórészt (49%) személyes jellegű, a személyiségek ütközéséből adódik. A stressz okozta viták (34%), majd a túlterheltség miatti (33%) nézeteltérésekhez Franciaországban 36%-ban a gerinctelenség csatlakozik.

Az egyesült államokban nem értik meg egymást a vállalatokon belüli közösségek. Brazíliában az értékek ütköznek, Nagy-Britanniában viszont a személyiségek. A túlterhelt németek a szakmai sértődöttség világbjainokai.

A munkahelyi konfliktusok eredménye gyakran személyi támadás, betegség. Gyakran emiatt kerül sor elbocsátásokra, sőt előfordul az egyes projektek felszámolása is.

The New York Times (USA)

Kérésére digitalizálja levelét a posta

A Seattle-i Earth Class Mail cég szolgáltatását Kanada, Mexikó, Nagy-Britannia után most a svájci posta is igénybe veszi. A júniusban megkezdett szolgáltatás szerint a postai küldeményeket kérésre digitalizálják. A szolgáltatást igénybevevők először a bontatlan boríték digitalizált fényképét kapják meg emailben, s ennek alapján eldönthetik, hogy a levél felbontott digitális változatát, vagy a hagyományos postázását kéri.

A digitalizált postát különösen azok kedvelik, akik hónapokat töltenek el távol otthonuktól, és senkit sem tudnak megbízni, postaládájuk rendszeres kiürítésével.

Az Earth Class Mail cég vezetője Ron Weiner szerint már több európai és ázsiai országgal tárgyalnak hasonló szolgáltatások bevezetéséről.

A szolgáltatás díja a levelek mennyiségétől függ. A havidíjas szolgáltatás Svájcban 19,9 svájci franktól rendelhető meg.

Az Earth Class Mail szerint a szolgáltatást igénybevevők levelezésének 90 %-a kerül újrahasznosításra. Az amerikai postaszolgálat adatai szerint náluk ez az arány 40%.

Egy, a szolgáltatást 2 éve használó előfizető szerint, az eltelt idő alatt csupán néhány küldeményre volt szüksége a hagyományos papír formában leveleit általában digitalizált formában kérte az Earth Class Mail cégtől.

CORRIERE DELLA SERA it (IT)

Gettó-iskolák

Az olaszországi nagyvárosokban a bevándorlást megváltoztatta az iskolák képét és funkcióját. Az egyre nagyobb számban levő, az olasz nyelvet nem vagy csak kevésbé beszélő tanulók sorra rontják az iskolák színvonalát. A jelenség a nagyvárosok egyes negyedeit érinti, ahol már csak gettó-iskolákról lehet beszélni.

A tősgyökeres lakosság pánikszerűen menekíti ki gyermekeit azokból az oktatási intézményekből, ahol az olaszok törpe kisebbséggé váltak, s ezért a tanítás színvonala az eddiginél lényegesen alacsonyabbra süllyedt.

A megoldás egy arányrendszer bevezetése lenne, mely meghatározná az egyes osztályokban az olaszul hiányosan, vagy alig tudó, s így a tanítást hátráltató tanulók számát. Ezzel lehetne megakadályozni, hogy az olasz lakosság elvívge a közeli iskolákból gyermekeit és jelentős különkiadásokat vállalva elitiskolákba mentsék át őket.

The Daily Telegraph (UK)

Robotokkal a munkaerőhiány ellen

Japán lakossága elöregszik és veszedelmesen csökken. Becslések szerint, ha a tendencia folytatódik, akkor a század végére a felére apad. Ki fogja elvégezni a munkát, a gyorsan öregedő országban?

Az új kormány egyik legfontosabb problémája, hogy mit tegyen a rohamosan csökkenő munkaerő pótlására. A tervezett lépések közül elsőként a családi pótlék emelését tervezik. Gyermekeként havonta mintegy 170 eurónyival magasabb lenne a juttatás, annak reményében, hogy ez a párok gyerekvállalási kedvére ösztönözzen hat.

Ha ez nem lenne elég, még két más lehetőség is kínálkozik. Az egyik, több robotot gyártani az olyan munkák elvégzésére, amelyekhez nincs megfelelő számú vállalkozó; a másik, több millióval növelni a külföldi vendégmunkások számát.

A munkarobotok Arai Szadahi-ro üzletében már megtekinthetők. A jelenlegi választék szerint a robotok énekelnek és beszélnek, pontosan úgy ahogy azt egy magányos idős ember társaságában tennék. Az üzletem-ber véleménye szerint természetesen a család és barátok társasága robotokkal nem pótolható, de ez a megoldás a teljes magányosságnál lényegesen jobb.

A szociális és betegellátás körében már ma is használnak robotokat. Kórházakban és orvosi rendelőkben segítenek a betegfelvételnél, a betegszállításnál és adott esetben az ágyból is kiemelik a beteget.

A több külföldi munkaerő foglalkoztatása mellett az szól, hogy a világ vezető gazdasági hatalmai között Japánban van a legkevesebb vendégmunkás. Arányuk alig 2% körül mozog. A legtöbb vendégmunkás a kormány által finanszírozott 3 éves képzési program keretében érkezik Kínából és Koreából. Ez a program új szakképzítés elsajátítását teszi lehetővé. Egyes vélemények szerint a képzési programok gyakran csak a rosszul fizetett vendégmunkások kizsákmányolását takarják. Mások úgy vélekednek, hogy a képzés során a program résztvevői elsajátítják a japánok által igényelt információs technológiát.

Az ENSZ becslése szerint a század végére több mint 1 millió olyan japán él majd a szigetországban, aki már betöltötte 100. életévét és ellátásra, aktív segítségre szorul. Nagy valószínűséggel a század végéig, mind a külföldi vendégmunkások, mind a robotok száma jelentősen emelkedik Japánban.

A

Központi Szövetség Könyvtára
keddenként 17–19 óra között
várja olvasóit!

Bécsi Magyar Otthon, Schwedenplatz 2/9

Mitterrand és Thatcher Moszkvával akart szövetkezni

Közép-Európa szerte ünnepeljük a vasfüggöny lebontása és a Páneurópai Piknik 20. évfordulóját. Igen, Közép-Európa szerte, mert nyugatabbra – Angliában és Franciaországban – nem büszkék arra, hogyan 20 évvel ezelőtt államfőik viselkedtek.

Nem is jelent meg e két országban annyi, az eseményt méltató információ az akkor történetekről, mint a közép-európai és kelet-európai sajtóban.

Ez nem is csoda, hiszen a közelmúltban napvilágot látott dokumentumok felfedték Margaret Thatcher praktikáit. Az „Vas Lady” bizalmasan arról is biztosította Mihail Gorbacsovot, hogy Nagy-Britannia mindenképpen, de nagy valószínűséggel az Amerikai Egyesült Államok is megértést tanúsítana az iránt, ha a Szovjetunió saját biztonsága és a Varsói Szerződés fennmaradása érdekében megakadályozná a két Németország újraegyesítését. Francia elnöktársával együtt attól félt, hogy az egyesítés után Németország ismét veszélyessé válhat. Erre Mitterrand magánlevélben külön felhívta Thatcher asszony figyelmét. Mint levelezésükből kiderül, mindketten attól tartottak, hogy „az egyesített Németországnak nagyobb mozgástere lesz mint Hitler idején”.

Mitterrand elnök még azt a gondolatot is dédelgette, hogy katonai szövetségre lépve a Szovjetunióval, Gorbacsovval közösen meg tudnák akadályozni a német újraegyesítést. A francia államfőt meglepte, hogy a szovjet államfőnek eszeágában sem volt beavatkozni a folyamatba, és tétlenül nézte a két Németország közeledését.

Mitterrand elnöksége alatt szoros baráti kapcsolat alakított ki Helmuth Kohllal, az újraegyesítés szorgalmazójával, de háta mögött megvetéssel nyilatkozott Kohl politikájáról.

A „Vas Lady” nem válogatta meg kifejezéseit

Szerbia szembenéz múltjával?

Szenzációs hír lehetne, de valamiért mégsem az...A közelmúltban jelentette be, a belgrádi Blic napilapnak adott nyilatkozatában Slobodan Homen, az Igazságügyi minisztérium államtitkára, hogy ez év szeptemberétől hivatalosan is megkezdik, a Szerbia területén 1944 és 1946 között, bírósági ítélet nélkül kivégzett személyek azonosítását, és a tömegsírok feltárását. Ennek kivizsgálására állami bizottság létrehozatala van folyamatban, amelynek egyik első feladata lesz, levéltári kutatások révén a likvidáltak listájának elkészítése, valamint a kivégzések helyszíneinek megállapítása. Az utóbbival kapcsolatban Homen elmondta, hogy a történészek eddigi kutatásai alapján már kb. 80%-a ismert. A belgrádi Jelenkor Történeti Intézet munkatársa, Srdan Cvetkovic tanulmányában, amelyet a bizottság alapul használ, többek között kifejti, hogy szinte Szerbia összes településén történtek kivégzések ebben a periódusban. A pontos adatokat valószínűleg soha sem fogjuk megtudni, de a belgrádi kutató becslései szerint 60 000 és 80 000 közé tehető az ártatlanul kivégzettek száma, amelyből kb. 35 000-et szűkebb Szerbiában, míg (a tanulmány magyar és német adatokra hivatkozik!) 40–45 000-et Vajdaságban hajtottak végre.

Ezen becslések után felmerül a kérdés: valójában hány délvidékit végeztek ki a második világháború végén? Weis Rudolf történész, a szabadkai székhelyű Német Népi Szövetség elnöke szerint 70 000-re tehető a vajdasági német áldozatok száma, annak ellenére, hogy a kivonuló német hadsereg több mint százezer nemzettársukat kimenekítette anyaországukba. Az itt élő magyarok közül, az eddig megjelent munkák 5000 és 40 000 közé teszik az ártatlanul kivégzettek számát. Aleksandar Kasaš: Madari u Vojvodini 1941-1946 című munkájában korabeli jugoszláv adatok alapján (noha könyvében konkrét forrásokat nem jelöl meg!), mintegy 5000 főre becsüli a «háborús bűnösök» elleni akció áldozatainak számát. A 40 000-es szám Cseres Tibortól származik, aki a regény és dokumentum határán levő Vérbosszú Bácskában című könyvében ír először ekkora számról. Állításait azonban elsősorban statisztikai pontatlansága miatt lehet könnyen cáfolni,

Gorbacsovval folytatott kétoldalú tárgyalásai során sem. Az egyik ilyen tárgyalásról készült jegyzőkönyv fénymásolatának tanúsága szerint, „lady”-hez nem illő módon, Ronald Reagant „tökfilkő”-nak, Erich Honeckert pedig „seggfej”-nek nevezte.

A brit kormányfő felhívta Gorbacsov figyelmét, hogy a NATO fenyegetéseit nem kell figyelembe vennie. Az Egyesült Államokat hidegen hagyná, ha a Szovjetunió katonai beavatkozás mellett döntene.

Az egyesített Németország létrejöttében és a hidegháború megszüntetésében vitathatatlanul nagy érdemeket szerzett Gorbacsov mellett még két, az eseményektől távolabb álló személyiségnek jutott jelentős szerep. II. János Pál pápának, aki beszédeiben és az egyházi vezetőkkel folytatott tárgyalásaiban szintén a hidegháború megszüntetéséért szállt síkra. Ennek érdekében megpróbált tárgyalásokat kezdeményezni II. Alekszij orosz pátriárkával is.

Az események befolyásolták Reagan amerikai elnököt, aki ösztönözte Gorbacsovot reformtörekvései véghezvitelére. Reagan képes volt különbséget tenni ember és ideológia között. Míg a kommunizmust a „gonosz birodalmának” tekintette egyfelől, másfelől szívesen hajlott együttműködésre a szovjet rendszer átalakításán munkálkodó Gorbacsovval. Reagan felismerte a kommunizmus belső ellentmondásait és érzékelte, hogy annak megszüntetésében az USA szerepet játszhat. Így lett Reagan, a „jelkes antikomunista” az, aki realista építő módon együttműködött Gorbacsovval.

A több mint ezer oldalból álló bizalmas dokumentum anyag, mely a közelmúltban került a brit sajtó birtokába, minden bizonnyal maga után vonja az érintett országok politikusainak mentegőzését. Modern kanosszajárás kezdődik Európában?

FETES KATA

ugyanis adatai szerint pl. Csúrogon 3000, Zsablyán pedig 2000 magyar áldozat volt, holott egyik faluban sem élt ennyi magyar lakos.

A kilencvenes évek elején megkezdődött helytörténeti kutatások alapján a helytörténészek eddig körülbelül 3500 áldozatnál tudták az adatokat pontosítani, ám további csaknem kilencven helysége vonatkozóan még nem történtek meg az azonosítások. A Vajdasági Autonóm Tartomány Képviselőháza által 2008-ban kiadott, Az 1941–1948 között Vajdaságban kivégzettek névsora című kiadvány – melynek szerzői Dragoljub • ivkovic, Ljubivoje Cerovic, Dragoljub • ivkovic, Milan Mincic, Pál Tibor, A. Sajti Enikő és Dušan Vuletic – 15 419 magyar áldozatot nevez meg. Nagy hiányossága a munkának, hogy szinte kizárólag levéltári adatokra támaszkodik, és a helytörténeti munkák legtöbbjét mellőzi.

Mivel ezekről az eseményekről nem készültek fotók, s írásos dokumentum is alig, ezért az 1944–45-ös események feltárása terén, meggyőződéseim, hogy nem elegendő csupán az írott forrásokra hivatkozni, hiszen a történeteket a titói rezsím titkolta, a tényeket elkente, és bizony a történelmet pedig meghamisította. Az áldozatok neveit, túlnyomó többségüknél soha nem jegyezték fel, s rólu-uk csak és kizárólag a szemtanúk visszaemlékezései alapján szerzehetünk tudomást. Féltő, hogy a most létrehozott állami bizottság is, szándékosan vagy „csak” a tudományosság gögjéből fakadóan mellőzni fogja a többségében nem történész helyi kutatók eredményeit.

Egy dolgot azonban biztosan tudhatunk: soha sem fogjuk megtudni pontosan, hány magyar áldozata volt Tito Jugoszláviájának eme kezdeti szakaszában, hány magyar életét vették el kivégzőosztagok, hányan haltak meg menekülés közben, mennyien veszték oda a haláltáborokban, s mennyien haltak bele a pincékben és börtönökben végzett kínzásokba.

A kutatások jelenlegi állása szerint az 1944-45-ben kivégzett magyarok száma biztosan meghaladja a 20 000-et. Kíváncsian várjuk, hogy az új tényfeltáró bizottság milyen eredményre jut.

HEGEDŰS ATTILA

Főhajtás Kazinczy Ferenc emlékének

Kazinczy Ferenc – író, költő, műfordító, a magyar irodalmi élet fő szervezője, irányítója, a felvilágosodás eszméinek terjesztője, nyelvújításunk fáradhatatlan harcosa, a magyar nyelvújítási mozgalom vezetője kétszázötven évvel ezelőtt, 1759. október 27-én született Érsemlyénben (ma: Simian, Románia).

Jómódú, művelt, a szellemi tudományok iránt fogékony nemesi családból származott. Ifjú éveiben megtanult németül, franciául, és a képzőművészetben is jártas volt. Sárospatak híres kollégiumában tanult, 18 éves sem volt még, amikor bécsi tanulmányútján megismerkedett a testőrökkel, Bessenyei körével. Őszinte barátság fűzte Báróczy Sándorhoz. Tőle kapott kedvet a régi klasszikusok és a nyugat-európai irodalmi művek fordításához.

Eperjesen és Pesten joggyakornokoskodott, Pesten több, a maga korában már híresnek számító magyar íróval kapcsolatba került. (Batsányi, Dayka, Földi, Versegly – később Szemere, Vitkovits.)

II. József felvilágosodott törekvéseinek volt híve. Kassán – tankerületi főigazgatóként – együtt szerkesztette Batsányi Jánossal és Baróthy Szabó Dáviddal az első magyar folyóiratot, a kassai Magyar Múzeumot. Nézeteltérés miatt megvált a laptól, s önállóan indított új folyóiratot Orpheus címmel. A „kalapos király” halála után elbocsátották hivatalából.

Mivel részt vett a Martinovics-féle összeesküvésben, várfogságra ítélték. 1794-től 1801-ig 2387 napot raboskodott Buda, Spielberg, Obrovic, Kufstein, Munkács tömlőceiben. Kiszabadulása után családja elfordult tőle, csak nehezen jutott örökségéhez. Feleségül vette a nálánál húsz évvel fiatalabb Török Sophie grófnőt, aki minden lépésének hű támogatójává vált. 1806-ban felépült a háza kishányácskai birtokán, a helységet ő nevezte el Széphalomnak. Ettől kezdve Széphalom a magyar irodalmi élet központja lett. Innen irányította, bírálta kora íróit, tudósait. Huszonnégy kötetnyi levelezését az MTA 1890 és 1960 közt adta ki. Műveinek jelentős része is csak halála után jelent meg.

Minden vagyonát a nyelv és az irodalom ápolására költötte. Hihetetlen nyomorba került, önzetlen munkásságát anyagilag senki sem támogatta. Ő pártfogolt másokat: a rászorulókat anyagilag is segítette. Virágh Benedeknek pl. minden évben bort, bűzát, gyümölcsöt küldött Budára. A megalakuló Magyar Tudományos Akadémia titkári állását nem kapta meg. Öreg korában a zempléni könyvtár levéltárát rendezte napi húsz garasért, hogy családja számára a megélhetést biztosítsa. 1831-ben halt meg, a kolerajárvány áldozata lett.

Elsősorban műfordításai jelentősek. Gessner, Helvetius, Holbach, Voltaire, Rousseau, Klopstock, Lessing, Goethe, Wieland, Shakes-

peare írásaiból fordított. Az első magyar nyelvű Hamletet is neki köszönhetjük. A „fentebb stíl” magvalósítása érdekében hirdette, hogy a magyar nyelv csak külföldi példák áttünetésével csiszolódhat, ezért az idegen művek tolmácsolását fontosabbnak tartotta, mint az eredeti alkotásokat.

Saját alkotásai nem remekművek. Gyakran felfedezhetjük bennük olvasmányai hatását. Stílustörekvéseit befolyásolja az európai írók munkáiban is uralkodó klasszicizmus, de a szentimentalizmus sem állt messze tőle. Két fő műve (*Pályám emléke; Fogságom naplója*) elsősorban kordokumentum. Az utóbbi hajdan kötelező olvasmány volt a gimnáziumokban, s rám kamaszlányként is nagy hatással voltak börtönményei.

Fordítás közben tűnt föl Kazinczynak a magyar nyelv elmaradottsága. A kor új eszméinek, tudományos eredményeinek megnevezése új szavakat követelt. A nemzeti kultúra föllendítése a nyelv fejlesztését kívánta. Ezt a gondolatot már Bessenyei is megfogalmazta: „Minden nemzet a maga nyelvén lett tudóssá, de idegenen sohasem.” – A nyelvújítás igénye a levegőben volt: számtalan költő, író, politikus és tudós alkotott új szavakat. Széchenyihez fűződik pl. az „ön” megszólítás. Dugonics András piarista szerzetes, a nagyszombati egyetem tudós professzora – mellesleg az első magyar regény, az *Etelka* szerzője – megteremtette a matematika szaknyelvét (gömb, függvény, szög, háromszög stb.) Fazekas Mihály, a Lúdas Matyi írója *Füvészkönyv*-ében több mint 350 új növénynevet alkotott, ezek jelentős részét ma is használjuk (szirom, bibe, zuzmó, kömény, árvalányhaj, gólyahír, pitypang, zsombor, stb).

A nyelvújításban azonban vezérszerepe Kazinczynak volt. A program: minél több új kifejezéssel gazdagítani a magyar szókincset, mellőzve az idegen szavakat. Módszereiből néhány példa szolgáljon ízelítőnek: régi szavakat újított fel (agastyán, év, fegyelem, rege, szobor, tartalom, vihar stb.); tájszavakat vont be (burgonya, csapat, doboz, falánk, hullám, kelengye, róna, zamat stb.); idegen szavakat fordított le (Standpunkt – álláspont; praejudicium – előítélet; Konzert – hangverseny); új szóösszetételeket alkotott (folyóirat, időhatár, jármű, mértan, napfogyatkozás, pénztár, szemüveg, törvényellenes, vérszegény, vasút, dúvad); szavakat vont össze (cső orr – csőr; könnyű elméjű – könnyelmű); szavakat csonkított (cégér – cég; csendes – csend; gépely – gép; mosolyog – mosoly; szemlél – szemle) és képzés által is alkotott új szavakat (csapadék, családik, féltékeny, irodalom, társadalom). Helytelen szóösszetétele is akad, hiszen az előtag nem lehet ige (horderő); szóképzéseiben is akadnak hibák (történész – igéből nem képezhetünk –ász, -ész képzővel főnevet) – s félresikerült a –da, -de képzés is (óvoda, tanoda, varroda, sütöde).

Tízezer új szót sikerült alkotniuk. (Ennél többet is, de több kifejezést az egészséges nyelvfejlődés kivetett magából.)

Kazinczyt és körét – mint mindenkit, aki nagy dolgokat művel, természetesen támadások özöne is érte. A közvélemény egy része „nyelvrontóknak” nevezte őket. Különösen sokat bírálták tevékenységét Debrecen tudósai, a „napkeleti fejek”, a „debreceni pipa céh” akiknek a régi szokásokhoz való merev ragaszkodását ők is gyakran kipellengérezték. Az „orthológusok” a nyelv mesterséges fejlesztése ellen foglaltak állást, a „neológusok” (Kazinczyék) az új szavak alkotását sürgették. Ádáz harc folyt a két tábor közt. Ennek egyik írásbeli emléke a *Mondolat* c. gúnyirat, melyet Somogyi Gedeon jelentetett meg Veszprémben. A művet *Zafir Czenczinek* (Kazinczy Ferencz anagrammája) ajánlotta. A címlap Kazinczyt ábrázolja babérokoszorúval a fején, aki számárháton lovagol fel a Parnasszus hegyére. Az írás kíméletlen gúnnyal hadakozik a nyelvújítás vadhajtsái ellen, a „nyelvrontóknak” csak a vétkeket sorolja föl – munkájuk elismeréséről szót sem ejt. Kazinczy nem rántott szablyát, megtették ezt helyette barátai: Kölcsy és Szemere Pál. Válaszukat 1815-ben jelentették meg Pesten (névtelenül), *Felelet a Mondolatra néhai Bohógyi Gedeon úrnak* címmel, melyben a debreceniek maradiságát, a népies stílus bárdolatlan túlzásait, valamint a deákosok fölöslegesen használt kifejezéseit állították pellengérré.

Bár mindkét mű hangneme hadakozó, helyenként sértő, érdemük, hogy megteremtették a magyar vitairodalmat. Jóízű kifejezéseikkel, találó megállapításaikkal a mai olvasót szívből jövő mosolyra fakasztják.

A nyelvújítás harcait Kazinczy zárja le: *Orthológus és neológus nálunk és más nemzeteknél* c. tanulmányával. „Jól és szépen az ír, aki tüzes orthológus és neológus egyszersmind.” – Célja az egységes irodalmi nyelv megteremtése. „Mi szabad az írónak? – Mindaz, amit a magyar nyelv természete nem tilt, a régi és újabb klasszikusok által nevelt ízlés még javasol is, s a szükség múlhatatlanul parancsol.”

A nyelvújítási mozgalom szinte az egész országot lázba hozta. Divattá vált a magyar nyelv ápolása, megindult a küzdelem annak hivatallósá tételéért is. A főurak egy része lázasan tanulni kezdte elfelejtett anyanyelvét. Az írók és költők hamarosan használni kezdték az új szavakat. Az irodalom hamarosan eddig el sem képzelt színvonalra emelkedett. Csokonai, Berzsenyi, Kölcsy a megújódott nyelven szóltak meg. A teljes győzelmet azonban Vörösmarty, Petőfi, Arany jelentette, akiknek költészetében a népi ízzel elegyítve a magyar nyelv teljes pompájában aratott diadalt.

DR. RADICS JENŐNÉ

„bizony, bizony”

Kazinczy Ferenc

A MI NYELVÜNK

Isteni bája a szép Hellasnak,
római nagyság,
Francia csín, és német erő,
s heve Hesperíanak,
És lengyel lágyág!
titeket szép nyelvem irigylet.
S ti neki semmit nem irigyeltek?
Nyelve Homérnak
S Virgilnek, ha találtok-e mást
Európa határin,
Mely szent lantotokat ily híven
zengve követné?
Dörg ő s nem csikorog; fut ha kell,
mint férfi fut a czél
Nem tört pályáján: de szaladva,
szökelve, sikamva.
Lángol keble, ajakán mély bánat
leble sohajtoz,
S mint te, olasz s lengyel,
hévvel nyögdeli szerelmét.
Hull a láncz, közelít az idő,
s mi közöttetek állunk.

A KÜLFÖLDÖN ÉLŐ MAGYAROK HAGYATÉKA

Komoly gondot okoz a külföldön élő idősebb magyaroknak, hogy mit csináljanak az összegyűjtött magyar könyvekkel, archívumaikkal és értékes gyűjteményeikkel. Leszármazottaik, a következő nemzedék tagjai, akkor is ha jól is beszélnek magyarul, ritkán olvasnak magyar könyveket, az unokák pedig nem tudnak mit kezdeni ezekkel az értékekkel. Kidobásra lesznek ítélve.

Ebből a meg gondolásból vetettük fel több magyar fórumon annak a gondolatát, hogy miként lehetne a külföldi magyar könyvtárakat, gyűjteményeket megőrizni, hasznosítani. Most végre a Magyar Tudományos Akadémia, külső köztestületi tagjai ösztönzésére, szárnyai alá vette a kezdeményezést és a következő felhívással elindított egy programot, amely remélhetőleg sikerre számíthat. Feltéve ha megfelelő segítséget kap mind Magyarországon, mind a nyugati országokban, elsősorban Amerikában:

“Az elmúlt évben több helyről, külső tagjainktól és másoktól is érkeztek hozzánk olyan jelzések, hogy értékes magyar nyelvű hagyatékok mennek veszendőbe, annak okán, hogy az örökösök nem tartanak igényt rá.

Tekintettel tehát arra, hogy a diaszpórában élő magyarok külföldön is igyekeztek megőrizni, ápolni anyanyelvüket, kultúrájukat, ennek érdekében sokan magyar nyelvű könyvtárat, gyűjteményt hoztak létre, de leszármazottaik jelentős része – még ha beszél is magyarul – nem akar, vagy nem tud mit kezdeni e gyűjteményekkel, hagyatékokkal, az Akadémia Határon Túli Magyarok Titkársága – szakmai partnereket bevonó módon – előkészített egy kulturális örökség-

mentő programot. Sokszor igen rövid idő alatt kell meghozni a családnak az örökség sorsára vonatkozó döntést, így jelentős kulturális értékek mehetnek veszendőbe – ezt szeretnénk megelőzni, elkerülni.

A hazai kormányzat foglalkozott már e kérdéssel, a magyarországi közgyűjtemények és felsőoktatási intézmények 1998 és 2003 között a nemzeti ITHAKA-program keretében pályázhattak a külföldön található, a magyar művelődés- és tudománytörténet szempontjából jelentős hagyatékok megszerzésének, hazahozatalának és elhelyezésének támogatására.

Jelenleg azonban nem létezik központi program a kulturális örökségek hazahozatalára, emiatt együttműködést kezdeményeztünk a Miniszterelnöki Hivatal Nemzetpolitikai Ügyek Főosztályával és más hazai tárcákkal, intézményekkel, szervezetekkel, amelyeknek közös célja és feladata lehet nemzeti értékeink megmentése.

A hagyatékméntés számos kérdés tisztázását igényli, jelentős ráfordítással járhat, tisztázni kell tehát a teendőket és meg kell keresni a megvalósítást lehetővé tevő forrást is.

Az eddigi tapasztalatok szerint a hagyatékok igen változatos mennyiségű és minőségű anyagokat ölelhetnek fel. Az általunk megkeresett szakértők egyetértének abban, hogy nincs értelme teljes hagyatékok – számbavétel nélküli – hazahozatalának, a helyszínen lenne szükség az ilyen szempontból szóba jövő állományok áttekintésére. A feldolgozáshoz ebben járatos szakember, idő és pénz szükséges.

Lehetnek olyan hagyatékok, olyan állományok, melyek Magyarországra szállítandók, lehetnek olyanok, melyeket örömmel fogadnak egy-egy Kárpát-medencei iskola, vagy egyéb oktatási, közművelődési intézmény, avagy rendszerező áttekintés után a helyi magyar diaszpóra vasárnapi iskolái, kulturális szervezetei is tudnának használni. Lehetnek olyan dokumentumok is, melyek kiemelt – nemzeti, tudománytörténeti stb. – jelentőségűek.

A hagyatékok felmérése mellett látni kell tehát, hogy van-e az ottani (helybeli) felhasználásra igény, ha nincs, és a hagyatékok értékes, lehetőség van-e az elszállítási anyagok kinti őrzésére, raktározására. Fel kell mérni, hogy az egyes országokból kik és milyen költséggel vállalnák a hazaszállítást, Magyarországon milyen feltételek mellett van lehetőség a raktározásra, illetve igény a felhasználásra, a hazai gyűjteményekben való elhelyezésre.

Fel kell mérni azt is, hogy a Kárpát-medencei (pl. romániai, ukrainai) magyar településeken milyen igény jelentkezik e hagyatékok (vagy azok egy része) fogadására, továbbá milyen elvek és ráfordítások mellett lehet ezeket az igénylők számára eljuttatni.

Az Ön válaszát – valamint az Ön által másoknak továbbított levelekre adott válaszokat is – a **rodosto@mnyknt.hu** email-címen várjuk. Együttműködését előre is köszönjük.”

Ennek a felhívásnak az aláírója Tarnóczy Mariann, az MTA Határon Túli Magyarok Titkárságának osztályvezetője, akivel májusban, az Akadémia közgyűlése alkalmával, egyeztetünk.

Nyilvánvaló volt, hogy egy ilyen egész világra kiterjedő program igen nagy szervezést, anyagi alapot és fizetett, valamint önkéntes munkások hozzájárulását kívánja meg. Amerikában és néhány európai országban a gyűjtés, válogatás és az elszállítás megszervezésére lehetőség szerint az adományok adómentességét biztosító egyesületet kell találni, Magyarországon pedig a fogadás és szétosztás munkáját kell az Akadémiának, vagy más szervezetnek vállalnia.

Bár az archív értékű anyag hazajuttatása egyértelmű támogatásra talál, nem mindenki ért egyet azzal, hogy a feleslegessé vált külföldi könyvtárakat is Magyarországra kellene küldeni. “Nem kell a Dunába vizet hordani” - mondják, van ott elég könyv, jut abból a határon túli iskoláknak, könyvtáraknak is. Az itteni könyveket itt kell hasznosítani, ahogy azt az Akadémia felhívása is hangsúlyozza.

A napokban tett közzé az Amerikai Magyar Népszava-Szabadság című újság egy felhívást, amelyben bejelenti egy New York városban, vagy New Jersey-ben létesítendő antikvárium és kölcsön-könyvtár létesítését. “Ne hagyja elveszni a magyar könyveket, másnak jó lehet! Adja át nekünk - elszállítjuk!” - írják. Ígérik, hogy ha a családban már senki sem tud magyarul, megmentik és hasznosítják a pusztulásra ítélt magyar könyvhagyatékot... Jó a gondolat, a kérdés csak az, hogy lesz-e akkora igény a keresletre, mint amekkora a kiháló korosztály kínálata?

Mindenesetre örömteli, hogy sok év próbálkozása után végre többen is komolyan foglalkoznak ezzel a fontos kérdéssel. PAPP LÁSZLÓ

MŰHELY MÜNCHENBEN

Borbándi Gyula köszöntése

Nemzeti kultúránk sokszáz esztendő s története során – egyszerűen amiatt, hogy állami létünk szinte mindig töredezett és csonka volt – mindig szükség volt olyan áldozatos személyiségekre, akik egymaguk vállalták egy máskülönböző intézményes és szervezett műhely feladatait. Talán elegendő, ha Kazinczy Ferencre, az Erdélyben intézményszervező Kós Károlyra, a nemzeti önismeret szellemi műhelyét kialakító Németh Lászlóra vagy éppen a modern katolikus kultúra gondozására vállalkozó Rónay Györgyre hivatkozom. Valamennyien (és még sokan mások) hatalmas feladatokat vállaltak magukra, személyes alkotó munkájuk mellett az intézményszervezés sokrétű feladatait. Közéjük tartozik a most patriárkai korban lévő Borbándi Gyula, akinek egyszerre kellett vállalnia a tudós kutató, a publicista és az intézményvezető tennivalóit, és minthogy megkapta a hosszú élet kegyelmét, müncheni műhelyében ma is ezeknek elvégzésén dolgozik.

Ünnepelt barátunk sokoldalú és igen kiterjedt munkásságának akár csak érintőleges bemutatását ünnepi köszöntő még csak meg sem kísérelheti. Ez egy tudományos munkaközösség és nagyszabású tudományos pályák feladata volna. Könyvek sora, folyóirat-tanulmányok és újságcikkek légiója áll mögötte, ezek mellett a Szabad Európa Rádió egyik vezetőjeként végzett sokévtizedes munka: előadások és kommentárok garmadája, valamint annak a közéleti szerepnek a jelenben még alig dokumentált szellemi hozadéka, amelyet a nyugati magyar emigrációban töltött be, és amelynek eszméletű és bátorító hatása évtizedeken keresztül volt érzékelhető a magyarországi (és erdélyi és felvidéki) szellemi életben, a politikai kultúra alakulásában.

Most, ezen ünnepi alkalommal, csupán emlékeztetni tudok kiváló barátunk legfontosabb műveire, pontosabban kutatási irányaira. Borbándi Gyula egyéni kutatások nyomán írta meg a magyar népi mozgalom történetét, a nyugati magyar emigráció életrajzát, a Szabad Európa Rádió és a müncheni Új Látóhatár történetét, elkészítette a nyugati magyar irodalom lexikonát és bibliográfiáját, mellettük számtalan tanulmányban helyezte mérlegre a huszadik századi magyarság történelmének, művelő-

désének, irodalmának eseményeit. Méltán kapta meg a Magyar Köztársaság legnagyobb tudományos elismerését: a Széchenyi-díjat.

Tudósra valló alapossággal és elfogulatlansággal tevékenykedett, ráadásul olyan szellemi közegben: az emigráció szellemi közegében, amely már csak helyzete következtében is nehezen tudta elkerülni az elfogult ítékezés csapdáját. Érdemes felidézni azt, ahogy Borbándi Gyula egy 1988-as interjújában (Budapesten, amikor már hazalátogathatott) beszélt a történetirő, mondhatnám: „tacitusi” („sine ira et studio”) etikájáról: „A céloom nem az volt, hogy ítélek, jóllehet nekem az elmúlt negyven évben igen éles harcaim voltak a magyar emigráció különféle politikai csoportjaival. De miután nem politikai vitairatot akartam írni, hanem történelmet, méltányosan kívántam kezelni mindenkit, aki ebben a négy évtizedes történelemben szerepet játszott.” Példamutató kijelentés – különösen, ha arra gondolok, hogy a magyar (a magyarországi) szellemi életben a racionális és méltányos vitakultúrát miként váltotta fel a személyes vagy pártérdekek következtében forrongó dühroham.

Igen, Borbándi Gyula terjedelmes életműve nem csak a kutatói szorgalom és megbízhatóság tekintetében kínál példát, hanem a vitakultúra tekintetében is. Elmondhatom, hogy magam több mint három évtizede ismerem személyesen is Borbándi Gyulát és büszke vagyok arra, hogy barátai szálaak kötnék hozzá. Sokat tanultak tőle mindazok, akik nemzetünk és nemzeti kultúránk történetével foglalkoznak, a múlt értelmét és tanulságait keresik. Nem csak megbízhatóságot és vitakultúrát, a munka tiszteletét és szeretetét is. Úgy tudom, hogy barátunk most is: kilencvenévesen dolgozik, készíti a magyar emigráció történetének harmadik kötetét (amely a mögöttünk álló másfél évtized fejleményeivel foglalkozik). Most, hogy barátai és hívei nevében is további szellemi frissességet és biztos alkotó erőt kívánok neki, némi elégtétel is eltölt: szakmánk, a történetírás nevében – igen, Borbándi Gyula életútja, teljesítménye és munkabírása is azt sugallja, hogy dolgozói mindig érdemes, akár a mostoha viszonyok ellenére is.

POMOGÁTS

„Puskas Hungary”

Film a világ legismertebb magyarjáról

Aki az elmúlt ötven évben sokat utazott a világban, tapasztalhatta, mennyire más egyes országokban „hírünk a világban”. Más a közvetlen szomszédoknál, más a távoli nemzeteknél, teljesen más az Európán kívül eső földrészekben. Én csak egyetlen magyar nevet ismerek, ami a világ minden részén jól csengett. Amikor a hatvanas évek elején Indonéziában utazgattam, ellátogattam az Új-Guineához közel eső Ambon szigetére. A legtöbb fiatal amboni, amikor nemzetiségem felől faggatott, arra a válasza, hogy „Hungarian”, felcsillanó szemmel ismételte: „Puskasz, Puskasz”! Igen, ez volt az egyetlen magyar, akiről hallottak, akit csodáltak. Még élt az Aranycsapat mítosza, s annak legtehetősebb játékosáé, a Magyarországról 1956 után emigrált Puskás „Öcsié”.

Nemrégén egy budapesti moziban láttam Almási Tamás másfél órás dokumentumfilmjét a foci magyar nagymesteréről. A „Puskas Hungary” három évig készült, számos országban – olyan film ez, amin egy percig sem lehet unatkozni. Végigkíséri Puskás Ferenc pályáját a kisleptől a kisleptől 1995-ös hazatéréséig és haláláig, megszólaltatja lánytestvérét, feleségét, barátait, csapattársait és azokat a sportújságírókat, akik jelen voltak Puskás világsikereinél. Sok olyan dolog derül ki a filmből Puskásról, amit korábban nem tudtunk, vagy csak félfüllel hallottunk, ezek között van jó is, rossz is; mondanom sem kell, hogy túlnyomó többségben vannak a pozitívumok. Az, hogy „Öcsi” sváb családból származik és apja magyarosította a családi nevet, csak azokat zavarhatja, akik „turáni” fajelmélet alapján képzelik el a magyarságot; fényt vet viszont többek között arra, miért vállalt Puskás bizonyos kompromisszumokat a Rákosi-rendszerrel,

amelynek (és ez tagadhatatlan) egyik sport sztárja volt és maradt egészen emigrálásáig. Farkas Mihálynak, az újkori magyar történelem egyik legsötétebb alakjának például annyira imponált Puskás „vagánysága”, hogy még amikor az „fagyaltosgyerekek” nevezte őt új fehér egyenruhájában, akkor is csak néhány fenékebe rúgással fenyegette. Arról nem beszélve, hogy mivel a magyar államnak kevés pénze volt, hogy az „aranycsapat” tagjait teljesítményüknek megfelelően jutalmazza, szemet hunyt afölött, hogy azok bőrdíjazására csempésszenek be Magyarországra jól eladható nyugati árút. (Erről a félhivatalos focista-csempészetéről egyébként nagyon sokan tudtak az 1956 előtti időkben).

Bár Angliában filmen nagyon gyakran felelevenítik a magyaroknak a Wembley stadionban elért híres 6:3-as sikerét, jól esik megint látni ebben a filmben pillanatok abból a meccsből, meg a rákövetkező 7:1-es magyar győzelemből. Ami az 1954-es futball-világbajnokságot illeti, sokan elfelejtik, hogy annak első magyar-nyugatnémet mérkőzésén brutálisan lerúgták Puskást, aki emiatt csak félig sérülten tudott játékba állni a döntőben megismételt összecsapáson. Azt, hogy akkor az aranycsapat nem került fel a világbajnoki dobogóra, traumatikusan élte meg az ország – emlékszem, mi nyári katonai táborban hallgattuk a híreket és amikor vége lett a meccsnek, az egyébként kicsit cinikus egyetemista társaim közül többen sírvafakadtak. Budapesten tömegek tüntettek a Szabad Nép székháza előtt, Sebes Gusztáv lemondását követelve – ez még csak sporttüntetés volt, de bizonyos fokig előrevetette a forradalomba torkolló ötvenhatos tömegmozgalmat. Ha a rendszer elég kenyeret nem tud adni, de emellett még a

MAGYAR KÖNYVEK

A külföldön élő magyarok könyvtárával, hagyatékaival kapcsolatos írásomra számos hozzászólás érkezett. Ezek közül néhány jól érzékelteti a probléma nagyságát. Nagy kár lenne egy ilyen fontos ügyet félremagyarázni.

Cserkészvezető Washingtonban

Ha majd lesz egy konkrét címed nagyon megköszönném ha elküldenéd, eddig nálunk a cserkészek a Karácsonyi Bazárjukon árulták az adomány könyveket. Elég sokan fordulnak hozzánk könyv adományokkal.

Egyetemi tanár Ohioiban

Abban a szerencsében részesültem, hogy az egyetemünknek van saját postája és nyugdíjas korom óta bármikor használhatom a postát. Így a magyar könyveken kívül sok tankönyvet és szakkönyvet küldtem, ezeket ingyen kapom a tanároktól.

Egyetemeken dolgozó, vagy tanító magyarokkal erről beszéltem, de nem hitték el hogy ez náluk lehetséges. CD-re tetettem sok könyvet ami nem kerül kiadásba.

Diákok csinálják. A Lakitelken levő könyvtárban még van hely és várják a külföldi magyar termékeket.

Mivel a küldés nagyon drága, meg kellene szervezni ezt is, valami akcióval. Az itteni időszódó magyaroknál igen sok könyv van és tőlem kérdezik kinek adják. A Bethlen otthon könyvtárát éppen nemrég láttam, már nincs semmi hely új könyveket raktározni, a Loránthffy otthon Ohioiban még elfogad adományokat, de ott is tele van már.

Bárhol is gyűjtenek magyarok könyveket itt kinn, a fő célnak azt látnám, hogy haza küldjük amit tudunk, főleg a határon túlra.

(De) ...megszűnt a könyvek postázása, súlyra megy minden, tehát könyvek csomagként mennek. Az eddigi tapasztalat szerint a küldés elég biztonságos. Mi használtuk már a Máltai Lovagok szervezetét.

Vasárnap voltam a református templomnál, ott minden könyv eltűnt, de senki sem tudta megmondani mi történt a sok száz régi könyvvel... Jó hogy gondolkodtok ezen.

Magyar szervezeti vezető özvegye Connecticutban:

Valóban nagy gond, hogy mi lesz a sorsa a sok esetben nagy áldozattal összegyűjtött kincsnek, a külföldi magyar magánkönyvtáraknak. Én is evvel a problémával foglalkozom már hónapok óta. Ugyanis Tibor végrendelete szerint könyvtára a Csernátoni Múzeumban helyeződjön el, gyarapítván annak anyagát, és hogy hozzáférhető legyen a Székelyföldön tanulni vágyó fiatalok számára. Ezt én is jónak találom és csatlakoztam az én könyvtár részemmel is hozzá. A télen végre hozzájutottam ahhoz, hogy a kb. 2000 kötetből álló könyvtárát feltáraztam. Tudományos szintű magyar irodalom, történelem, újkori memoárok, néprajz (az én részem) képezi az anyagát, sok az antikvár köztük (100 éves, vagy régebbi kiadás). Az idegen nyelvű könyvek: angol, német, portugál, spanyol kb. 20%. Ná-

circuszi kielégülést sem biztosítja a népnek, meg kell buknia. De jól jönne a mai válságban vergődő Magyarországnak egy látványos sportgyőzelem...

Puskás Ferenc neve összenőtt az aranycsapatéval, de karrierje során mégis később érte el a legnagyobb sikereket, mint játékos és mint edző. Mindig hajlamos volt a hízásra és 1958-ban, amikor leszerződötték a Real Madridhoz, az volt játéka állásának feltétele, hogy előbb le kell adnia jó néhány kilót. Puskás hihetetlen önfegyelemmel elérte a megfelelő testsúlyt és ezután kilenc éven át kergette a labdát a Realban, ő lett a spanyol csapat egyik nemzetközi híró sztárcsátára. Még a nyugatnémetek elleni bosszú is sikerült: a glasgowi Európa-kupa döntőjében diadalra vitte a Realt, (s amire korábban még nem volt példa), Puskás itt egymaga négy gólt rúgott a frankfurtiak ellen. Ekkor már ő volt a spanyolok imádott „Panchója” (ez a „Feri” egyik spanyol beceneve), ezen a néven kocsmát is nyitott a madridi stadion mellett, de Puskás Ferenc nem volt jó üzletember és a kocsmá hamarosan tönkrement.

Ekkorra már megint kicsit pocakos volt „Öcsi” és további focizás helyett elment edzőnek más országokba. Bajnokot csinált a görög Panaitikoszról, s az érzel-

lunk is az a helyzet, hogy az unokák érdeklődése nem magyar irányú, (szakács, tanító, ügyvéd, az egyik meg könyvet ír egy amerikai bányászstrájkáról).

Magyar nyelvkészségük sem üti meg azt a nívót, hogy ezt használni tudnák.

Kapcsolatban vagyok a Csernátoni Múzeummal és a családdal egy emlékkönyvtár alapítása ügyében. Remélem, sikerül ezt megvalósítani.

Szervezeti vezető Minneapolisban

Mi is küldtünk Magyarországra könyveket, nemcsak magyarul írottakat, hanem angol nyelvű, egyetemi szintű tankönyveket, már 1995-től, minden évben - kivéve az utolsó két évet.

Rendszerint egyetemeknek, főiskoláknak, de Lakiteleknek és a Széchenyi Könyvtárnak (amerikai-magyarok dokumentumait), valamint középiskoláknak, vagy helyi könyvtáraknak.

Brazíliai hír

Braziliában van egy jól működő kezdeményezés Piller Éva vezetésével a Magyar Házban. Éva éveken át volt a Magyar Ház elnöke, cserkészvezető. Ők elfogadják a könyvtárakat, rendszerezik, és igény szerint az elszakított területekre, iskolák részére küldik szét. Szereztek hozzá ingyen teherhajó szállítást, Hamburgból a Johannita Szeretetszolgálat szállítja Pestre, ott a református egyház szétosztja és teherautók viszik tovább. Már a második szállítmányt készítik elő.

Venezuleai levél

Nálam van néhány tucat László Gyula, Györfly stb. könyv melyeket szívesen elajándékoznék, de ezek mind modernek melyeket más utakon biztos meg lehet szerezni. Csak két olyan tétel van, melyek érdekesebbek lehetnének:

- 1–16 kötet Fessler 1823 Die Geschichte der Ungarn und ihre Landsassen. 1823 Leipzig. Az érdekes az, hogy az író mint r.k. püspök kezdte az írást, és sok év múlva mint lutheránus püspök fejezte be. Talán az első tudományos történelemi mű Magyarországról külföldön.
2. Az itteni történelmi társaságnak megvan a NYUGAT folyóirat mondhatnám komplett gyűjteménye. Csodálatos. Ha lenne valaki, aki megvinné, azt hiszem materiális értéke is lenne, de élvezet végignézni a leghíresebb íróinknak kiadványait ebben a híres folyóiratban.

Magyarországon sem ismeretlen a probléma

Minap voltam Telkin Gedai Károly egykori kanadai nagykövtnél. Majd hanyatt estem a több tízezer kötetes könyvtára láttán. Említette, hogy könyvtára átöröklése milyen probléma. Adná a telki iskolának, de nincs ott hova tenni és az igazgató szerint a mai generáció mindent csinál de nem olvas. Hát még ott nálatok? Erdélyben, Felvidéken, Kárpátalján lenne a könyveknek legjobb helye. Hogyan jutnak oda??

PAPP LÁSZLÓ

mes görögök, ha lehet, még jobban imádták, mint a spanyolok, vagy korábban a magyarok. De bajnoki címet szerzett Ausztráliában is egy ottani melbournei görög csapatnak – erről például nagyon kevesen tudtak Magyarországon. Viszont amikor 1981-ben először hazalátogatott és játszott egy öregfiúk mérkőzésen, láthatóan elézkényült attól a frenetikus fogadtatástól, amit a Népstadionban a magyar közönségtől kapott. „Pancho” ide, „Pancho” oda, Puskást hazahúzta a szíve.

Mindezt láthatjuk Almási szép filmjén, és azokat is, akik nem értenek a labdarúgáshoz, de persze már hallottak erről a két lábon járó futball-legendáról, megragadja őket Puskás Ferenc emberi arca. Nagyon sok emberrel tett jót, szinte minden magyarnak, aki külföldi pályafutása során kért tőle valamit, segített – és ezt olyan kedveséggel, természetességgel tette, ami felejtethetlenné teszi alakját. „Öcsi” már nem él, hosszú betegség után 2001-ben hunyt el Budapesten, de emléke még sokáig élni fog, s talán egyszer még a Puskás Stadionban lesznek olyan fiatal magyarok, akik a régi, nagyhírű focistákhoz méltón játszanak. Addig is mindenkinek tiszta szívből ajánlom a „Puskas Hungary” c. filmet.

G. Gy.

NEMZEDÉKNYI FELADAT, MUNKA

A Nyugat-európai Országos Magyar Szervezetek Szövetsége (NYEOMSZSZ) rendeltetéséről, tevékenységéről

A magyarországi rendszerváltozás után több mint egy évtizednek kellett eltelnie ahhoz, hogy a nyugat-európai magyar szervezetek egymás után rádöbbenjenek arra, hogy sok minden il-
luzórikusnak bizonyuljon, amire Magyarországról számítottak. Biztosan rangosabb és főként egyszerűbb is lett volna, ha a volt emigráció, mai kifejezéssel a szórványok sorsának további kezelését véglegesen elhelyezték volna a „haza oltárán”, pontosabban mintegy kényelmesen hátradólva Budapestről várták volna egyrészt érdemeik elismerését, másrészt a cselekvést – természetesen az ő sugallatukra – helyettük.

A szerencsére kijózanító tapasztalatok meg-
értelték a folyamatot, mígnem tudatosodott a kezdeményezők fejében mintegy Hanák Tibor megfogalmazásában: **élni nekünk kell!** Vagyis önszerveződés, személyes szerep- és felelősség-vállalás nélkül megpecsételődik a nyugati ma-
gyar közösségek sorsa. Minden félremagyará-
zás helyett minden felmerülő kérdésre, kétke-
desre ez a felelet.

A NYEOMSZSZ 2001. november 21-i meg-
alakulása óta eltelt idestova nyolc esztendő mégis mérlegelésre készlet. Vajon hasznosnak bizonyult-e a Szövetség létrehozása, hatékony-
nak eddigi tevékenysége? Az első kérdés: szűk-
szerű volt. A másodikra csakis a tények alap-
ján kísérelhető meg őszinte válasz. Emberi vi-
szonylatban mire képes valamely fél kontinens
magyar szórványai képviselőit a vállalkozó kez-
deményezés? A válaszkérésben ott kísért a
magyarázkodás, amit kerülni kell, ugyanis ön-
becsapás lenne úgy vélekedni, mintha elégedet-
tek lehetnénk. Az eredmények végsősoron nem
a pusztasorsoláson, hanem a hatékonyságon
mérhetők.

Mennyiben, milyen mértékben sikerült össze-
fogni, átfogóbb tevékenységre serkenteni az egyes
országokban működő magyar egyesületeket?
Milyen fokra tudta fejleszteni a NYEOMSZSZ
az országhatárokat átvelő kapcsolatokat? Sikere-
s volt-e határon túli magyar kisebbségek ma-
gyarországi képviselőit a bekapcsolódni, jelesen
milyen mértékben sikerült tárgyalófelként be-
épülni a kisebbségek felkarolását célzó magyar-
országi kormányzati szervek vonzáskörébe, kormány-
közi szakcsoportjaiba? Történtek-e olyan kezde-
ményezések, vannak-e olyan vállalkozások, amik
új kibontakozásra vallanak, a jövőre nézve bizta-
toáknak mondhatók?

Valamennyi kérdést meghökkentő egyszerű-
séggel lehet megválaszolni: a NYEOMSZSZ
részben olyan villanykapcsolóhoz hasonlítható,
amit állandóan kézben kell tartani, mert mihelyt
nincs ez meg, kiesünk az áramkörből, nincs
áram, láthatatlanná és cselekvésképtelenné vál-
nánk. Természetesen ez korántsem jelenti a he-
lyi magyar közösségek azonnali szétesését, de
nélküle elkerülhetetlen az elszigetelődés, ami
akár rövidebb távon is ugyanazt eredményezi.

Egyedül az elmúlt évben több sikeres lépés-
ről, eredményről lehet beszámolni (l. ehhez a
Zárónyilatkozatot). Az 1994 szeptemberében,
tehát 15 évvel ezelőtt *Szórványmagyarság szer-
vezettség és kapcsolatrendszere* címmel megren-
dezett „Kufstein” Tanácskozásról kiadott gyűj-
teményes kötetet fellapozva részben örömmel
nyugtázható, hogy már akkor megfogalmazód-
tak időszzerű, cselekvési programot szorgalma-
zó gondolatok, amik – és ez az, ami gondolko-
dóba ejt – nagyjából változatlanul időszzerű-
ek és sürgős cselekvésre sarkallnak.

Amennyiben mintegy alaptételként akarunk
köztudatba hozni címszavakat, cselekvési irány-
elveket, úgy három fogalom körül gyűjthetők
egybe ezek: **organisatio – koordinatio –
kooperatio**. Mindhárom a követelmények és a
lehetőségek, ill. adottságok, emberi képességek
koordináta rendszerébe foglalható. Ebből leol-
vasható az az elkerülhetetlen feszültség, ami a
nem egészen ellentétpárnak nevezhető anti-
nomiákból, ellentmondásokból adódik. Részle-
tes kifejtésükre alig lehetne kitérni ehelyütt, le-
gyen elég közbevetni a készséget, hajlandósá-
got is mindegyik vonatkozásban. Éppen ezért
nem könnyű meghatározni: a nyugati szórvány-
magyarság a szerveződés vagy a szervezettség
állapotában van-e jelenleg? Félő, hogy még a
kibontakozás, kevésbé a fejlettség jellemző rá.
Ugyanakkor egyre riasztóbban ötlenek szembe
a felmorzsolódás jelei.

Nemzedéknyi munka, feladat hárul tehát
mindazokra, akik a cselekvés mezejére léptek.
(deák)

Z Á R Ó N Y I L A T K O Z A T

A Nyugat-Európai Országos Magyar Szerveze-
tek Szövetsége (NYEOMSZSZ) 2009.
szeptember 5-én Prágában tartotta 9. rendes évi
közgyűlését. Köszönet illeti a Cseh- és Morva-
országi Magyarok Szövetségét előkészítő mun-
kájáért és vendégszeretetéért.

A közgyűlés Pátkai Róbert ny. evangélikus
püspök (London) áhítatának felolvasásával
kezdődött. Dr. Deák Ernő elnöki beszámolójá-
ban kiemelte a Kárpát-medencei Magyar Kép-
viselők Fórumának (KMKF) megbízásából ala-
kult Szórvány Munkacsoport létrehozását és a
NYEOMSZSZ szervezeti bekapcsolódását,
amelynek Dr. Klement Kornél elnökhelyettes-
ként történt megválasztása is nyomatékot ad.
A közgyűlés meglepéssel állapította meg a
NYEOMSZSZ működésének és szervezettségé-
nek további erősödését, többek között az Őr-
szavak internetes újság és az Európai Integrá-
ciós és Kisebbségi Ügyek Szakbizottságának
létrehozásával, kisebbségügyi tanulmányutak
megszervezésével, a Svájci Magyar Ház Alapít-
vány tagfelvételével. Elismeréssel nyugtázták,
hogy korábbi hasonló jellegű akcióknak meg-
felelően a szlovák nyelvtörvény elleni tiltako-
zást juttatott el az Európai Parlamenthez.

Kontinentális szövetségként a NYEOMSZSZ
legfontosabb feladatának tekinti a magyar szórványok
anyanyelvi oktatásának és közösség-
megtartó intézményrendszerének további fej-
lesztését és erősítését. Ennek súlyát az újonnan
nyugatra érkező magyar fiatalok és családok
integrációja is növeli.

A NYEOMSZSZ anyagi erejének és szerve-
zettségének függvényében kezdeményező
és közvetítő szerepet vállal az anyanyelvi okta-
tás szervezésében, ugyancsak a magyar kisebbségek
önrendelkezési törekvéseinek mint jogos
igénynek szorgalmazását.

A NYEOMSZSZ nem pártpolitikai irányult-
ságú csúciszervezetként nyomon követi
a Kárpát-medencében, különösen az anyaor-
szágban végbemenő politikai, gazdasági és kul-
túrális változásokat. Kötelességének tartja,
hogy szavát hallassa a magyar-magyar kapcsola-
tokat befolyásoló és meghatározó döntésho-
zatalban.

A NYEOMSZSZ összmagyarságban gondol-
kozza lényegesnek tartja, hogy a határon
túli és nyugati magyarságot a magyar nemzet
szerves, elválaszthatatlan részeként kezelje a
mindenkori magyar kormány.

Régi géppel új ruhát

Kéri:

- a határon túli magyarság intézményrend-
szerének segítését, kiépítését és fenntartását,
- érdekképviselőinek támogatását,
- hogy tagszervezetei ismét a NYEOMSZSZ
közvetítésével egységes keretek között, egysze-
rűbb pályázati eljárással jussanak támogatás-
hoz;

- a határon túli, nevezetesen a nyugati ma-
gyarság kettős állampolgárságának rendezését,
- a magyar társadalmi rendszerben a passzív
és aktív választójog biztosítását.

A közgyűlés az 1989-es határyitást 20. évfor-
dulójának jegyében tisztelettel adózott báró
Boeselager, szül. Fényes Csilla emlékének.

A jövő évi tervek vonatkozásán a
NYEOMSZSZ folytatja a Nyugat-magyarorszá-
gi Egyetem Apáczai Csere János Pedagógiai
Intézetével való gyümölcsöző együttműködést.
Szükségesnek tartja a HU-RA internetes rádió
további fejlesztését és kiépítését.

A közgyűlés emlékeztette az Ausztriai Magyar
Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsé-
gét a 2010-ben esedékes „Kufstein-Tanácsko-
zás” közös megrendezésére.

Prága, 2009. szeptember 5.

A felszívódás veszélye, a fennmaradás esélyei

Magyar szórványok Európában, Amerikában, Ausztráliában

Az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szerve-
zetek Központi Szövetsége ezzel a címmel önál-
ló kötetben adta ki a szórványmagyarsággal fog-
lalkozó „Kufstein” X. tanácskozásának az anya-
gát. A magyar nemzeti identitás összetettsége
és veszélyeztetettsége az oka annak, hogy ez a
téma egyre időszzerűbb és egyre elkerülhetle-
nebb számunkra. A tanácskozás és a kötet nem-
zeti identitásunk nagyon fontos kérdéscsoport-
jával foglalkozik, midőn számot ad a világ min-
den részében élő szórványmagyarság létszámá-
ról, fogyatkozásának állapotáról és megmara-
dási törekvéseiről egyaránt.

A magyarságot Trianon szétdarabolta és nem-
zeti szempontból kivételesen rossz állapotba
helyezte. A nemzeti sors képtelenségei követ-
keztében nemcsak a Kárpát-medence magya-
rságának egyharmada került egymástól is lénye-
gesen különböző kisebbségi léthelyzetekbe, ha-
nem egymást követték a nyugati magyar diasz-
pórákat létrehozó meneküléshullámok is.

A kötet tanulmányai elméletileg is sokolda-
lúan világítják meg a szórvány és a diaszpóra
értelmezéseit és változatait. Szórványnak álta-
lában az olyan kisebbséget nevezik, amelyik a
saját szülőföldjén egykori többségi helyzetből,
tömbszzerű létformájából a lakosság 10%-át sem
kivevő kisebbségbe került. Vetési László meg-
határozása a szórványsors különös nehézségét
is megmutatja: „A szórvány olyan etnikai-vallá-
si sajátosságokkal rendelkező népcsoport, amely
hátrányos arányú elhelyezkedése és kis lélekszá-
ma miatt az identitáshoz szükséges értékeket
a saját erejéből nem tudja beszerezni, fenntar-
tani és fejleszteni.”

A diaszpóra pedig a migráció következtében
létrejött kisebbségi népcsoportot jelenti. Mind-
két fogalom sokféle tartalommal, sokféle válto-
zatban jelenik meg a tanulmányokban. Mert -

miként Szabó A. Ferenc megjegyzi - nem tekint-
hető szórványnak egy-egy nagyváros mára már
10% alá süllyedt magyarsága. „A 20-25 ezres
pozsonyi, temesvári, brassói vagy újdéki ma-
gyarság nem szórvány, hanem jelentős nemze-
tiségi és kulturális tartalékokkal rendelkező,
nemzetalkotó kisebbség.” Idézi Schöpfung
György álláspontját is, aki viszont nem tesz kü-
lönbséget szórvány és diaszpóra között, mert az
identitást tekintve meghatározó tényezőnek.
Mások a szórványok és diaszpórák sok-sok
változatát veszik számba.

Az egyes szórványok és a diaszpórák törté-
nelme általában veszélyeztetett és fogyatkozó
létről ad számot. A diaszpórák erősödését a
múltban a nemzet történelmi tragédiái okozták.
Az utóbbi két évtizedben pedig a szabad hely-
változtatás lehetősége növelte meg némely or-
szágban a magyar diaszpórák létszámát.

Az is tény azonban, hogy a migránsok több-
sége nem a kis létszámú szórványokból került
ki, hanem a nagy létszámú magyarsággal ren-
delkező nagyvárosokból. Ez viszont azt is jelzi,
hogy a magyar diaszpóra általában képzetesebb,
mint a szórvány magyarság. A kisebbségi ma-
gyarság asszimilációja viszont sokkal erősebb a
szórványok peremvidékén, mint a tömbben élők
között.

A diaszpóra fogalma is nagyon összetett, ben-
ne külön csoportot alkotnak a Trianonban el-
szakított magyar területekről Magyarországra
menekült, s ott magyar közegben létrejött erd-
élyi, felvidéki, vajdasági magyar diaszpórák. De
vannak csektől lényegesen különböző helyze-
tű, mert idegen nyelvi közegben Nyugaton élő
„trianoni diaszpórák” is.

A kisebbségi magyarság létszámabeli fogyása
– különösen a többségi nemzet létszámával
összevetve – a Kárpát-medence minden orszá-
gában rendkívül nagy mértékű az utóbbi két
évtizedben is. Ezt minden tanulmány írója ves-
teségnek és természetellenesnek tartja, hiszen
elemi emberi igény az önmagunkkal való azo-
nosság. Ezért minden szerző a magyarként való
megmaradás lehetőségeit és esélyeit kutatja.
Ezt szolgálja a nemzeti identitásunk összetett-
ségének megvilágítása éppúgy, mint a „kettős
kötődés” értéktartó lehetőségeinek a hang-
súlyozása. A „területenkívüliség” létformáját
Deák Ernő a fennmaradáshoz szükséges „meg-
alapozott magyarságkép” révén tartja értékte-
remtő lehetőségnek: „az egyensúlyteremtés
csakis úgy lehetséges, hogy magyarságunk meg-
őrzése és továbbadása a mindennapi kihívások,
sőt, konfrontáció viszonylatában meggyőző ér-
téktöbbletet jelent”.

Gereben Ferenc sok-sok felmérés alapján ta-
núsítja, hogy az anyanyelvnek kiemelt szerepe
van az önazonosságot biztosító tényezők sorá-
ban. Az önazonosság elemi feltétele ugyanis az
anyanyelvi kultúrában való otthonosság zavar-
talan lehetősége és minden szintre kiterjedő tá-
gassága.

A másfél milliós erdélyi magyarságból ötszáz-
ezer él szórványban. A délvideki magyarság szá-
ma a 2002-es népszámláláskor 292 ezer fő volt.
Ennek negyven százaléka szórványban él. A
szórványosodás folyamata minden kisebbségi
magyar közösségben folyósult az utóbbi évti-
zedekben.

Vetési László szerint a magyar etnikai csoport
identitásörzésének nagy dilemmái közé tarto-
zik az, hogy élettevékenységének döntő része
egy másik etnikai, nyelvi térben és környezet-
ben zajlik. Ez pedig az identitás sérülését okoz-
za. Ezért tartja alapvetőnek, hogy minden ma-
gyar régió készítsen el saját stratégiáját és jövő-
képét. Minden gyermek számára biztosítani kell

az anyanyelvi oktatásban való részvétel lehető-
ségét az óvodától az egyetemig. Ezt még akkor
is meg kell tenni, ha az a feltétele, hogy a szórványok
népességét a belső tömbök felé irányít-
sák. A teljes önrendelkezés, a területi autonó-
mia azért létfontosságú egy nemzeti kisebbség
számára, mert „összegyülekezési helye lehet a
szórványoknak is.” A teljes értékű identitásör-
ző közösség létének feltétele a területi önrendel-
kezés. Cserján Károly hasonló szellemben idézi
Bárdi Nándor és Szarka László összegző meg-
állapítását: „A kisebbségi társadalom kulcskérdé-
se, hogy tagjainak politikai integrációja és
modernizációja a saját közösségi intézményein
megy-e végbe vagy nem.” Duray Miklós pedig
arra hívja fel a figyelmet, hogy a szétszakított
magyarságnak a modern informatikai eszközök
nagy lehetőséget adnak arra, hogy újraépítse
nemzeti közösségét.

A tanulmány írói valamennyien értéknek te-
kintik a nemzethez tartozást. Ezért értékveszté-
sként élik meg az egyes magyar szórványok és
diaszpórák fogyását. Rámutatnak arra, hogy a
magyar identitásnak ezt a kényszerű összetett-
ségét értéknek kellene hasznosítanunk. Más-
részt pedig mindent meg kellene tennünk a
magyar nemzeti tudat erősítése és gazdagítása
érdekében. Sokan hangsúlyozzák Magyarország
felelősségét a magyar szórványokért és diaszpó-
rákért. A magyar szórványok és diaszpórák el-
pusztulnak, ha Magyarország nem ad nekik se-
gítségét a nemzeti összetartozás erősítéséhez és
értékeik nemzeti hasznosításához.

A felszívódás veszélye, a fennmaradás esélyei. Magyar
szórványok Európában, Amerikában, Ausztráliában.
Felsőpulyai „Kufstein” Tanácskozás Oberpullendorf/
Felsőpulya, 2008. szeptember 6-7-én. Sodalitas Wien/Bécs
2009, 291 old.

GÖRÖMBEI ANDRÁS

KÖZÖTTÜNK ÉLNEK

Dr. Gálffy Tibor

Magyar állampolgárként céget akar alapítani Ausztriában? Forduljon Dr. Gálffy Tibor bécsi ügyvédhez! Így foglalhatnám össze tömören mai beszélgetésem lényegét. A harmadik kerületi elegáns irodában magyarul is tudó kedves hölgy fogad, a falakat magyar és osztrák témájú metszetek díszítik és a fogadószobában Nagy-Magyarország térképe alatt kávézva beszélgetek Dr. Gálffy Tiborral, Ausztria egyetlen olyan ügyvédi irodájának a tulajdonosával, ahol minden munkatárs tökéletesen beszél magyarul és németül is.

Valóban annyi magyar állampolgár alapít céget Ausztriában, hogy abból megélhet egy bécsi ügyvédi iroda?

Hát persze nem csak ebből élünk, de egyre többen vannak. Amikor 2004-ben végzett jogászként erre specializálódtam, a magyar vállalkozások zöme még magyarországi telephellyel kívánta termékeit eladni Ausztriában. Ma már azonban sokan közülük inkább itt alapítanak céget és családotul áttelepülnek Ausztriába. A működési területem abszolút többsége cégalapítás, csak kb. 10 % köztörvényes ügy. Tapasztalataim szerint szinte már egy újabb menekülési hullámról beszélhetünk, amikor is tehetséges, szorgalmas magyarok családotul keresik itt a boldogulásukat. Anyagi okokból képesek mindent hátrahagyni, hogy új életet kezdhessenek. Nagy veszteség ez egy országnak!

Mi az oka ennek a menekülési hullámnak?

Elmondásuk szerint a magyar adó és a magyar bürokrácia. Sokszor panaszkodnak az osztrákok is a magas adóra, de itt az “élni és élni hagyni” az elv. Magyarországon az adójog embertelenül szigorú: ha valaki hibázik azonnal hatalmas büntetés vár rá, mindegy, hogy tudatosan vagy csak tévedésből vétett. Az újabb és újabb megszorítások is fojtogatják a kisvállalkozókat. Pedig, ahogy az osztrák mondja, egy meztelentől már nem lehet elvenni semmit sem. Magyarul: ha egy vállalkozás már a földön van, annak egy újabb megszorító teher halálos tördőfés. A törvényhozásnak állandóan követnie kell az eseményeket. Amikor a szlovákok levették a társasági adót 19%-ra, az osztrákok azonnal reagáltak és lecsökkentették 35-ről 25%-ra. Eredmény: az államnak több pénz jutott, hiszen egy nyereséges, itt adózó cégnek több a bevétele. Nemrég állította az egyik kliensem, hogy ha minden törvényt betartott volna Magyarországon, akkor képtelen lett volna a vendéglőjét üzemeltetni, így aztán az APEH állandóan megbüntette. Végülis feladta és Ausztriában nyitott egy éttermet. Kisvállalkozók sora menekül el Magyarországról, mert csak így tudnak megélni.

Tényleg ilyen paradicsomi helyzet Ausztriában?

Erről szó sincs. Amivel nem számolnak az áttelepülő, céget alapító magyarok, hogy a foglalkoztatási költségek, a minimál bér itt lényegesen magasabb, mint otthon, és ezt 14-szer kell kifizetni. Nem érdemes feketebevételekkel manipulálni, mert a tapasztalt osztrák adóhivatal azonnal rájön. A bérleti díjak is magasak. Mindenképpen szükség van tanácsadásra is, hiszen ismerni kell a helyi viszonyokat. 2011 májusáig például engedély nélkül nem hozhat a külföldi vállalkozó munkaerőt, alkalmazottat Magyarországról. Így védi Ausztria a saját érdekeit és a feketemunka büntetése igen szigorú.

Mit tanácsol egy magyar vállalkozónak, aki felkeresi az irodáját?

Mindenekelőtt elbeszélgetek vele, meghallgatom a terveit és rendszerint már ekkor látom, hogy érdemes-e foglalkoznunk az ügygel. Ha szükséges akkor lebeszélésem vagy más irányba terelem az elképzeléseit. Amennyiben elfogadható, talpraesett az ötlet az irodám messze-menően segít: intézzük az engedélyek beszerzését, a szerződések megkötését, a bérleti ügyleket és tájékoztatjuk minden lényeges kérdésről: adózás, iparűzési feltételek stb. Sokszor még a gyerekek beiskolázását is mi indítjuk el. Egyébként “Vállalkozzunk Ausztriában” címmel az irodánk rendelkezik egy naprakész kiadvánnyal, amiben németül és magyarul minden lényeges vállalkozói tudnivalóról szó van: a jogi keretekről, a vállalkozói formákról, az adózás formáiról, a bérékről, a biztosításokról, az osztrák munkáltatói sajátosságokról stb.

Honnan tudja a magyar vállalkozni szándékozók, hogy Önhöz lehet fordulni?

Homepage-em van az interneten, amely a www.galffy.com címen érhető el. A követségek is küldenek érdeklődőket. Kiterjedt kapcsolatokkal rendelkezem mindkét országban. Nem egyszer egy már beindult cég ajánl tovább. Néhány előadást is tartottam már ebben a témában Budapesten.

Egy kérdés önkéntelenül is felmerül bennem: érdeke az osztrák államnak, hogy adott esetben külföldiek tömegesen Ausztriában vállalkozzanak?

Minden ország keresi a befektetőket. Egy jól működő, nyereséges cég, aki itt adózik és megélhetést biztosít osztrák munkavállalóknak, az feltétlenül hasznos. Persze a kis egyéni vállalkozók között már most éles a konkurenciaharc és még inkább erősödik majd 2011 májusától, amikor a szakképzett cégtulajdonos mellett már az alkalmazottak is Magyarországról jöhetnek.

Az ügyek megfelelő intézéséhez jól kell ismernie mindkét ország törvényeit!

Természetesen. Az egyik munkatársam, mint én is, Ausztriában nőtt fel magyar szülők gyerekeként, a másik két alkalmazottam pedig itt tanuló magyarországi. Remekül kiegészítjük egymást. Mielőtt önálló irodát nyitottam egy osztrák cég alkalmazottjaként két évet dolgoztam Magyarországon és alaposan tanulmányoztam a magyar jogrendet. A doktori disszertációm is a magyar cégalapítás szervezéséről és jogszabályairól írtam. Egyébként a két jogrendszer meglepően hasonló, mindkettő a római jogon alapul, csak az értelmezésben van hatalmas különbség. A magyar értelmezés sokkal formálisabb. Amikor én Magyarországra kerültem már lezajlott a rendszerváltás, a privatizáció első szakasza már lezárult A magyar törvényhozás is átalakult, de a piacgazdasággal kapcsolatos jogot még senki sem tanulta. Ausztriának egy stabil jogrendszere van. Az osztrák előírások általában mélyebb szabályozottsággal rendelkeznek. A törvénymódosításoknak átmeneti idejük van, visszamenőleg nem léphetnek hatályba. Ez a jogbiztonság a vállalkozások számára hosszú távú tervezést tesz lehetővé.

A magyarok állandóan panaszkodnak a „kiskapukra”, amiket ügyes jogászok kihasználnak!

Igen. A törvények formális, betű szerinti alkalmazása Magyarországon még nyilvánvalóan a kommunizmus maradványa, amikor is a jogászok nem gondolkozhattak önállóan, nem kereshették a logikát. Az állam parancsolt, a hatóság intézkedett. Az osztrák jogintézés mindig a törvény célját nézi. A törvény megkerülése egy nyitva hagyott „kiskapu” kihasználásával Ausztriában nem lehetséges. Abban az esetben, ha egy törvényben joghézag van, a hivatalnak ezt a hézagot egy hasonló tényállást szabályozó előírás analóg alkalmazásával be kell zárnia. Így nem lehet kikerülni a törvényben előírtakat és nem húzódhatnak el ügyek a végtelenségig.

A Gálffy család harmadik generációja él Ausztriában és még mindig tartja a magyarságát. Ezt ritkaság!

Tulajdonképpen már a negyedik! Két kis gyermekem van, Attila és Anikó. Magyar lányt keresünk melléjük, hogy ők is megtanulják a nyelvet. Családunk Erdélyből származik. Apai nagyapám Székelyudvarhelyen volt főispán. A nagyszüleim 1945-ben menekültek Ausztriába. Lovaskocsival az amerikai zónába igyekeztek, de csak az orosz zónáig jutottak el. Évekig éltek illegitásban, hiszen politikai okokból az oroszok is és a románok is keresték őket. Alkalmi munkákból éltek, édesapám mégis elvégezte a jogi egyetemet és a mezőgazdasági minisztériumban kapott állást. A magyarságtudat mindig erős volt a családban. Magyar ételeket ettünk, megtartottuk a magyar ünnepeket, névnapokat és nincs szebb, mint egy magyar Karácsony a Mennyből az angyallal! Nagypapám úgy halt meg, hogy soha többé nem látta sem Erdélyt, sem Magyarországot. Mi viszont a szüleimmel gyakran ellátogattunk oda. Édesapám ma Veszprémben osztrák tiszteletbeli konzul, heti két alkalommal intézi a felmerülő ügyeket. Mindketten vezetőségi tagok vagyunk a bécsi Szent István Egyletben. Zoltán bátyám évekig gyűjtött az erdélyieknek és a munkája is Magyarországhoz fűzi. Számunkra mindez fontos és így természetes.

Ferenczy Klára

Magyarok Felső-Ausztriában 2.

Életünk 1956 után

A határok 1956-ban, a forradalom eredményeképpen, valamelyest megnyíltak. November 4., a szovjet csapatok második beavatkozása és a forradalom vérbefojtása utáni röpke három hónapban közel kétszázezren menekültek el az országból nyugatra Ausztrián és kisebb mértékben Jugoszlávián keresztül. Legtöbbjük tengerentúlra, elsősorban az Egyesült Államokba és Kanadába vándorolt ki. Nagy részük 50 különböző ország területén szóródott szét. A menekülteknek kis része visszatért Magyarországra. Jelentős rész, amelyhez mi is tartozunk, Ausztriában maradt, integrálódott és az új otthont adó országnak hasznos polgárává vált. Felső-Ausztriában a 2001-es népszámláláskor 2.344 személy vallotta magát magyarnak. (1971-ben 585 és 1991-ben 1.182).

Az átmenetileg Ausztriában tartózkodókat az osztrák hatóságok táborokban helyezték el. Felső-Ausztriában több mint tízezer magyar menekült elhelyezésére került sor. A tartományban több mint 100 tábor működött. A legfontosabbak: Bad Kreuzen, Enns, Haid, Linz-Ebelsberg, Linz-Jägermayr, Linz-Wegscheid és –Bindermichl, Ried/L., Stadl-Paura, Steyr-Tabor, Wels-Lichtenegg stb.

Simonffy Ferenc honfitársunk az ennsi menekülttábor vezetőjeként sok segítséget nyújtott az 1956-os magyar menekülteknek. 1967-ben áldozatos munkájáért a Szent László Társaság Lovagjává avatták Nürnbergben. Ezután bevonult gyakorlatra az osztrák hadseregbe, és mint tartalékos hegyivadász főhadnagy az Osztrák Tiszti Társaság tagja lett. Simonffy Ferenc egész életében a magyar ügyet szolgálta. Tanácsaival, ötleteivel, tapasztalatával segítette és támogatta feleségét, Erikát, aki 36 évig a Felső-ausztriai Magyarok Kultúregyesülete elnökségének tagja, ebből 20 évig elnöke volt. Erika 2002-ben agyvérzést szenvedett férjét nagy önfeláldozással ápolta. Ennek az ápolásnak köszönhetően még 4 és fél évig közöttünk lehetett. Szellemi frissességét mindvégig megtartva 2006. augusztus 15-én távozott az élők sorából.

A menekülttáborokban elhelyezett magyarok elsősorban a Nemzetközi Vörös Keresztől és az egyházi intézményektől, a Karitástól, az NCWC-től, a Diakonisszáktól, a WCC-től JOINT-től, és nem utolsósorban a már meglévő vagy később létrehozott lelkipogondozó szolgálatoktól kaptak támogatást a légerekben való tartózkodásuk idején; azok, akik nem vándoroltak ki, azután is. Ezeknek a szervezeteknek a megbízottjai járták 1956-58-ban a légereket és keresték a kapcsolatot a magyar menekültekkel. A WCC egyik vezető megbízottja volt Dr. Medgyaszay János ügyvéd, 1956-os magyar menekült, aki majd 10 évi szovjet fogságból hazatérve rövid ideig Magyarországon tartózkodott, aktívan részt véve a forradalmi eseményekben. November 4-e után jött Ausztriába, ahol nyelvtudására való tekintettel a WCC azonnal szolgálatába vette.

Ő volt az, aki e sorok íróját 1957-ben megtalálta Altmünsterben. Mi ugyanis, feleségem és én, 57 áprilisában elhagytuk a Stadl-Paurában lévő lágert, és két honfitárs segítségével (Grösl Mercédesz és Krommer Pál), saját szakállunkra próbálkoztunk önállóak lenni. Dr. Medgyaszay, miután ránk talált, regisztrált bennünket, mint olyanokat, akik Ausztriában szándékoznak maradni. Ettől kezdve jobb lett a sorunk, mert őáltala a WCC havi két, 30 Schillinget érő, élelmiszerbont juttatott nekünk, amelyet a helyi Konzumban válthattunk be. Kisfiunk, Attika, világra jötté után, számára is megkaptuk ezt a juttatást. Sajnos gyermekünket 1958 decemberében, 6 hónapos korában, az Úr magához szőlította. Medgyaszay Jánoson keresztül lettünk boldog bérlei Linzben, Kleinmünchenben a Wimmer-Straße 56-ban egy 50 m² nagyságú újonnan épült menekültlakásnak. Már 1958 nyarán Linzbe jöttünk, mert Altmünsterben a kilátásaink nagyon csekélynek mutatkoztak. Medgyaszay János közbenjárására Bindermichlben, a lágerban lakhattunk az említett új lakásunk elkészüléséig, 1959 augusztusáig. A lágerban barakklakást kaptunk bérleti szerződéssel. 1957-ben saját kezdeményezésünkre elhagytuk a lágert és ezzel elveszítettük a jogunkat a további állami ellátásra.

Dr. Medgyaszay Jánost, aki később évekig a „Felső-ausztriai Magyarok Kultúregyesülete” elnöke volt, 66 éves korában, 1979. június 27-én kísértük utolsó útjára. Aránylag korai halálát elsősorban a fogságból magával hozott betegségek idézte elő.

Iskolák és Otthonok

A menekülttáborok mellett a szülők nélkül menekült kiskorú gyerekek, valamint a középiskolások számára Felső-Ausztriában 1956 után több létesítményt is létre hoztak a vallási szervek, a Tartományi Kormány és a Szövetségi Kormány.

„Viribus unitis” (Egyesült Erővel)

A fenti elnevezést viselő, a Karitás kezdeményezésére létesített és a tartományi kormányzóság felügyelete alatt vezetett tanulóotthon 1957. március 15-én nyílt meg magyar gyermekeknek.

Alap gondolat az volt, hogy a szülők nélkül idekerült kiskorúak ne „vesszenek el” a felnőttekkel teletömött légerek útvesztőjében, ahol, őszintén megvallva, nem csak jót és szépet láthattak és hallhattak.

A welsi repülőtéren álló egyemeletes épületben, ahol nyolc nagy terem állt rendelkezésre, volt az iskola. Két barakkban helyezkedtek el a műhelyek.

Vitéz Balogh Ádám gimnáziumi tanár irányítása alatt 5 pedagógus és 3 mester végzett önfeláldozó munkát a welsi tanulóotthonban, ahol eleinte 200 „diák-tanonc” volt, akik a jól felszerelt oktatótermekben és tanműhelyekben fa- és vaszakmában kaptak elméleti és gyakorlati kiképzést. A kivándorlások következtében a létszám egyre kisebb lett, és a még ott lévőket 1958. június 30-án Mödlingbe, a mai HTL-be, irányították át, elhelyezésükre a Gießhübl melletti hochleiteni ifjűmunkás faluban (Jungarbeiterdorf Hochleiten) került sor.

Magyar Középiskolák

Miután 1956 végén bebizonyosodott, hogy a több ezer, részben iskolaköteles gyermek, ill. fiatal befogadására nem elégséges az Innsbruckban 1945 óta működő magyar iskola, új iskolák létesítésével igyekeztek megoldani ezt a kérdést. Grän, Wiesenhof és Iselsberg mellett így került sor Felső-Ausztriában az Attersee partján fekvő Kammerban a volt „Bundesfinanzschule” épületében, a Karitás és több más szervezet segítségével, és a tartományi kormányzóság támogatásával az 1957. április 15-én beindult bentlakásos Magyar Reálgimnázium létesítésére, ahol összesen 351 diák tanult. Közülük 93-an tették le az érettségi vizsgákat.

A kezdeményezés elsősorban Mácsady István fejlethetetlen plébános honfitársunk érdeme volt, aki többek között, azt is vállalta, hogy a különböző otthonokban elszállásolt, iskolai, tanulási szempontokból elhanyagolt fiatal „újmenekültek” (akik 56-ban és utána jöttek) sorsát intézze és rendezze. Tekintettel arra, hogy 1958. július 15-én lejárt a bérleti szerződés, az iskola alig másfél éves fennállása után befejezte működését. Az iskola nélkül maradt diákokat Innsbruckba, ill. Iselsbergbe irányították át.

Kulturális élet, egyház és diaszpóra I.

A magyar ügyek előrevitelében fáradhatatlan „wegscheidi kántor”, Kiss Mihály már 1957 januárjában megkezdte a menekültek kulturális életének ápolását és pedig az ennsi menekülttáborban. Később, mint Linz-Wegscheid-i kántor egyházi énekkart, majd kultúrsoportot szervezett. A magyarok készséggel kapcsolódtak be ezekbe az önként vállalt feladatokba.

Semmi esetre sem kívánok Kiss Mihály barátom érdemeivel konkurálni vagy érdemeit vitatni, de szerénységgem nem terjed annyira, hogy ne említsem meg, hogy 1957 elején Stadl-Paurában a lágerben szavalódélután szerveztem nejemmel, Mariannal és két szobatársunkkal. Vállalkozásunk sikerült is meg nem is. Amíg Vörösmartynál, Aranyánál és Petőfinél tartottunk, minden rendben folyt. A felnőttek is és a gyerekek is jó kedvvel és figyelemmel hallgattak bennünket. Amikor azonban kedvenc költőm Francois Villon, Faludy György által fordított (egyések szerint 80% Faludy és 20% Villon) verseit kezdtem előadni, bizony megváltozott a hangulat. Ha nem is dobáltak meg záptojással, de tudtomra adták, hogy ezt inkább nem akarják hallani. Ez a sikernek éppen nem mondható első élmények egyike volt itt Felső-Ausztriában.

Amikor 1958 nyarán Linzbe költöztünk és nem sokra rá ismerkedtünk meg Kis Mihállyal, feleségével, Margittal és két szép kicsi lányukkal, Erzsikével és Marikával. Jó barátok lettünk. Sokáig jártuk a közös utat. Benne voltunk mindenben, szerveztünk és irányítottunk és – úgy gondolom – sokaknak sok örömet szereztünk. A színjátszó csoporttal eljártunk Steyrbe és máshová. Karácsonykor betlehemes játékot játszottunk Kleinmünchenben az ottani magyar otthonban és máshol. Anyák napján verseltünk a katolikus misén és a református istentiszteleten. Bennünk született meg a kultúregyesület és a cserkészlet gondolata is. Segítséget kaptunk honfitársainktól, egyházainktól, lelki gondozóinktól. Mondhatnám, hogy mindenkítő!

Forrás: Simonffy Erika, Lauringer Tamás és Monika Würthinger idevágó, magyar és német nyelvű írásai, kéziratjai.

(Folytatjuk)

MÁTHÉ ATTILA

A fény festői

AZ ALBERTINA ÚJ KIÁLLÍTÁSA az impresszionista festmények titkaiba vezeti be a látogatót, melyre a kiállítás alcíme is – *Hogyan került a fény a vászonra* – utal. Az impresszionisták látásmódjára, festési technikájuk megismertetésére helyeződik a tárlat súlya. Az impresszionisták elsősorban a fény festői voltak, a dolgokat úgy ábrázolták, ahogy egy adott pillanatban látták, ez az élmény vezette az ecsetjüket. A fény felbontja a színeket, a levegő rezgése elmossa a szilárd körvonalakat, a felületen reflex-hatások vibrálnak. A fénytől függően állandóan változó természet, a mindennapi élet múlt pillanatait akarták megragadni. Ebből a látásmódból következett a sajátos impresszionista festéstechnika. A vásznon apró tiszta színfoltokat raktak egymás mellé, amelyek megfelelő távolságról nézve egymással kölcsönhatásba lépve optikailag keverednek, a szemlélőben váltják ki a kívánt szín-benymást. A feketét elhagyják, vagy a minimálisra csökkentik. A festők ezzel érték el, hogy képeiknek a valóság élményét adó légtere van. Ecsetkezelésük laza, kontúrok nélküli foltszerűség, elmosódottság, a színeik vidámak, élénkek, de nem harsányak, gyakoriak a pasztell-árnyalatok.

Feltétlen meg kell említeni *William Turnert* (1775–1851), aki az impresszionizmus előfutára volt, a XIX századi modern festészet irányzatainak elindítója. Életét a színek, a fényhatások rögzítése jelentette. Ritkán festett alakokat, leginkább a mozdulatlan táj izgatta. A legfontosabbat, a színek és fények jellegzetesen turneri, kavargó fátylát akvarell- vagy ceruzavázlatokon pontosította.

Az impresszionizmus a világ sajátos festői vagy grafikai megragadásának nagyszerű kifejeződése. Ez a gyakorta a realizmussal jellemzett módszer Európában a modern kor küszöbén alakult ki és egyésmind a XX. század teljesen eltérő képzőművészetének csíráját is tartalmazza. A művészettörténetek ezért gyakran tekintik – és értelmezik – az impresszionizmust valami végének, de ugyanakkor kezdetének is.

A kiállításon 45 művész 130 festménye – többek között Manet, Monet, Renoir, Cézanne, Pissarro, Degas, Courbet, Caillebotte, Signac, Matisse, Van Gogh és a posztimpresszionizmus mestere, Toulouse-Lautrec – látható. A tárlat középpontjában öt évig tartó kutatássorozat eredménye áll, mely a kiállított műveken keresztül mutatja be az impresszionizmus keletkezésének történetét. Ez az újszerű megközelítés egyenrangú szinten kezeli a művészettörténetet és a művészi technológiát. A tárlat magyarázatokkal, illusztrációkkal segít megismer-

tetni az impresszionista látásmód és ecsetkezelés titkait, emellett bemutatja a látogatóknak az irányzat kedvelt motívumait és beavatja egy-egy kép keletkezésének körülményeibe.

A kiállítás nyolc kérdés körül épült fel. Mi az impresszió? Mivel festettek az impresszionisták? A szabadban vagy négy fal között? Mikor van készen egy kép? Milyen volt a kép eredetileg? – ezekre és hasonló kérdésekre kaphatunk választ, miközben végigvezetik a látogatót az impresszionisták előfutárainak tekintett barbizoni iskolától a pointillistákon át a fauvisták munkásságáig. Külön érdekes téma az a kérdés: Mikor volt egy kép kész? Az, hogy kész van-e a festmény, igen sok esetben nem csak a festőművész érezte a saját feladatának. A kutatások fényt derítettek rá, melyek eredményeit a tárlat során megismerhetjük – néha az impresszionistákat nem értő műkereskedők utólagos változtatásokat hajtottak végre egy-egy képen, hogy elképzelésük szerint „javítsanak” rajta. A kiállításon infravörös és röntgenfelvételek mutatják be a vázlaton vagy a félkész festményen végrehajtott változtatásokat.

A tárlat egyik érdekessége Claude Monet 1885-ben festett képe a „*Szajnapart Port-Villeznél*” és a kép hamisítványának egymás mellé helyezése. A hamisítvány mint valódi Monet festménynek gondolt alkotás a kölni Wallraf-Richartz Múzeum tulajdona és közel ötven évig eredeti Monet alkotásként került bemutatásra. A valódi kép New Yorkban 2007-ben került elő magángyűjtő tulajdonaként, aki most a kiállítás rendelkezésére bocsájtotta. Infravörös vizsgálat egyértelműen megállapította a különbségeket az eredeti kép és a hamisítvány között, melyet kiválóan dokumentáltak az Albertina szakemberei.

Claude Monet 1880-ban úgy vélte, hogy soha nem fog műteremben dolgozni, mert a természet az ő műterme. A szabad ég alatti festést (*en plein air*) úgy propagálta mint korábban más művész sohasem. Követői a szabadban való festést tudatosan művészi program szintjére emelték, pedig a szabadban való festés nem, egyszerű feladat. Nemcsak az időjárás, hanem a sokszor nem megfelelő felszerelés is akadályozhatja a művészt. De nem jelentett lemondást a műtermi munkáról az, hogy az impresszionisták előnyben részesítették a természetben való festést. A szabadban a közel vagy távol festéshez más és más felszerelés szükséges. Ezt láthatjuk a *Jules-Ernest Renoux* által használt és most itt kiállított felszerelésben, melyhez hasonlót használtak a többi művészek is. Felmerült még egy jelentős probléma is, nevezetesen az hogy, milyen gyorsan

kell festenie a művésznek. *Pierre-Henri de Valenciennes* (1750-1819) – korának elismert francia tájképfestője - 1800-ban megjelent kézikönyve szerint legfeljebb két óra áll rendelkezésre, de a kritikus *Jules Laforgue* 1883-ban a Berliini Galériában tartott beszédében csak tizenöt percet említett.

A kor technikai vívmányai hozzájárultak ahhoz is, hogy új festészeti eljárásokat kísérletezzenek ki. A mesterművek nem jöhettek volna létre újfajta ecsetek, mesterségesen előállított színek és mindekelőtt tubusos festékek nélkül. Látható többek között Van Gogh által készített négyzetes keretre feszített háló is, melynek segítségével a perspektivikus rövidülés szabályait tanulmányozta. Nagy szerepe volt az impresszionisták munkájában a fényképezésnek, melyben saját elveik igazolását látták. A pillanatfelvétel lehetősége, a dekompozíció, a dolgok újszerű rögzítése foglalkoztatta őket, és munkájukban rokon momentumnak érezték, hogy a fotó is a pillanatfelvételre koncentrál. Érdemes megállni *Gustave Courbet Chilloni kastély* című festményénél, (1874) mely mellett a kastélyról készült fénykép is látható amit Adolphe Braun készített a festmény keletkezése előtt kilenc évvel (1865).

Érdekes technikai megoldás az ún. pointillistáké: képeiken apró színes foltokból vagy pontokból áll össze a látnivaló (Georges Seurat, Paul Signac). A pointillista művészek a korabeli optikai tanokra, elsősorban *Michel Eugene Chevreul* egyik művére támaszkodva dolgozták ki színelméletüket, ennek következtében a palettán történő színkeverést az optikai keveréssel váltották fel, oly módon, hogy az egymás mellé helyezett színpöttyökből áll össze a kép. Seurat a vásznonra keveretlenül, tisztán, kis pontokban rakta fel a színeket, amelyek fizikai úton, a szem recehártáján hivatottak egyesülni és az összszín, a tónusérték, a forma és a mélység érzetét felkelteni. A palettán történő keverést tehát az optikai keverés váltotta fel. *Pissarro* 1886-ban egy *Durand-Ruelhez* (francia műkereskedő és galéria-tulajdonos) írott levelében tömören fogalmazta meg azt a stílust, amelyet *Seurat* a tudományos elmélet alapos tanulmányozása után elsőként ültetett a gyakorlatba: „Az a cél, hogy a színek keverését optikai keverés váltsa fel, másként szólva: a tónusok alapelemeik szerint kerüljenek elemzésre.” A fizika felismerte, hogy a színek különböző hullámhosszúságú fényként érkezik a szembe, ahol a tárgyak színének megfelelő tónussá keverednek.

Külön teremben láthatók a *fauv-ok* (vadak) alkotásai. 1905-ben Párizsban olyan kiállítást rendez-

A teaföldek mosolya

tek, amely egyetlen tereméből állt, tele tiszta, kontrasztos színekkel árasztó festményekkel. Látszott, hogy nagy lelkesedéssel és szenvedéllyel festették őket. A csoport elnevezése Louis Vauxcelles francia kritikus nevéhez fűződik, aki a Gil Blas című folyóirat 1905. október 17-én megjelent cikkében „vadász”-ként aposztrofálta ennek a modern festészeti irányzatnak a képviselőit. A fauv-ok legjelentősebb képviselője Henri Matisse, akinek három alkotása tekinthető meg a tárlaton. A „vadság” főleg az erőteljes színekben, a dinamikus ecsetkezelésben és a képek mély kifejezőkészségében mutatkozott meg. A fauvistáknak az volt a céljuk, hogy meglepjenek az egyensúlyt a képen, úgy, ahogyan ők látják a dolgokat. Arra törekedtek, hogy a színek ne keveredjenek, hanem mindegyiknek maradjon meg intenzitása és önállósága. A fauv-ok a képeiken még megőrizték a felismerhető látványt, de a színek szabadabb használatában túlmentek Van Goghon. Jóformán csak tiszta színeket használtak, és nem annyira a látványnak, mint érzelmeiknek engedelmeskedve lemondtak a perspektíva alkalmazásáról, a harmadik dimenzió látszatáról; a színek térhatást keltő tulajdonságait kutatták. A fauvizmus lényegében a művészeti avantgarde szervezkedésének a kezdete.

ASZALÓS SÁNDOR

ELTÁVOZOTT A FÉNY VÁNDORA

77 éves korában, 2009. augusztus 9-én elhunyt Sulyok Vince költő, műfordító, történész, az oslói Egyetemi Könyvtár volt főigazgatója, a Bécsi Napló szerkesztő bizottságának tagja, számos kiállítás hordozója.

1957 februárjában fekete autó állt meg Sulyok Vincének ménfői háza előtt, hogy elvigye „egy kis beszélgetésre” a főiskolai hallgatót. Sulyok Vince – szerencsére – már egy órával előtte elhagyta a szülői házat és még aznap átlépte a határt Jugoszlávia felé. Hazája elhagyására kényszerült, de megmenekült a rá váró börtöntől.

Versei a mai magyar költészet fontos értékei közé tartoznak. Szinte utolérhetetlen empátiával szemléli a világ dolgait, a teremtés csodáit. Alkotásai ritka költői magasságokba emelkednek, ha a Kisalföld hangulatára gondol, a fényárban tündöklő norvég tengerpartok, a fjordok csillogására, a fenyők feletti valószínűtlen kék égre és a különös fények tobzódó gazdagságára. Költői világképében központi szerepet játszik a fény; verseit olvasva „fényörvénybe nézünk, káprázva-megszédülve”; látomásaként feltűnnek nehéz sorú ősei, a sukorói dombok zöld csillogása. A fényhullámok egymásba ömlenek az északi fény ragyogó, varázslatos világával.

A költő, a fény Vándora most megpihen. Megérkezett az Örök Fénybe. Most már mindörökre. (János Antal)

Sulyok Vincére emlékezve

Sulyok Vincével több, mint ötven éve ismertük egymást. Mindketten egyetemisták voltunk 1956-ban, mint politikai menekültek kerültünk Nyugatra és 1956 októberének közös élményén kívül az is összekötött bennünket, hogy mindketten írtunk verseket. En Angliában az oxfordi egyetemen lettem ösztöndíjas, Vince Norvégiába emigrált, ott tanult tovább. Levelet először 1958-ban váltottunk és ez a szokásunk évtizedeken át megmaradt. Csak ritkán találkoztunk, de ilyenkor mindig örülünk egymásnak. És még valami: mindkettőnk

első verseskötete Nyugaton jelent meg, s azt nem kisebb kritikus bírálta-ismerette a londoni *Irodalmi Újság*-ban, mint Cs.Szabó László.

„Laci bácsi” érettebbnek vélte kötete alapján Vincét, mint engem- s ebben igaza is volt, lévén Vince nálam két évvel idősebb. Meg aztán akkor már ő megtalálta, ahogy azt szokás mondani, a „saját költői hangját” – ugyanez nekem évekbe telt. Mégis volt azért valami, ami az én kis kötetemet, a „Virág-bizonyoságot” jobban „mutatta”, mint Vince *Rámdöntött világ* c. kötetét: míg az övé egyszerű címlappal jelent meg, az enyémnek a borítóját egy nagyon tehetséges, ugyancsak Londonban élő fiatal képzőművész, Ambrus Győző tervezte-illusztrálta. És mindketten örültünk, hogy már egy kötetel tudtuk bizonyítani: Nyugaton is írhat valaki magyar verset, az idegen környezet, a naponta gyakorolt más nyelv nem öli meg bennünk a *magyar* költőt.

Ha a fiatal Sulyok Vincére gondolok, egy kedves, paraszti sorból kiemelkedett, értelmes fiatalember képe ötlik fel emlékezetemben. A haja szőke, arca kerek és rózsás, vonásai kicsit szlávosak (apai ágon lengyel eredetű a család) és enyhe táj- szólással beszéli a magyart. Vince hangja – gondolom, gyerekkorától fogva – kicsit rekedtes, fátyolos volt; ami pedig a tájszólást illeti, az alighanem ménfőcsanakai lehetett, bár maga Vince Egerben járt főiskolára. Mint említettem, idősebb volt nálam, mégis valahogy az volt az érzésem: egyidősek vagyunk. Ez persze abból is adódott, hogy időszámításunkban 1956 jelentette a nulladik évet, innen kezdjük a valóság-naptárt lapozni. Kettőnk közül én voltam a mozgékonyabb és mivel Anglia évtizedekig Európa egyik vezető kulturális központjának számított, emiatt mindig egy kicsit előnyben voltam a „kies északi magányában” élő és alkotó Sulyok Vincével szemben – kicsit irigyelt is emiatt.

Emigrációnk kezdetén még vadul ingadoztunk az adott országba való beilleszkedés fortélyai és különféle délibábos tervek között. Én azonnal magyar forradalmi versantológiát akartam

összehozni angolul (nem ment), meg valamilyen magyar műfordítás-antológiáról ábrándoztam, amihez Vince fordította volna a skandinávokat. Neki nagyon tetszett az ötlet, de ennél fontosabb könyvekre is nehéz volt pénzt összekaparni, így hát ez lassan elfelejtődött. Viszont amikor Borisz Paszternák halála után eldöntöttem, hogy legjobb kései verseit lefordítom magyarra, s ki is adatom valahogy, rögtön Vincére gondoltam, mint olyanra, akivel megoszthatom a versfordításokat. Akkori leveleiből tudom, hogy rengeteg más dolga volt: ahhoz, hogy az oslói Egyetemi Könyvtárban állást kapjon, meg kellett szereznie a kandidátusi fokozatot és ez nem ment könnyen. Felkérésre mégis azonnal kötélnék állt és 1965-ben Csicsery-Rónay István kiadójánál, a washingtoni Occidental Pressnél meg is jelenhetett kettőnk közös műve, a *Karácsonyi csillag*, válogatás Borisz Paszternák legszebb háború utáni verseiből. Nyugaton többen komoly fegyvertényként üdvözölték kötetünket, hiszen a hivatalos Magyarországon Paszternák neve ugyan nem, de pl. a Zsivágó-ciklus versei még sokáig kiadási tilalom alatt álltak és a könyvnek jó visszhangja támadt „a legvidámabb barakkban”, ahová számos példányt sikerült bejuttatnunk.

A Paszternák-vállalkozás után személyes kapcsolataink is sűrűsödtek. Igaz, a hollandiai Mikos-találkozókban valahogy mindig úgy adódott, hogy vagy én mentem el rá, vagy Vince, talán egyszer voltunk ott mind a ketten. Viszont 1968-ban, amikor meghívtak előadónak egy svédországi magyar protestáns konferenciára, visszafelé menet megálltam Oslóban pár napra. (Az Osló-Göteborg közötti tavaszi vonatút életem legszebb tájélményei közé tartozik). 1972-ben aztán Vince látogatott meg feleségével, Évával Cambridgeben. S hogy el ne felejtsem, közben megjelent az a nemzedéki antológia, az *Új égtájak*, amit én szerkesztettem nemzedékem tizennégy költőjének a verseiből, s ebben természetesen Sulyok Vince is helyet kapott.

Milyen verseket írt Sulyok Vince? A hagyományos értelemben szép, kissé romantikus ver-

seket, amelyekben magányát természeti képekkel ellenpontosozta. Ezek nem mind „északi” versek, mert miután Vincének kis nyaralót vettek Spanyolországban, nyaranta mindig oda menekültek, hogy feltöltődjenek a nap melegével. De mint utolsó, most már sajnos posztumusz kötete, a *Vérenni kezd a tenger* (Argumentum, Budapest) mutatja, már a torreviejai versekbe is belelopódzott egy hűvös mementó: a halál előérzete. Hirtelenjében csak Dsida Jenő utolsó korszakának verseivel tudnám rokonítani azt a halál-hangulatot, s a csöndes, fájdalmas melankóliát, ami ezekből a versekből árad.

Miközben Vince a saját verseit írta, rengeteget tett a magyar irodalomért Norvégiában. Kötetre való Petőfit, Illyést, József Attilát fordított, de lefordította Konrád György nagy érdeklődést keltett első regényét, a *látogatót*-t is. Magyarra pedig főleg norvég költőket ültetett át (még 1976-ban megjelent egy teljes kötet norvég vers fordítása magyarul), de például a *Gloria victis*-be, az ötvenhatos forradalom világvers-antológiájába svéd, dán, sőt orosz verseket is fordított. Emlékezetem szerint a kötetet szerkesztő Tollas Tibor Vincét azok között tartotta számon, akik a legtöbbet tették ennek a különleges antológiának a sikeréért.

Utóljára Oslóban találkoztunk pár éve, Sulyok Vince vezette be ottani szerzői estemet a rá jellemző kedvességgel és figyelemmel. Ez megújította levelezésünket, s végül az az öröm ért, hogy belevonhattuk őt is a Kaiser Ottó fényképeivel illesztett szép „nyugati magyar” könyvsorozatba, s még hirtelen rá tört betegsége előtt feleséggel együtt elvállalhattuk új verseskötetének a gondozását. Mire az utolsó korrektúra kész lett, Vince már súlyos betegen kórházban volt, semmilyen földi ügy már nem foglalkoztatta. Nem tudom, az utókor hogyan fogja méltatni életművét – én a megszívű, kedves barátot, a jeles nyugati magyar költőt és a magyar irodalom lelkes és megbízható északi közvetítőjét gyászolom Sulyok Vincében.

GÖMÖRI GYÖRGY (London)

Búcsú Püski Sándortól

– Békés, 1911. február 4 – Budapest, 2009. augusztus 2. –

Püski Sándor földműves családban született Békésen. Iskolában ott járt, *a* helyi gimnázium-ban érettségizett. 1930-ban iratkozott be a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem jogi karára, ahol 1935-ben avatták jogi doktorrá, s ekkor vette feleségül *Zoltán Ilonát*. 1938-ban nyitotta meg könyvesboltját, s 1939-ben megalapította a Magyar Élet Könyvkiadót. A kiadó főleg a népi írók műveit publikálta, köztük sok elsőkötetes szerző alkotását is megjelentette. A líra, a próza és a dráma műfajában számos időt álló művet adott ki, közülük *Erdélyi József*, *Gulyás Pál*, *Sinka István*, *Szabó Pál*, *Darvas József*, *Takáts Gyula*, *Tersánszky Józsi Jenő* nevét említjük. Ezeknél jóval több forrásértékű tudományos, ismeretterjesztő és radikális politikai mondanivalót hordozó könyv jelent meg a Magyar Élet Kiadónál. *László Gyula* magyar őstörténetétől kezdve, *Németh László*, *Szabó Dezső*, *Karácsony Sándor*, *Kodolányi János* könyvein át *Jócsik Lajos*, *Böszödi György*, *Féja Géza*, *Veres Péter* és mások művei fémjelzik Püski kiadói programját.

A Soli Deo Gloria (SDG) református ifjúsági egyesülettel, **1943 augusztusában Szárszón** rendezték meg a híres Magyar Élet-tábort, amely a korszak egyik legjelentősebb szellemi-közeleti eseménye volt kiváló előadókkal és előadásokkal. A kiadói munka mellett 1944-ben már az ellenállást is szervezte.

A kiadót 1950-ben államosították, Püski Sándort pedig 1962-ben hamis vádakkal bebörtönözték. A Püski házaspár 1970-ben, az Anyanyelvi Konferencia oldalvízén, az Egyesült Államokba vándorolt ki. Kitelepülésük után nehezen, kezdetleges körülmények között, a lakásukról indult meg a könyvterjesztő munka. Később előadókörutakat szerveztek a Kárpát-medencéből meghívott kitűnő művészekkel, írókkal. Így juthatott el a tengeren túlra pl. *Béres Ferenc*, *Jancsó Adrienne*, *Kecskés András*, énekeikkel, majd *Marosi Júlia* dalaival, *Csoóri Sándor* és *Kósa Ferenc* filmjeikkel, írásaikkal. Azután jöttek az Erdélyiek: *Ádám Erzsébet* színész, *Domokos Géza* könyvkiadó, s az írók *Farkas Árpád*- *Kányádi Sándor*- *Sütő András* hármashogata, később pedig *Lőrincze Lajos*, *Czine Mihály*. Püski 1974-ben megvásárolta **New York**

magyar negyedében, a 2. sugárúton, az elhanyagolt állapotban lévő Corvin nevű kis könyvesboltot. 1975-ben itt hozták létre a Püski Kiadót, amely a hajdani Magyar Élet szerzőgárdájára és az akkori Magyarországon politikai okokból mellőzött szerzőkre épített.

A **Püski-Corvin Magyar Könyvesház** – amelyet 1984-ben cserélt át a 82. utcában egy nagyobbra – a nyugati magyarság szellemi központjává vált. Az 1989 óta tevékenységét ismét Budapesten folytató Püski Sándor Krisztina körúton lévő **könyvesháza** a népi irodalom szellemi örökösének ma is gyűjtőhelye. Az alapító munkáját immár fiai, *Püski László* és *Püski István*, valamint unokái *Püski Atilla* és *Püski Csaba* segíti. Könyvkiadói profiljuk a régi, a Magyar Élet Kiadó által egykor publikált kiadványaikból többet megjelentettek, de zömmel már újabb műveket adnak ki. Hazatérve; *Csoóri Sándor*, *Csurka István*, *Czine Mihály*, *Gombos Gyula*, *Fekete Gyula*, *Für Lajos*, *László Gyula*, *Pozsgay Imre*, *Kanyar József* és mások munkái mellett kiadták nemzedéktársaim: *Bíró Zoltán*, *Kocsis István*, *Raffay Ernő*, *Salamon Konrád*, *Zétényi Zsolt* könyveit, *Bakos István* Közzszolgáltatban c. gyűjteményes művét. A **Könyves sors – magyar sors** című 2002-ben megjelent fontos életrajzi műve *Püski Sándor és a Püski Kiadó munkáját dicséri*, csakúgy mint a **Bethlen Alapítvány negyedszázadáról szóló**, 2005 Karácsonyára kiadott könyv.

Rám a legnagyobb hatást **1987-ben a laki-teleki sátorban** elmondott **felajánlásával** tette. Ennek nyomán hamarosan megjelent a tanácskozás Jegyzőkönyve és egy év múlva megindult a **HITEL** is. Az **1990-ben nekik ítélt Bethlen Gábor-díj** rendhagyó esemény volt, mivel a **Püski-házaspár** kapott elsőként közös kitüntést hazánkban.

A Magyarok Világoszövetsége elnökségének tagja volt, szerepet játszott abban, hogy 1995-ben két sikeres konferenciát rendezhettünk Trianonról. Hasonló, bátor kiállást tanúsított 2004-ben, **Teleki Pál budavári szobrának felállítás**a ügyében.

Emberi példája, alaposága, szorgalma, környezetformáló erővel bírt.

BAKOS ISTVÁN

Két gráci öregdiáktárs ment el

2009.július 29-én hosszú betegség után elhunyt Tarcsay József, szeptember 1-én hirtelen halál vett véget Dr. Zimics Béla földi pályafutásának. Az alábbi nekrológban áldozunk emlékünek a félszázados sorsközösség vállalásáért, a keresztény és magyar identitásunk megmaradásáért folytatott küzdelmünkben megnyilvánult világos állásfoglalásukért, példaadó életükért.

Tarcsay József

1936-ban született Rábakethelyen a tízgyermekes főjegyzői család hetedik gyermekeként. A Pannonthalmi bencés gimnáziumban érettségizett. Édespja az ötvenhatos forradalom és szabadságharc alatt a Járási Nemzeti Bizottság elnöke volt, vele együtt menekült Ausztriába. Hamarosan kapcsolatba került Grácban a magyar diákszövetséggel. Diáktársai legtöbbjéhez szoros baráti kapcsolat kötötte élete végéig. Előbb ösztöndíjjal, majd anélkül tanult a Műszaki Főiskolán. Közben a Dr. Németh Nándor vezette YMCA/YWCA barakk felejtethetetlen gondnoka és évtizedeken keresztül az egyesület fénypécsze volt. Első, egzisztenciát adó, munkahelyén a STEWEAG-nál dolgozott nyugdíjazásáig. A családi körben és egyházi iskolában érlelődött mély hite, kritikús látása fémjelezte őt egész életében. A nagycsaládi körből hozta magával azt a házastársi, apai és nagyapai szeretetet, amellyel szorosan fűzte magához hozzátartozóit. Embert, állatot szellemi és anyagi alkotásokat sajátos, egyéni értékrendje szerint ítélte meg. 1976 és 1994 között a Magyar egyetemisták és Öregdiákok Klubjának volt pénztárosa és több éven keresztül a központi szövetség egyik pénzügyi ellenőre. Egyesületi rendezvényeink és a máriacelli gyalogos zarándoklataink nemegyszer a Tarcsay-házban találtak fehér asztalnál kicsengést. Amikor a halálos kórt felfedezték testében, küzdött ellene, unokáiért magára vette a terápiák fájdalmait. Testi erejének fogyását érezve méginkább ragaszkodott övéihez. Grácban az irlgalmások kórházában halt meg. Utolsó útjára, bencés iskolatársaival együtt nagyszámú gyászoló közönség kísérte a

tarcsafürdői (Bad Tatsmannsdorf) temetőben, ahol ősei, szülei és elhunyt testvére sírjai között helyezték örök nyugalomra.

Zimics Béla

1936-ban vas megyei parasztszülők gyermekeként látta meg a napvilágot. Ott érlelődött meg benne a föld, az anyaföld szeretete. Szentgotthárdon és Körmenden járt középiskolába. Érettségi után egy falusi tanácsnál volt irodavezető. Erre a posztjára 1956-ban a forradalom alatt is megválasztották. Menekülése után részt vett Grácban a Magyar Diákszövetség megalapításában, melynek 1964-ben kultúrosa, 1965-től egy ideig elnökhelyettese volt. Nevéhez fűződik a Magyar Egyetemisták és Öregdiákok Klubjának együttműködése a Borne-misza Péter Társasággal. A gráci Carl Franzens egyetemen folytatott vegyész és elméleti fizika - tanulmányait doktori diplomával zárta le. Üzemegység-vezető volt az Izovolta-cégnél, ahonnan 1990-ben három Nemzetközi Patent tulajdonosaként ment nyugdíjba. A gráci Magyar Katolikus Lelkészi Tanácsnál (ma Pasztorális Tanács) annak alapításától (1977) hazamenetele előtti lemondásáig (1999) a világi elnök feladatait látta el. Alapító tagja és támogatója volt a 83.sz.Nagy Lajos király Cserkészcsapatnak (1972-1992). Nyugodtságot sugárzó egyéniségével, higgadt, megmondott érvelésével mindig kiállt az igazság mellett és vitás kérdésekben megmutatta a békés megoldás útját. Tobelbádi házában barátai, neves osztrák és magyar vendégek élvezték a Zimics házaspár szívélyes magyar vendéglátását. Nyugdíjazása után Magyaránadalján épített öreg napjaira kúriát, ahol családjának és unokáinak élt. Szülei példájára gazdálkodott, hordva az öregedéssel vállára nehezedő kereszteteket. Bekapcsolódott a körmendi Polgári Kör munkájába, kritikusan figyelte a magyar életet. Több mint ötven évig élt boldog házasságban. Zarándokúton rabolta el családjától és szereteteitől a hirtelen halál. Szülőfalujának ajándékozott harangjának hangja fogja utolsó útjára kísérni, amikor majd hamvát szűk családi körben szülei sírjába helyezik.

Béke poraikra, R.i.P.

Mindkét elhunyt hozzátartozóinak mély fájdalomában osztozva, ezúton is kifejezzük részvétünket.

GRÁCI KRÓNIKÁS

MI - HOL - MIKOR?

Kulturális kaleidoszkóp

Alsó-Ausztria

1001/ flash of civilization, modern tánc – St. Pölten, Festspielhaus, Box; okt.30.

Bahok, modern tánc – St. Pölten, Festspielhaus, Großer Saal; nov.13 - 14.

Tango X – St. Pölten, Festspielhaus, Box; dec.5.

J.Offenbach: Hoffmann meséi, opera – Baden, Stadttheater; okt.23 - nov.15.

K. Capek: Die Sache Makropulos, opera – Gmünd, Kulturhaus;

Love is my sin, W. Shakespeare szonettek – St.Pölten, Landestheater; okt.23 - 24.

Nox Illuminata, fesztivál – St.Pölten, Dom, Festspielhaus, Cinema Paradiso, Kirchenmusik-konservatorium, Fachhochschule; dec.6 -12.

Scarlatti; Ravel; Say, koncert – St.Pölten, Festspielhaus, Großer Saal; okt.24.

The Joy of Toy, koncert – St. Pölten, Festspielhaus, Box; okt.23.

„Chocolate”, Maria João, koncert – St. Pölten, Festspielhaus, Großer Saal; nov.28.

Alla turca, W.A.Mozart, M.Ravel, J.Sanchez-Chiong ... műveiből – St. Pölten, Festspielhaus, Großer Saal; okt.25.

Napoleon – hadvezér, császár és zseni; kiállítás – Schallaburg, Schloss; nov. 1-jéig

Vágy a képmásra, kiállítás – Krems, Kunsthalle; okt.26-ig

Birgit Jürgenssen, kiállítás – Krems, Kunsthalle; 2010. febr. 28-ig

Leopold Kessler, kiállítás – Krems, Factory; nov.8 - 2010. febr. 14-ig

A műgyűjtő tekintete, kiállítás – Klosterneuburg, Stift; nov.11-ig

Luis Murschetz, kiállítás – Krems, Karikaturmuseum; nov. 8-ig

Literatur im Nebel – Heidenreichstein, Margithalle; okt.17.,18.

Két kert, egy város – Zwettl, Stift; Zwettl, „Bürogarten”, Weitraerstraße 20a; okt. 31-ig

Mesekert, vezetés – Straß, Marienschlössl; okt.30-ig

Bécs

G.Puccini: Tosca, opera – Staatsoper; okt.17., dec.5.

G. Verdi: Nabucco, opera – Staatsoper; okt.3., 6., 10., 14.

G.Puccini: La Bohème, opera – Staatsoper; okt.8., 12., 15.

D.F.E. Auber: Fra Diavolo, opera – Volksoper; okt.7., 12.

G.Rossini: Tancredi, opera – Theater an der Wien; okt.4., 15., 17., 19., 21., 23.

J. Styne, Sugar: Van aki forrón szereti, musical – Kammerspiele; okt.4., 10., 11., 14., 17., 25., 30.

J.Sternberg: Der blaue Engel, színmű – Theater in der Josefstadt; okt.2., 3., 4., 6., 8., 9., 11., 14., 15., 17., 18., 21., 25.

A.R.Gurney: Love Letters, színmű – Theater in der Josefstadt; okt.12., 25.

E.E. Schmitt: Kleine Eheverbrechen, próza – Stadttheater Walfischgasse; okt.21., 24., 28., 31.,nov. 6., 7.,19., 20., 26., dec. 6.

T.Bernhard: Immanuel Kant, próza – Burgtheater; okt.2.,7., 8., 26.

J. Haydn: „Kaiserquartett”, koncert – St.Michael, Kapitelsaal; okt.22.

European Chamber Music Academy, koncertek – Universität für Musik und darstellende Kunst, Joseph Haydn Saal; okt.11, 16., 17.

Zongorakoncertek – Universität für Musik und darstellende Kunst, Franz Liszt Saal; okt.21, 22., nov. 17., 18.

Ferdinand Georg Waldmüller, kiállítás – Belvedere, okt.11-ig

Fény és árnyék - biedermeier festészet, kiállítás – Wien Museum; 2010. jan.17-ig

Chawan, teakiállítás – Museum für angewandte Kunst; okt.14 – 2010. márc.28.

A nagy fellépés, divatkiállítás – Wien Museum; nov.1-jéig

Erősz és Thanatosz, kiállítás –S.Freud Museum, Liechtenstein Museum; okt.13-ig

Munch, Ensor, Kubin, kiállítás – Leopold Museum; okt.16 – 2010. jan.18.

A kép és a keret, kiállítás – Liechtenstein Museum; 2010.jan.12-ig

A kávé története, kiállítás – Wien Energie-Haus; nov.20-ig

Kenner Sie ein Gedicht Haydns?, szórakoztató és meglepő Haydn életéből – St.Michael, Kapitelsaal; nov.19.

Burgenland

Ray Charles, musical show – Güssing, Kulturzentrum; nov.21.

M.v. Trotta: Die verlorene Ehre der Katharina Blum, próza – Oberschützen, Kulturzentrum; nov. 27.

F.Mitterer: Die Beichte, színmű – Oberschützen, Kulturzentrum; nov. 5.

G. Pichowetz, R. Mohor: Wenn der Vater mit dem Sohne und dem Opa, próza; okt.18.

European Liszt Night, koncert – Raiding, Lisztzentrum; okt. 23.

Minden Liszt, koncert – Raiding, Lisztzentrum; okt.24.

L.v.Beethoven, koncert – Eisenstadt, Kulturzentrum; okt.16.

Ékszerek és kerámia, kiállítás – Güssing, Kulturzentrum; nov.19.-dec.6.

A Haydn-jelenség, kiállítás – Eisenstadt, Schloss Esterházy; nov. 11-ig

Felső-Ausztria

F.Lehár: A mosoly országa, opera – Linz, Landes-theater, Großes Haus; okt.31., nov.3., 7., 13., 25., dec. 10., 13., 17., 20., 31.

M. Ravel: Ma mere l'Oye, **G. Gershwin**: Rhapsody in Blue, **G. Gershwin**: "Gyöngyszemek" a "Porgy and Bess"-ből és **A. Honegger**: "Liturgique", koncert – Linz, Brucknerhaus, Großer Saal; okt.18.

Trio Fortepiano: Bécsi öröm, koncert – Linz, Schloss-museum; okt. 30.

Haydn-koncert – Linz, Brucknerhaus; nov.17.

Austrian Jazz Art, dzsesszkoncert – Linz, Brucknerhaus; nov.9.

Dzsessz a hegyen, dzsesszkoncert – Linz, Bildungszentrum St. Magdalena; okt. 18.

A világirodalom 100 remekműve, kiállítás – Linz, Landeskulturzentrum Ursulinenhof; okt. 6.-dec.30.

Brehm - Cooper - Dorfer, kiállítás – Linz, Nordico Stadtmuseum; okt.2. – 2010.jan.10.

„The Wanderers”, kiállítás – Linz, Landeskulturzentrum Ursulinenhof; dec.31-ig

Székek és tenger, Johannes Ebner Görögországban, kiállítás – Linz, Pfarre Marcel Callo; okt. 16-ig

See this Sound, kiállítás – Linz, Lentos Kunstmuseum; 2010.jan.10.-ig

Európa zöld pántja. Európa tájai, kiállítás és kirándulások – Linz, Schlossmuseum; 2010. jan. 10-ig; kirándulások:

www.naturschutzbund-ooe.at/gb_exkursionen.html

Nemzetközi Gyermekfilm Fesztivál - Linz, Movie-mento; nov. 22–29.

Karintia

S. Tebel-Haas: Im Garten des Eiffelturms, színmű – Klagenfurt, Am Schauptplatz; okt. 15., 18., 20., 22., 24., 27., 28., 30.,

Carinthian Lakeside Jazz Orchestra, koncert – Klagenfurt, Stadttheater; okt.18.

Orchestra “Giuseppe Tartini”, koncert – Klagenfurt, Konzerthaus; nov. 3.

Europa: A szó és a kép hatalma, kiállítás – St.Paul,Stift és Bleiburg; nov.8-ig

„Karambolage 1809 – Karintia és a franciák császára”, kiállítás – Klagenfurt, Landesmuseum; nov. 26-ig

Salzburg

Marilyn, balett – Salzburg, Landestheater; okt.18., 21., 23., 25., 30., nov. 5., 11., 17., 20., dec.1., 10., 18., 30., 2010.jan. 3., 12., febr. 10., 20., márc. 18.

C.Chabrol: Rausch der Macht, színmű – Salzburg, Schauspielhaus; nov.3.,6., 9.,11., 18.,21.

H.Ibsen: Nora - ein Puppenheim, színmű – Salzburg, Schauspielhaus; nov.8., 14., 22., 25., 27., dec. 2., 9., 15., 21.

F.Molnár: Liliom, színmű – Salzburg, Schauspielhaus; okt. 10–12., 14–17., 19., 22–24.

“Arioso”, koncert – Salzburg, Odeion, Dorothea-Porsche-Saal; okt.13.

Hairy Bones, dzsesszkoncert – Salzburg, Jazzit; okt. 21.

Teljes pompában, kiállítás – Salzburg, Residenzgalerie; nov.13. – 2010. febr.7.

175 éves a Játék Múzeum, kiállítás – Salzburg, Spielzeug Museum; 2010.jan.9-ig

Stájerország

Nemzetközi Tánc Gála – Graz,Oper; okt. 11.

J.Stauf: A denevér, opera – Graz,Oper; nov.22., 25., 27., dec. 2., 4., 31.

Időről időre, toronyóra-kiállítás – Vorau, Festenburg; okt. 31-ig

Tirol

Hofer Wanted - Andreas Hofer, kiállítás – Innsbruck, Landesmuseum; nov.11.-ig

Monda és mesefesztivál – Wattens, dec.12.-ig (www.maerchenfestival.at)

Vorarlberg

H. Purcell, Dido and Aeneas, opera – Bregenz, Festspielhaus; nov.12.

Európa ajánlat

Rogier van der Weyden 1400–1464, kiállítás – Belgium, Leuven, "M" Museum, Leopold Vanderkelenstraat 28; dec.6-ig

Válogatta Homonnay Lea

Szakképzett ápolónő életvitelszerű házi-asszonyi otthlakásos munkát keres: „Tiszteséget tisztességért” jeligére.
Tel.: 0036 30 962 555. ++

Negyven évig függetlenül, szabadon, magyarul

Az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem az idén 40 éves. E jeles évforduló jegyében szervezte meg Akadémiai Napjait a hajdani megalakulás helyszínén, a karintiai Längsee melletti St. Georgenben. Gyönyörű környezetben, a résztvevők nagy érdeklődése közepette zajlott le a tanulmányi hét a hagyományokhoz híven április utolsó és május első napjaiban. A kezdetektől évente rendszeresen megszervezett találkozók célja mindig is az elmélkedés, a véleménycsere, az emberi kapcsolatok építése, barátságok kötése és ezek elmélyítése volt. De legalább ilyen súllyal esett latba a magyar kultúra ápolása is. Bár a magyarságot érintő kérdések tanulmányozása, egyik súlypontja volt és mindmáig az is maradt a találkozóknak, a napi politika, szerencsére, nem kapott teret sem a programokban, sem a vitákban. A Szabadegyetem szellemiségére a nagy magyar gondolkodó, Bibó István és a két kiváló emigráns író, Cs. Szabó László és Szabó Zoltán munkássága valamint Vályi Nagy Ervin teológia professzor tanítása volt döntő hatással. Egymás meghallgatása, a kisebbségi vélemény tiszteletben tartása, a vitás kérdésekben a konszenzus keresése, az együtt gondolkodás, a tanulás lehetősége mindmind jellemzője volt és maradt az Akadémiai Napoknak. S bár az EPMSZ – amint az a nevéből is kiderül – a protestantizmus értékvilágához kapcsolódik elsősorban, az ökumenikus nyitottság is erőssége. Szellemiségének egyik irányelve az Öszövétségekben (3 Móz 19,18) megadott, Krisztus által általános érvényre emelt parancsokat: „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat”, valamint egy másik tanítás: „Az én Atyám házában sok hajlék van” (Jn 14,2).

Az idei tanulmányi hét gazdag programjának előadásiban a legtöbb szó az 1969-ben megszületett gondolatokról és ezek kimondói-ról esett, nem véletlenül. „*Az alapítók öröksége: független magyar szellemi műhely*” – ez volt ugyanis a jubileumi Akadémiai Napok mottója. A fent említetteken kívül Tóth János, Szöllősy Árpád, Kerényi Károly, Kovács Andor, Bárczay Gyula vagy a betegsége miatt távol maradt Balla Bálint nevét emlegették nagy szeretettel és tisztelettel az előadók. A vendégek elhozták a testvérszervezetek üdvözlétét Hollandiából, Nagy Britanniából, az USA-ból és a fél évszázados fennállás után épp megszűnt, KMÉM-Pax Romana katolikus szervezettől is. A 9 európai ország mintegy 24 városából érkezett, közel másfélszáz résztvevő sok hasznos információt kapott pl. az emberi és kisebbségi jogok európai helyzetéről, a Szabadegyetem és a Kárpát-medencei magyarság rendszerváltás előtti és utáni kapcsolatáról, illetve 1956 szellemi örökségéről. Szabó Zoltán özvegyétől hallhattunk az író londoni éveiről, s hogy Cs. Szabó László hogyan él az irodalmi köztudatban, Görömbei András és Kántor Lajos irodalmárok vették górcső alá. Mit tett és tesz a Szabadegyetem az öikuménia szolgálatában? Ezt a kérdést az egyik kerekasztal-beszélgetés résztvevői boncolgatták. A kérdés fontosságát mi sem bizonyítja jobban, mint a 2011-re tervezett konferencia a vallások közötti nyitás és a közeledés szükségességéről. Mert, ahogy arra Gödri Zsolt lelkes-pszichológus gyakorlati példákkal illusztrált előadásában rámutatott, a globalizálódó világban az ember, ha nem talál magának kapaszkodót, könnyen elveszhet. A tanulmányi hét utolsó,

sokakat felszólalásra ösztönöz kerekasztal-beszélgetése a jövőt taglalta. Bár számos, különböző vélemény hangzott el, abban egyetértettek a megszólalók, hogy a jövőben is szükség van erre a független, magyar, protestáns szellemi műhelyre, az általa képviselt értékkeremtésre és –megőrzésre, a nyugati magyar és a kárpát-medencei testvérszervezetek egymást egyre jobban megismerő, gazdagító és erősítő együttműködésére. Ennek szellemében született meg a döntés a jövő évi Akadémiai Napokról, melyek központi gondolata a szolidaritás lesz.

NAGY ILDIKÓ (Pozsony)

HU-RA

Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetségének magyar nyelvű hálórádiója
www.hungaronetvoice.eu

Mezei szépség

A horvátországi magyarság kutatása

(Magyar Napló) **Kutatási-fejlesztési program indult a horvátországi magyarság demográfiai, szociális és önazonosság-tudat kutatására. Ennek keretében nyelvi, társadalmi szempontok szerint vizsgálják az asszimiláció kérdését, a tömb-szerűen, illetve szórványban elhelyezkedő magyarlakta települések társadalmi, gazdasági, kulturális helyzetét, nem feledkezve el a jövőkép-fejlesztésről sem.**

A kutatási és jövőkép fejlesztési program

Horvátországban a 2001-es népszámlálás szerint 16 595 - 18. életévét betöltött - ember vallotta magát magyar nemzetiségűnek. Ez a szám az 1991-es felmérések szerint 22 355 fő volt. Ha az időben visszafelé haladunk, még elkésőbbnek tűnik a magyarság létszámcsökkenése. Ezen tendencia, komplex ok-okozati viszonyai, történelmi, gazdasági, társadalmi háttere már feltárára került.

Kutatásunk elsődleges céljának egy olyan koncepció kialakítását tekintjük, mely a térség lakóinak, és ezen belül természetesen magyarságának, mindennapi életét könnyíti meg. Központi kérdésünk, hogy mely módon lehet pozitív gazdasági, kulturális, társadalmi és identitásbeli jövőképet felépíteni a horvátországi magyarlakta települések számára. A kutatási program keretein belül, települési és társadalmi szinten vizsgáljuk, hogy hol, milyen fejlesztésekkel lehet e pozitív jövőkép irányába lépéseket tenni!

Ma valamivel több, mint a horvátországi magyarság fele él a Drávaszögben és Szlavóniában, míg a másik ötven százalék szétszórva, szórványban Horvátország más vidékein. Kutatási programunk első részében 18 magyarlakta települést vizsgálunk, míg ezen program lezárásával, újabb lehetőségeket feltárva, minden magyarlakta településre szeretnénk eljutni.

A teljes kutatási program első szakaszának célterületei Eszék-Baranya megyében: Pélmónostor, Újbezdán, Karancs, Kő, Hercegszöllős, Csúza, Vörösmart, Kiskőszeg, Darázs, Nagybodolya, Sepse, Laskó, Várdaróc, Kópács, Haraszti, Szentlászló és Erdőd, Vukovár-Szerém megyében pedig Kőrógy.

Kutatásfejlesztési program módszerei

Társadalomkutatás: Részletes, kérdőíveken át kielémmzett társadalmi felmérés a vizsgált területek (teljes lakosságát vizsgálva), demográfiai szerkezetéről, számáról, foglalkoztatottságáról, képzettségéről, társadalmi életéről, szerepvállalásáról, önazonosság-tudatáról, gazdasági helyzetéről, kapcsolati tőkéjéről, családi helyzetéről stb...

Településkutatás: Részletes felmérés a magyarlakta települések jelenlegi helyzetéről; pozitívumairól és negatívumairól; előnyeiről és hátrányairól; kötelezettségeiről és lehetőségeiről. Mindezen karakterek vizsgálata gazdasági, társadalmi, kulturális, földrajzi, ipari, turisztikai, épített ill. természeti értékbeli stb. szempontból.

Jövőképkalkotás: A cél a kutatások eredményeit felhasználva, a vizsgált településeken élők számára fejlesztési koncepciók megalkotása, az egyéni, illetve közösségi pozitív jövőkép érdekében, települési és régiós szinten. Az a vélemény, hogy csak ezen elemek együttes és összehangolt kidolgozásával lehet a jelenlegi tendenciákat pozitívabb irányba fordítani. Így lehet a meglévő, de mindeddig feltáratlan, kihasználatlan értékeket a jövő alapjaként felhasználni, és biztonságot, fejlődést nyújtó, erős identitását, kultúrtérséggé változtatni a horvátországi magyarlakta területeket. Minden lakos számára, nemzeti és hovatartozás nélkül.

A kutatási program vezetője dr. Kondor Tamás építész - egyetemi docens PTE.

FELHÍVÁS

A budapesti székhelyű Rákóczi Szövetség 1989-ben történt megalakítása óta sokrétű tevékenységével segíti a Kárpát-medencében kisebbségben élő magyar közösségeket megmaradásukért folytatott küzdelmükben. Programjaival elsősorban az ifjúságot szólítja meg, mivel az ifjúság identitástudatától függ a magyar közösségek jövője. Egyik legfontosabb programja a felvidéki beiratkozási program, amelynek keretében kommunikációs kampánnyal és beiratkozási ösztöndíj felajánlásával kívánja a családokat arra buzdítani, hogy gyermekeiket magyar tannyelvű iskolába írassák. Ennek a programnak a Felvidéken különös jelentőséget ad az a tény, hogy Szlovákiában nincs mód arra, hogy a magyar iskolába járó gyermekek megkaphassák a kedvezménytörvény szerint őket megillető ösztöndíjat. Ezért a Rákóczi Szövetség 2005 év óta felvidéki partnereivel együttműködve minden évben a civil társadalom adománya-ira alapozva, a szociális és gazdasági szempontból hátrányosnak tekintett régiókban egyszeri 10.000 Ft beiratkozási ösztöndíjat ad át a magyar iskolába beíratott gyermekek családjainak. Megállapítható, hogy az e régiókban magyar iskolába beíratott gyermekek száma lényegesen kedvezőbbben alakul, mint azokban, ahol a program megvalósítására a források szűkössége miatt nem volt lehetőség. Ahhoz, hogy ezt a programot – különös tekintettel a magyarságot sújtó új szlovák nyelvtörvényre – a gazdasági válság körülményei között tovább folytathassuk, új adományozók bekapcsolódására volna szükség.

Arra kérjük a Bécsi Napló Olvasóit, hogy akár szerény adománnyal is járuljanak hozzá nemzetstratégiai szempontból fontos programunk folytatásához.

Támogatásukat előre is köszöni a Rákóczi Szövetség!

Elérhetőségeink:

Rákóczi Szövetség
H-1027 Budapest, Szász Károly utca 1. IV. em.
Postacím: 1255 Budapest, Pf. 23.
Telefonszám: 00- 36- 1- 201 3067, 212 3854
Faxszám: 00- 36- 1- 212 8891
e-mail cím: info@rakocziszovetseg.hu
Bankszámlaszám: 11705008-20488172 (OTP Bank)

Külföldi adományozók esetén:

Rákóczi Szövetség
H-1027 Budapest, Szász Károly u. 1.
IBAN: HU64 1170 5008 2048 8172 0000 0000
BIC(SWIFT)KÓD: OTPVHUHB
OTP Bank 1052 Budapest,
Deák Ferenc u. 7–9.

Sárossy István

Otthon lenni...

*Jó újra otthon lenni benned,
csapzott, kitombolt és türelemet
nem ismerő csatáink éjszakáján,
pikelybe, vérbe burkolt sárkány,
remekbe lépek, a tűz meg árad,
és szárnyak égnek, mint régi bánat.*

*Jó újra otthon lenni benned,
s ráncok között fáradt szerelmet
fehéren izzó gránitá tenni,
aztán szelíden eltemetni,
idő-morzsák hült avarába,
ahol szivárvány csöndje várja.*

*Jó otthon lenni benned,
feltámadásnak szobrot emelhet
kósza remények tévedése,
de hinni kell, hogy még nincs vége
sodró, időtlen áradásnak,
s a vágyaid majd ránk találhatnak.*

S. Csoma János

Exilium

*Próféta te bölcs és hallgatag
bízunk benned mert szent vagy mint a béke
maradj velünk. Olajfák alatt
prófétának sincs menedéke.
Elmúlnak lassan nehéz napjaink,
megváltásban nincsen ugyan részünk,
de nyugalmasak itt a temetők
erdők, hegyek, emberek között élünk.
Hulló szavaid súlya mint az érc –
ha szőlész megtöretik a templom égi csendje
a síket újra hall, magvas
erőre kap a létre gyenge.*

*Elbitangolt tőlünk a haza,
hogy most így vagyunk
véges következmény,
emlékeink bugrában matatunk,
de csak te vagy a tapintható eszmény.
Márványmagányba burkolt szép szíved
lüktetését talán az ősi föld
vagy az abból kiszakadt érzi meg.*

Pethő László Árpád

RÁTARTISÁGBAN

In memoriam Nagy Alajos

*Majd amikor a hegyek
közé vonulunk -
és csillagképek
fogják rugdosni
arcunkat - akkor
átmenetileg behajtható
lesz az égi jászolba
a kívülmaradtak serege.*

*Láthatod - látható e
föld feletti mámorban
kik lesznek a
földönfutó égiek
ezért megtanulhatod
a látomások idejére
felülről nézheted a
Tejútig mozdítható rá-
tartiságban leledzőket...*

JELEN SZÁMUNK KÉPEI

Vonzák a kifejezéstelel idegen arcok, a fény játéka, a pillanat hangulata.

Fotóin keresztül mesél az emberekről; a tájak, az épületek varázsáról. Képeit szemlélve, a néző távoli, néha misztikus világ részesévé válik.

A fényképezés iránti vonzalma 14 éves korában kezdődött. Akkor, a nyári szünetben építkezésen végzett nehéz fizikai munka árán szerzett pénzből vásárolta meg élete első tükörreflexes fényképezőgépét. Az azóta eltelt huszonhét esztendőben rendszeresen gyönyörködött a képei iránt érdeklődőket.

Megragadja a soha vissza nem térő pillanatot, s úgy teszi közkinccsé, hogy a néző magának hiszi az élményt.

Utazásait olyan szemléltető erővel dokumentálja, hogy egészségesen keveredik a fotóművész és a pedagógus érzelm- és értelemvilága.

Többször játszott a gondolatral, hogy elfogadja a felkínált lehetőségeket, és fotóival keresse kenyerét, de végül mindig az ifjúság nevelése, oktatása mellett döntött.

Nem elismert, nem felkapott művész. Fényképeiben mégis évről-évre több száz diák gyönyörködik abban a bécsi középiskolában, ahol Josef Freund matematikát tanít.

Trianoni kordokumentumok

1920 június 4-e, midőn a magyar békedelegáció tagjai Versailles mellett a Nagy Trianon Palotában kéjjegyűkkel látták el a béketeremtő nagyhatalmak egy-oldalú feltételeket megfogalmazó ún. békeszerződés-ét, valójában diktátumát, máig kiható módon határozták meg Magyarország népének, társadalmának széle-sebb értelemben az egész magyar nemzetnek a sorsát.

Az utóbbi években örvendetesen gyarapodó Trianon-irodalom, történeti szakmunkák, forráskiadvá-nyok a kérdést sokoldalúan vizsgáló összefoglalók most egy ritkább sajátos műfajú kötettel bővültek. A budapesti Árgvéls kiadó gondozásában ez év nyá-rán jelent meg a reprezentatív kiállítású, rendkívül igényes album, mely a Trianonnal kapcsolatos két világ-háború közötti hazai reflexiókat, kordokumentumo-kat, képi és tárgyi anyagokat foglalta egységes szerke-zetbe. A kötet címe: **„Legyen hited és lésszen orszá-god. A trianoni Magyarország kordokumentu-mai.”** Beköszöntőjét Nemeskürty István jegyzi, a té-mához illő szakavatott tanulmány Szakály Sándor tol-lábol való. Az anyagválogatás a szerkesztők (Vertel Be-atrrix, Acscády György és Püspöky István) hozzáértő munkáját dicséri.

Az első világháború hadi szenvedéseiből még fel sem ocsúdott ország, az 1918 és 1919-es forradalmak sokkját fel sem dolgozó társadalom egy csapásra ve-szítette el hazája területének (Horvátország nélkül) 67% -át és lakosságának 58%-át, köztük 3,5 millió az utódállamokba kényszerült magyart, a Kárpát-medencei magyarság 1/3 -át. Elveszítette integer gazdasága alapértékeit, vasútjait, útjait az ezer év során kialakult Kárpát-medencei munkamegosztás minden eredmé-nyét. Az új Magyarország megmaradt nemzeti vagyona a Magyar Királyság 38%-ra apadt.

A trianoni csonkolás talán csak Lengyelország két-szeri nagy 18. századi felosztásához hasonlítható. Mindenesetre a világháború utáni „békeszerzésben” példátlan, hiszen nem teremtette meg Közép- és Ke-let-Európa új államaiban a Wilson elnök által kérkedve hangoztatott nemzeti szuverenitásokat. Vegyes et-nikumú, magukat nemzetállamnak tekintő alakula-tok jöttek létre, melyek két évtized elteltével a máso-dik világháború véres sodrába keveredtek. A 20. szá-zad végi nagy átalakulások még tovább bontották az „örökre” tervezett államegységeket, majd szemünk láttára vezettek Csehszlovákia és Jugoszlávia széthul-lásához.

A két világháború közötti magyar politika és társa-dalom igazi circulus vitiosusban, megoldhatatlan fel-adatok sürűjében találta magát. Történetietlen lenne ha választát, a revízió igényét és a kiteljesített irreden-ta gondolatot, a „Mindent vissza” a „Nem nem soha” elv túlzó hangoztatását egyszerűen elvitatnánk tőlük. Még az utókor utólagos okossága sem lehet mérvadó a tekintetben, hogy a megalkuvás nélküli revíziós po-litikát rossz szövetségbe sodródásunk egyetlen okának tarthatnánk.

Az album képeiből, térképeiből és adataiból élénk tárul a társadalom, a nemzet egész életét meghatáro-zó harc, a megváltoztathatónak érzett sorssal. Nyomon követhetjük az iskolákban megélt, a mindennapi ta-nulási folyamat részévé tett, a nemzeti mivoltot a Ma-gyar Királyság integritását a tantervekben is megvaló-sító célokat. Látjuk a Területvédő Liga és más civil szer-vezetek szívós harcát, a múlt jelképeinek elevenen tar-tására tett lépéseit. Szobrok, emlékmű-együttesekkel díszített terek képei, országzászló állítások megannyi eseménye tárul élénk újság- és rölapokon, emlékeze-tes fotókon.

Teljesen világos, hogy a revíziós gondolat nem oktrojált és öncélú propaganda volt csupán, hanem szé-les társadalmi bázisra támaszkodhatott. A szétszaki-tottság szinte minden család alapélménye volt, hiszen családtagjaikat, rokonaikat vágták el tőlük az új ha-tárok.

Fokozta ezt a majd 300 ezerre tehető, hazájából el-űzött menekültáradat, akik vagonlakkóként, egziszten-

cia híján saját nyomorúságuk okát is joggal tulajdoní-tották az esztelen diktátumnak.

A kötet inkább időrendben halad és ezen belül la-zán tematizálja képanyagát. A már említett iskolai ok-tatásban, a cserkészmozgalomban, a turizmusban és sportban, a historizáló építészetben és még folytathat-nánk, egyaránt felmutatja a revíziós gondolat megva-lósításának sokféleségét.

Költők hitvallásai szólnak a szent célról, egyházi alkalmak, templomavatások, harangszentelések mind a nemzet előtt álló feladatra figyelmeztetnek.

A szerkesztők nem kínálnak külső, mai magyarázó szövegeket, korabeli újságrészletek beszélnek a képi-érzelmi megragadás igényével és nem az újraértelme-zés szándékával.

Szervesen illeszkedik a visszafogott célok jelzett rendszeréhez Szakály Sándor rövid bevezetője. A je-les történész nem a bemutatott anyagot értelmezi, ha-nem a trianoni béke megkötésének körülményeit elemzi. Az újabb kutatások világossá tették, hogy szin-te már 1918 végére kikristályosodtak az európai „ren-dezés” keretei. A győzelmi eufóriából fakadó végzetes döntések körvonalazódtak ,s a béketeremtő „négy nagy” véleményét bárki is nehezen befolyásolhatta volna. Az utólagos vélekedések, ki felelős Magyaror-szág sorsának ily keserű alakulásáért, ma már nem iga-zán relevánsak. Magyarország négy friss nacionalista állam harapófogójába került, s a szláv kölcsönösség tudati kényszere vagy éppen a román hatalmi mérték-telenség megpecsételte a Monarchia gyengébbik fele a Magyar Királyság sorsát. Jellemző módon a vesztes országok közül egyedül Ausztria területet is kapott Magyarország rovására, nem kevésse persze a tiroli és klagenfurti összefüggések miatt, a csehországi német-ség miatt és az Anschluss mindenk feletti elkerülésé-nek okán.

Tisztaban voltak a nemezis mindent lebíró erejével a magyar tárgyaló delegáció tagjai is. Szakály meggyő-zően bizonyítja mennyire jól látta a delegációt felké-sztő budapesti Minisztertanács 1919 decemberében a Versailles-ban várható lehetőségeket.

A könyv kapcsán röviden megkerülhetetlen persze a Trianon szindróma máig ható jelentősége. Az album szerkesztői is jelzik ezt szolidan, midőn a kötet cím-lapjára a 2005-ben felavatott dunakeszi emlékművet teszik és a lapokon is utalnak a kultusz mai jelentősé-gére. Nos, Trianon máig élő voltát két tényező bizo-nyosan hosszabb távúvá teszi. Az egyik az 1947-es Pá-rizs környéki újabb „békemű”, mely a Sztálin és szö-vevényei jóvoltából a „non movere” , a minden változatlanul maradjon álláspontjára helyezkedett. Magyarország esetében, minő véletlen, ez még továb-bi stratégiai tévesztéssel is járt (Pozsony előterének „kitisztítása” a három falu átadásával. Még inkább ha-tott azonban a mételey, mely majd fél évszázadig agyon-hallgatatta Trianont és fennen hangoztatta, hogy a térség nemzeteinek gondjára egyoldalúan gyógyírt ad a népek testvériségét megteremtő szocialista interna-cionalizmus. Az eredmény közismert.

Ha, és amennyiben van ma Trianon probléma – és persze van – ez abból adódik, hogy a 90-es évek nagy átalakulásai térségünkben szinte semmit sem oldottak meg a határokon túlra szorult magyarság kisebbségi – közösségi gondjaiból. A mai fejlemények oktatásban, nyelvhasználatban, autonómiákban jottányit sem ha-ladtak előre, még a Németh László által megálmodott, s az EU-csatlakozással állítólag már megvalósuló „ha-tárok spiritualizálása” árán sem.

Egy 1989-es reprezentatív felmérés szerint a ma-gyarországi népesség 83%-a ma is élőnek érzi a Tria-non problematikát és kezelése elégedetlenséggel tölti el. Ennek oka pedig nem csupán a régi értelemben vett határvita, sokkal inkább a kisebbségjogi kérdések megoldatlanságában rejlik.

Ezért is figyelemre méltó az ismertetett kötet és ajánljuk bátran a téma iránt érdeklodóknak.

NAGY JÓZSEF SZIGMOND

ÚJ KÖNYVEK

ANDRÁS Imre SJ: Fél évszázad Bécsben a magyar egyház szolgálatában. – A Magyar Egyházzszocio-lógiai Intézet 50 éve – Bécs – Csíkszereda 2008, 159 old.;

Dr. CSORBA Emánuel (1899-1985) Dr.CSORBA Emá-nuel (1928). APA ÉS FIA - A munkatábornál a tün-dérvilágig - Nap Kiadó, Budapest 2009, 449 old.;

BEDER Tibor: Apadó fájdalom. (Csíkszereda 2009); 285 old.:

BORDÁS Sándor: Az agresszív kód. Az etnikai konf-likthusok feltárása, kezelési lehetőségei, előrejelzé-se és kommunikációs háttere. Kodolányi János Fő-iskola, Székesfehérvár 2009, 178 old.;

BÖRÖNDI Lajos – DEÁK Ernő (szerk.): A felszívódás veszélye – a fennmaradás esélyei. Magyar szórva-nyok Európában, Amerikában, Ausztráliában. Felsőpulyai „Kufstein“ X. Tanácskozás. Sodalitas, Wien/Bécs • 2009, 297 old.;

DOBOZI Eszter: Túl a rákbarakkon. Angelica naplójá-ból (regény), Magyar Napló, Budapest 2008, 244 old.;

FIATAL ÍRÓK TALÁLKOZÓJA Lakitelek 1979-2009. Antológia Kiadó, Lakitelek 2009, 229 old. + Fialat Írók Találkozója Lakitelek, 1979. május 18-19. For-rás, XI. évf. 1979. szeptember, 127 old.;

FUNDÁRKOVÁ Anna: Ein ungarischer Aristokrat am Wiener Hof des 17. Jahrhunderts. Briefe von Paul Pálffy an Maximilian von Trauttmannsdorff (1647-1650) [Egy magyar arisztokrata a XVII. századi Bé-csi Udvarban Pálffy Pál nádor levelei Maximilian von Trauttmannsdorffhoz (1647–1650)]. Publi-kationen der Ungarischen Geschichtsforschung in Wien, I. köt., Wien 2009, LXXIV, 97 old.;

GEREBEN Ferenc (szerk.): Vallásosság és kultúra. A Fialat Vallás- és Értékszociológusok Körének tanul-mánykötete. Agóra VIII., Faludi Ferenc Akadémia, Budapest 2009, 379 old.;

GÖMÖRI György: A száműzetés kertje. Újabb ver-sek Kaiser Ottó illusztrációival. Komp-Press Kiadó Korunk, Kolozsvár 2009, 94 old.;

GÖRÖMBEI András: Azonosságutdat, nemzet, iroda-lom. Nap Kiadó, Budapest 2008, 376 old.;

GÖRÖMBEI András: Sors és alkalom. Válogatott be-szédek és vallomások. Tiszatáj könyvek, Szeged 2008, 315 old.;

HAAS Alexandra: Ungarn in Tirol. Flüchtlings-schicksale 1945–1956. [Magyarok Tirolban. Mene-kült sorsok 1945–1956] Innsbrucker Forschungen zur Zeitgeschichte, 25. Studienverlag Innsbruck-Wien-Bozen 2008, 209 old.;

HUNCIK Péter, Határeset, Kalligram, Pozsony 2009, 454 old.;

KÉZIKÖNYV a határon túli magyarokat érintő jog-szabályi rendelkezésekről. Magyar Országgyűlés,

DÍJAZOTTAK KÖZÖTT ZSIRAI LÁSZLÓ

Fejér megye fennálásának ezredik évforduló-jára irodalmi pályázatot írt ki a megye. L. Si-mon László író, a megyei közgyűlés oktatási és kulturális bizottságának elnöke örömét fejezte ki, hogy noha nem kedvez a mai kor az emelke-dett gondolatoknak, sikerült színvonalas irodal-mi teljesítményre inspirálni az alkotókat. Zsirai László, Marafkó László, Bata János különdíja-kat kaptak, a szakértő zsűri által harmadik he-lyezettként kapott elismerést Sohár András, va-lamint László Zsolt és Nagy Ágnes. Második díjat kapott Hétvári Andrea és Oláh András, első díjat szintén megszotva kapták Gál Sándor és Gábor Ágnes.

Budapest 2008, 342 old. + CD;

KOVÁCS István: A barátság anatómiája. Második könyv. Írások a magyar-lengyel kapcsolatokról és a lengyel kultúráról. Széphalom Könyvműhely, Buda-pest 2009, 340 old. + képmelléklet;

MÉSZÁROS László és SZÖCS Géza (szerk.): Új államalapítás. Hatvan nemezeti elkötelezettségű értelmiségi gondolatai egy nemzeti leltárhoz és az új nemzetstratégiához.Harmadik Évezred Sorozat, Ma-gyar Múzsza Könyvek, Kecskemét 2009, 449 old.;

SAÁRY Éva: Magyarok Dél-Svájchban – szociográfiai vázlat – Antológia Kiadó, Lakitelek 2009, 275 old.;

SENTERKERESZTY György: A magyar Pax Romana történetéhez – személelyek, gondolatok, adalékok – (egy nyugati paxrománás kortanú kutatásaiból és emlékezeéseiből). Katolikus Magyar Értelmiségi Moz-galom – Pax Romana, München 2008, 100 old.;

SZOTÁK Szilvia (szerk.) Őrvidéki magyarokról őrv-vidéki magyarokrakn – Über Warter Ungarn für Warter Ungarn. Városkapu Kiadó – Magyar Média és Információs Központ – Imre Samu Nyelvi Inté-zet, Kőszeg – Alsóór 2008/2009, 302 old.;

SZÖCS Géza és FARKAS WELLMANN Endre: Amikor fordul az ezred. Beszélgetőkönny és dokumentum-gyűjtemény. Ulpius-Ház Könyvkiadó, Budapest 2009, 383 old.;

VARGA Gabriella – VENCSEER László: Megalkuvás nélkül. Száz éve született Jakab Antal. Kairoosz Kiadó, (h.n.) 2009, 324 old. + 56 old. képmelléklet

BÉCSI NAPLÓ

AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358.
Web: www.becsinaplo.eoldal.hu
www.fkkk.tvn.hu

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49
E-mail: becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der Ungarn in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger: Zentralverband Ungarischer Vereine u. Organisationen in Österreich.
A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/1/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

Borbándi Gyula (München), Gömöri György (Lon-don), K. Lengyel Zsolt (München), Monoszló De-zső (Bécs), Papp László (New York), Pomogátis Béla (Budapest), Sárközi Mátyás (London), Sulyok Vince † (Oslo), Szabó A. Ferenc (Budapest), Szakály Sándor (Budapest).

SZERKESZTŐSÉG:

Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Ferenczy Klára, Kántás János, Radics Éva, Varga Sándor.

GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., Hauptanstalt A-1010 Wien, Graben 21.
IBAN: AT572011100000446793 • BIC: GIBAAATWW

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 12,- Euro, Magyarországon 1800,- Ft, Nyugat-Európában 18,- Euro, vagy annak megfelelő összeg, tengerentúl 25,- Euronak megfelelő összeg, Szlovákiában egyes számok eladási ára: 1,- Euro.

TERJESZTŐINK:

Amerikában: Andrew ReKay, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856
E-mail, az újság számára: BecsiNaplo@yahoo.com
Bankátutalás: Hungarian Freedom Fighters Inc. San Francisco Area Chapter, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856
Angliában: Hungarian Book Agency, P.O.B 1956, Durham DH1 2GA.
Hollandiában: Dr. Piri Zoltán. Croeselaan 254. NL-3521 CL Utrecht. E-mail: pirizoltan@hotmail.com
Kanadában: Pannonia Books Ltd., 472 Bloor St. W. 2nd floor, Toronto, Ontario M5S 1X8.
Magyarországon: Librotrade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyó-számla: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.
Németországban: Dr. Klement Kornél, BUOD, Ringstrasse 16, D-63128 Dietzenbach
Svájchban: B. Szabó Péter, Magyarház Alapítvány / Ungarnhaus Stiftung Buchmattweg 4, CH-8057 Zürich Bankszámla: UBS AG, 8098 Zürich Konto Nr. 100 100 01FEBAN: CH06 0023 0230 1001 0001F
Svédországban: Szöllősi Antal, S-127 24 Skärholmen, Box 176. PlusGiro Nr.: 756987-4.

Névvel vagy betűjellel megjelent cikkekről szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.
Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung
Druck: ALWA & DEIL Druckerei Ges. m. h. H.
A-1140 Wien, Sturzgasse 1a

RENDHAGYÓ KÖNYVBEMUTATÓ

Az utóbbi néhány hétben Magyarországon, Néme-tországban, Ausztriában, de Európa számos országá-ban, sőt az Amerikai Egyesült Államokban és számos ún. „tengerentúli” országban emlékeztek az 1989-es esztendő nagy eseményére, a „magyar határnyitá-sra”. 1989. szeptember 11-én 0 órától a Magyarorszá-gon tartózkodó kelet-német (NDK-s) állampolgárok érvényes úti okmányok birtokában elhagyhatták Ma-gyarország területét. S hogy merre? Természetesen Ausztria felé/Ausztrián át Nyugat-Németországba, azaz a Német Szövetségi Köztársaságba.

Hogyan történhetett meg mindez? Kinek milyen szerepe volt a döntésekben? Mit tett és mit nem a kérdésben megkerülhetetlen Szovjetunió? Kik vol-tak az igazi döntéshozók?

Mindezekre a kérdésekre kereste és adta meg szinte teljes egészében a választ a Magyarországon csak Oplatka Andrásként (el)ismert svájci újságíró, történész, egyetemi oktató az Egy döntés történe-te. Magyar határnyitás – 1989. szeptember 11. nul-

la óra című könyvében (Budapest 2008. Helikon Kiadó – Századvég Kiadó), amelynek 2009. szeptem-ber 14-ei különös (újra)bemutatása volt a budai Vár-ban található Litea Könyvesboltban.

A tulajdonos/könyves Bakó Annamária ugyanis a bemutatóra – a szép számú közönség mellett – megnyerte dr. Németh Miklóst, a volt Magyar Nép-köztársaság utolsó és egyben az 1989. október 23-án „kikiáltott” Magyar Köztársaság első minisz-terelnökét valamint Gerd Vehrest, az NDK 1989-ben Budapestet szolgáló nagykövetét.

A szerző jelenlétében ők szóltak a kötetről, mely-ről Németh Miklós azt mondta, 90-95 százalékan tartalmaz mindent, amit a történésről az érdeklő-dőnek tudnia kell. Őszinte sajnálattal jelezte, hogy Helmut Kohl a Német Szövetségi Köztársaság akko-ri kancellárja még az ő kérésére sem adott alkalmat Oplatka Andrásnak interjúra, pedig érdekes lenne olvasni, hogy vajon mi is játszódhatott le a német egyesítés atyjává minősült politikuskban.

Sz. S.